

# מצות ישראל

והוא לקוטי מצות הנהגות בזמן הזה

כולל ארבע מאות מצות וסימך קרנן. של אור המצות, היינו כי מצות עשה, ורביץ מצות לא תעשה, המסודרות כסדר התורה, ועם דעת וחשבון הרמב"ם ולהלכה.

ונוסף לזה ל"ב מצות עשה ול"ב מצות לא תעשה

המה שיוצא לקט מהמצות הנהגות בזמן הזה, ע"פ דעת וחשבון הרמב"ם, ס"ג סמ"ק, החינוך והחרדים ויל, בסך הכולל ארבע מאות מצות הנהגות בזמן הזה. גם עוללות מהמצות שיש להן ירוש בתורה ונהגות בזמן הזה כ"א סדרבנן, והערות על השבן המצות. גם ישבע מצות עשה דרבנן, ושמונה לאוין, וקצת תקנות דרבנן, וישבע מצות בני נה. כל זאת לקטתי מספרי סוגי המצות, וסדרתיים בעין כעל ס' מצות השם.

ערכתי וסדרתיים אנכי הצעיר באלפי ישראל, ישראל ז"ל באבא מרי מוהר"ר נחמי גרשון ז"ל קראסוצקי יליד עיר לובלין וכעת הנני מתושבתי ואורחי עיר קראקא י"א.

## קראקא

בשנת מצות כל יומא  
ברפיו של יוסף פישער (גראד)

VOTH JSRAEL

Fischer. — Verlag des Verfassers.  
[RAKAU, 1891.

KAUFMANN  
DAVID  
KÖNYVTÁRA

B. 538.

## זאת לדעת.

ככל מקום שנמצא בספר הזה שם עמיס, נוי, וכר, הכוונ על האומות שובדי  
אלילים הקדמונים שלא האמינו באל אחד, אמנם לא כן האומות אשר בללם אנו  
חוסים, ומתחייבים אונמו לדלוש שלומם וטונחם כל הימים.

## בקשה ואזהרה.

שאלתי ובקשתי, לכל ימי איש נבולי בהדפסת ספר זה, הן במדינה זו  
והן במדינה אחרת. משך עשר שנים מהדפסה זו בלי רשותי, או  
ברשות באי כחי, ואיסור השנת נבול הלא ידוע, ממעם מלכותא  
דארעא ומלכותא דרקיע.

חומש מהמחיר הנשאר אחרי הוצאות הדפוס, הקדשתי לכנין בית החדש עבוד  
בית התלמוד תורה דסה, אשר נקרה כי יבנה בעזיה בעתים הללו.

האדרעססע:

ISRAEL KRASUCKI, KRAKAU,  
Galizien.

פיר חוססלאַנד:

HIRSZ KRASUCKI, WARSCHAU,  
Dzika 15.

כבוד גיסי יקירי הרב הגאון מרבה תבונות, בהלכות שונות, צנא מלא ספרא, מהני שופרי דשופרי, כליל המדעים, מדברותיו יקרים אף נאים, שלשלת היחס כ"ש מו"ה חיים ארי' הלוי איש הורוויץ ג"י שהי אביד דק"ק זאלקווא, ועתה יכהן פאר בתור ראב"ד דקהלתנו יצ"ו.

ב"ה

**מצות** הי ברות, תרי"ג מסיני מזוקקות ומבוחרות, כלם נתנו מרועה אחד לעדת מי מנה שמורות, ונחפשו ונתבארו בספרי הפוסקים ז"ל מוני המצוה, הנהוגות ואין נהוגות בזמן הזה, שם עדוכות ופדורות, אשרי איש שלא יסכן ותהינה בלבו נפונות, וכס יהגה כל הימים לרבות הלילות, אכן למען זכות נעימי בני ישראל, אשר עוד כשל כהם לעלות מרום החכמה והחכונה ללמוד ולהבין כל חקי ומשפטי התורה שרשיהם וענפיהם כמצוה עלינו, עלה בלב איש בר לבב ה"ה כבוד חביבי גיסי הרב המופלג ומוסלח חכם ונבון סופר מהי"ר מו"ה ישראל קראקוצקי ג"י, ואסף וקבץ מצוה עשה ולי"ת וגם מצוה דרבנן מן אלה הנהוגות בזמן הזה כפי אשר מנו בספרי הפוסקים ז"ל, ועפ"ד בעל "מצות השם", למען יוכלו המלמדים להורות לבני הנעורים בדרך קלה זה אשר ה' דורש מאתם, עקרי החובות ואזהרות ישימו בפייהם, ולא ימוט זכרם מנגד עיניהם, ויהי כראותי עמלו ויגיעתו, וידעתי טוב כונתו, אמרתי אף ידי תכון עמו להוילא לאור המחברה, אשר ממנה תצמח להתלמידים תועלת, ואם כי יוחר מנה שכתוב כאן החובה עליהם בלימוד התורה מועלת, זאת המחברה חיה להם בסלם החבונה מדרגה הראשונה, ע"ס חכמתם בחון תרונה, וע"ז באתי עה"ה ביום שנכפל בו כי טוב י"ש מבת תרנ"א פה קראקא,

**חיים ארי' הלוי איש הורוויץ,**  
 מח"ס חי ארי' ב"ה וס' תקון עירובין.

הרבנים הגדולים, בעבודת הקדש כי דינא רבא דפה, המה עמלים ומועילים, מורים ודורשים במקלהים, דיני צדק אהובים וברורים.

בעזה"י

ב"ה

**חכם** לב יקח מלטה, הוא ניהו ידידי הרב המוסלג בחורה וביראת ה' עהורה, החכם השלם בכל מדה יקרה, כש"ת מו"ס ישראל קראסוצקי נר"ו, מנכבדי יקירי עירנו י"ו, ידוע לכל חובבי קריתנו, כמה נאים מעשיו של ההוא גברא יקירא, הולך תמים ופועל צדק, ובהבונתו ונדבתו התאמץ לרומם קרן תלמוד חורה הקדושה דפה, להגדילה ולהאדירה, ועניו זופיות תמיד לפקוד על המורים ועל הבחורים, להיות שוקדים על דלתות החורה בבית המדרש היה דפה, להוסיף אומץ בלימודים, להזיץ זץ ולגמול שקדים, וזכות הרבים הלוי בו. ועשה העיר ה' את רוחו לפעח בלב בני הגעורים, אהבת ה' ותורתו ופקודיו הישרים, וערת ויגע לחבר

**גם** חכמי באתי למלכות דברי הכבדים הגיל אך שיחיה הדבר הזה לתועלת ללמד את נערי בני ישראל אשר לא עלו עוד במעלות לימוד תוהיק בש"ס ופוסקים כי אין לאל ידם, לדרוש ולדעת דיני תוהיק מהש"ע לזאת יעסקו ע"פ בחבור הזה לדעת המעשה אשר יעשון כידוע שיש להקדים הלימוד לדברים הנחוצים יותר לדעת לשמור ולקיים. צע"ח י"פ עב"ת תרנ"א פה קראקא, **קלונימוס קרמן** הבחן **גוטווירטה**.

ג"כ חבר יקר אף נעים בקורלו שמו מצות ישראל אשר בו אסף וליקט אלה המצות אשר יעשה אוחס האדם ומי צהם, והם כל מצות עשה ולא תעשה, וגם מצות דרבנן, מכל אלה הנהוגים בזמן הזה, כפי אשר באו בספרי גדולי הפוסקים, ועפ"י דעת צעל, מצות הש"ס שבעתים מזוקקים, את כל אלה עשתה ידו וה' היה בעזרו, וישראל עשה חיל לרווח זמאון המורים המשחוקקים להורות וללמד לבני יהודה, מצות ה' ברה בשפה ברורה, ובדרך קצרה, להיות שגורות בפייהם ובלשונם לדעת מה יעשה בישראל דבר יום ביומו. והנה נכספה וגם כלתה נפטו להעלות ספרו זה על מזבח הדפוס, אמרינן לפעלא עבא, יעלה ויעלה, ויבקר ה' חילו ופועל ידו יראה, וחוקק הדברים בעם ברזל ועופרה, להיות ביד כל למשמרה, ולישראל לחפירה, והקונים והעם העומדים בעזרת ישראל, המה ישאו ברכה, מאלקי המערכה, הון ועושר בניהם, ולעד תעמוד דקתם, הכ"ד המדבר לכבוד החורה והוגיה הבא על החתום ביום ג' לסדר, ואלה שמות בני ישראל" י"פ עב"ת תרנ"א לפ"ק פה קראקא י"ע"א.

העיר **חיים נתן דעמביצער** בעהמ"ח ספר **לוית ח"ן** וס' **כלילת יופי**.

הרב הגי' המופלג בתורה וביראת ה' שהורה, במדינת פולין, ימים רבים  
השתמש בכתר הרבנות, ואף אחרי שהודחה מפני הגזירה, הוא יושב פה  
באהלה של תורה, זקן זה שקנה חכמה כ"ש מו"ה יוסף דמשק ג"י.

**הנה** נגש לפני הרב המופלג בחורה יקר רוח ורב הצוה איש מושלם במעלות,  
ונכבד במקהלות מו"ה ישראל זאב קראסוצקי ג"י. המהגורר פה  
זה רבות בשנים, והביא לי את מחברתו אשר קבץ בה כל עניני מ"ע ול"ת כפי  
הדרך אשר דרכו בה מוני המזוה, ובחוכם גם הרב בעל מצות השם, ורק עניני  
הנהוגים בזמן הזה לבד — והנה אחרי אשר החבונתי, כי ימח מזה פרי  
חועלת אל ההורים והמורים כי יסולו להם מסלול קצר לנהל את צניהם וחלמידיהם  
על מצועי המצות הנהוגות, מבלי הכביד את לב הגער גם במצות הבלתי נהוגות  
יתר על המדה הדרושה לחפזו, הנה ע"כ אמרתי גם ידי תבון עמו להוסיף  
מחברתו לאור, וכל איש אשר יעמוד במפעל הזה לימינו, להיות עזרו וענינו,  
יחברך מאלקי השמים, בצרכה מלא חפניה, בכל יום פעמים, בקר ובהריב, וארך  
ימים ושנות חיים, כפסם המדבר לכבוד המחבר, איש יקר מפז, הבא עה"ת אור  
ליום ד' פ' ויהי תרנ"א לפ"ק פ"ק קראקא.

**יוסף דמשק** בהגאון הצדיק מו"ה לייזר זצ"ל,

מלפנים אבי' במדינת פולין בכמה קהלות הסמוכות לווארשוי וכעת אחרי שקודת  
רוסיא על ילדי חו"ל הגני יושב פה בעיר מולדתי ק"ק קראקא.



## מטרת הספר

יען אשר בספר מצות השם, מצות הנהוגות מפורדות ומפורדות  
הגדירה בין שארי המצות האינן נהוגות בזמן הזה, וגם מעורבות  
מצות עשה עם המצות לא תעשה, וצריכים חיפוש להעלותן על  
זכרון הלב ולשנותן כמאמר חז"ל שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו,  
וכעת כאשר הגה מבוררות ומסודרות, נוכל לקרותן ולשנותן כסדרן  
ולרויין בהן כבדרך סלולה, לקיים "וזכרתם כל מצות ה' ועשיתם  
אותם", יען אשר המה נהוגות בכל מקום ובכל זמן. ותועלת הספר  
תבואר בהקדמה.



## הקדמה

**ברוך** ה' שזכני לזכות את הרבים, ללקט אחת אחת כמו פרחי העשבים, ולכרוך מצות הנהגות, ולטעת אותן ערוגות ערוגות, כפי סדר התורה ודעת הרמב"ם המורה, למען תהיינה שגורות על שפתי הקורא, וחרות על לוח לבו לזכרון, לקיים וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם ומקום הניחו לי להתגדר, ולא חלילה בזה להתהדר, כי אם גם את זה לעומת זה עשיתי, כמו שיש מצוה אשר היא חכמה ואינה מלאכה, ככה לקחתי לעצמי מצות לקט זו אשר היא מלאכה ואינה חכמה, ולמען המלאכה תהי' שלמה לא קמועה, קדשתי גם את הנוספות על פי ראייה, ברמב"ן בסמ"ג וסמ"ק והחנוך והחרדים, והודאת עצמי כמאה עדים, כי לא חדשתי בזה שום חידוש, כי אם ערכתי מהנמצא ערוך לפני מלא וגדוש, וע"כ אקוה כי לא יקנאו בי חברי ולא יעמידוני על אבן הבקורת, להשביעני לענה ומרורת, כי לא חובר חבר הנני, ולכף זכות ידינוני, וכאשר יאמרו לפעלי שבא, הנני מפרי עשתונתי עוד לפניהם להביא:

**בתשע** הערות אשר הכאתי אחרי סכום כל המצות, לא העירותי עוד על דבר אחד וע"כ גם על זה הנני להעיר כי לא הכאתי בזה העונשין על המצות, כי אין נפקותא לנו בזמן הזה אשר אין לנו לא מלקות ולא מיתת ב"ד, וגם לא בעבור לשקול בפלס חומר מצוה זו מחברתה, כי כבר הזהירו לנו חז"ל "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות", ולכן אין לנו לדעת כי אם המצוה ולקיים אותה כאשר צונו הבורא

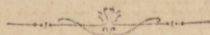
יתכרך, \*) ולאשר בעוה"ר התורה הולכת ומתמעטת בין המון העם, מהם אשר כבר בטלחה מעושר ולבסוף יבטלחה מעוני, ומהם אשר באמת מטרת צרכיהם המרובים ימנעו מלהגות בה, וכתוכם נמצאו אשר שכיב אש התורה עוד עצור בלבם, ויקרישו שעה או שתיים בלילה לשמוע איזה דברי תורה, מאת מניד משרים אשר מקריא לפניהם סדר פרשת השבוע, או איזה פרקים מהמשניות, או איזה דברי אגדה, ורוב מהמון הזה לא ידעו מהמצות אשר אנו מחויבים, כ"א מצות התדירות, כמו מצות ק"ש, תפלין, בהמ"ה, שופר, סוכה, לולב, וכדומה ממצות לא תעשה, בשר בחלב, חמץ, ושלא לעשות מלאכה בשבת, וגם אלה לא ידעו כ"א ממצות אנשים מלומדה, ולדונמא אם נשאל לרוב מהמון ממצות עשה הנהוגה בזמן הזה, לקדש בכור מבמהטה שהורה, או לפדות פטר חמור בשה, או המ"ע לפרוק ולטעון משא, או המ"ע לבעל השדרה להניח לפועל לאכול ממה שהוא עושה בו, וממצות ל"ת שלא לתבוע ללוה חובו כשיודע שאין לו, ושלא למשכנו בזרוע, או שלא לאכול פירות אילן ג' שנים הראשונות לנטיעתו, וכדומה, וכמעט שני שלישי מצות הנהוגות עוד בזמן הזה הרוב לא ידעום, כי הלא רבם לא שנה להם, והמה מנין ידעו, ומה גם חנוך הנערים בימינו אשר רובם ככלם הולכים לבתי ספר הלאומי, ומהם אשר הוריהם יחלקו להם

\*) והנה לאשר כבוד גיסי הרב הג' מוה"ר ח"ל הורוויץ נ"י העיר אותי ע"ז באמרו "כי לא טוב אעשה אם אמנע לרשום גם העונשין על המצות, יען כי לכל היותר הוא לתועלת נערי בני ישראל והחמון אשר בלי תת לפניהם דיני העונשין יתראה בעיניהם ערך כל המצות שוות, ולא ידעו כי יש חומר בכמה מצות יותר מהאחרות, כי יש מצות שענשן כרת או באחת מארבע מיתות ב"ד, והאחרות כ"א במלקות ארבעים, ואף שהוזהרנו מפי חו"ל הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה וכו', הוא כ"א משום שאין אנו יודעין מתן שכתן של מצות אבל העונשין עליהן מחויבים אנחנו לדעת אותם כי אף שבטלו ארבע מיתות ב"ד, דין ארבע מיתות לא בטלוי, ע"כ אמרתי אין מסרבין לגדול, ורשמתי בסוף הס' גם דיני העונשין תחת שם "עין משפט" וסמנתי הסימנים אשר העונש עליהן מלקות ואשר עליהן כרת או מיתה בידי שמים או אחת מארבע מיתות ב"ד, וגם הכללים אשר לדינין הללו.—



עוד שעה או שתיים ללמודי דתנו, אולם מה יוכל המורה להעניק  
 להם בשעה זו, אחרי אשר עכ"פ יוכרח ללמוד איזה פרשיות מסדר  
 השבוע, ואיזה פסוקי נביאים, ואם איזה מהוריהם ישאלו עוד ללמוד  
 איזה דפים מהתלמוד, מה ישאר להמלמד בעד אלה המצות והחקים  
 להורותם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, ואלה הצאן  
 כשיגדלו יהיו לדאבון לבנו בעלי טומים עוברין על מצות התורה,  
 בלי פחד ומורא, בחטאת הוריהם והמורה, אשר לא למדו עמהם מה  
 ה' שואל מעמם, והמה ישנו ויחטאו לתמם. וע"כ הלא תדעו ותבינו,  
 מה רבה היתה התועלת, לוא המגידים והמלמדים ישננו לתלמידיהם  
 את אלה המצות אשר אנו מחויבים בהן, ונהוגות עוד בזמן הזה  
 עכ"פ פעמים בשבוע, ולמטרה זו הנני נותן לפניכם היום ברכה זו,  
 את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' הללו הערוכות ככל בסדר  
 נאה שרשיהן וענפיהן בקיצור נמרץ, למען לא יהיו למשא על  
 השומע והמשמיע, ושניהם יהיו יוצאין לכל הדעות אשר גם הבאתי  
 פה לפי חשבון שאר הגאונים, וגם כל אב יודע ספר יוכל לשנן  
 לבניו בשבתות וי"ט סדר מצות הללו, ויקיים בזה "ושננתם לבניך"  
 "ודברת בם בשבתך בביתך". ובאם ימצאו דברי אלה אזנים קשובות,  
 תהי' זאת שכרי טאת ה'. כה דברי הדובר אמרת בלבנו, ויקוה כי  
 יכנסו ללבכם:

ישראל זאב ב"ר נחמי' גרשון ז"ל קראסוצקי.



## זכור לטוב!

**אִתָּא** במס' יבמות (ס"ב ע"ב) תנו רבנן האוהב את אשתו כגופו, והמכבדה יותר מגופו, עליו הכתוב אומר, "וידעת כי שלום אהלך", ע"כ אמרתי למען השלום אדברה נא שלום בה, למען ביתי זו אשתי, אבקשה טוב לה:

**ועל** טוב זכור שם אשתי היקרה הצנועה והחשובה אשת חיל מנשים באוהל תבורך, מרת מלכה תחי' בת המנוח הגביר הנדיב המפורסם בצדקת פזונו עוד בחיים היותו, ה"ה מו"ה מיכאל ציפרעס הכהן ז"ל ואשר זה כעשרים ושבע שנים נדב לעדתנו פה בחמ"ד גדול בכמותו, וטוב באיכותו בספרים הרבה, וגם בתו היא זוגתי, בצדקתה וטוב לבה היא תחגור בעוז מתניה לקבץ עבור היתומים העוזבים אשר יחסו בצל הח"ק "מגדלי יתומים" דפה ועבור עניי עירונו הסדוכאים, ואת אשר היא גם צופיה הליכת ביתה, היתה לי לעזר כי יכולתי להקדיש עתותי לעבוד עבודת הקדוש עבודת הספרות, ה' יאריך ימיה ושנותיה בנעימים עם י"ח בנה יהודה זית רענן מופלג בתורה ירא ושלם מזג טוב שלשלת היחס ממשפחת וואהל הנודעה מו"ה מאיר וואהל נ"י ושתי בנותיה היקרות והעדינות יחי':

**וְלֹא** אוכל למנוע מלזכור לטוב גם שני בני היקרים הנולדים לי בעיר ווארשא מאשתי הראשונה עה"ש, מרת חי' פיגיל בנ"ע מנחותה, בת הרב הגדול בתורה ובחכמה הגביר המפורסם מו"ה מנחם מענדיל פאללמאן ז"ל, הלא המה מו"ה נחמיה גרשון, ומו"ה נחום יחיה. אשר בעז"ה, הנם זרע ברך ה' בני תורה יראים ושלמים ויחנכו גם בניהם אחריהם ללכת בדרכי ה', ובמיהם גם נכרי היקרים, אשר הניח אחריו בני בכורי היקר המנוח הרב הגדול בתורה ובראת ה' טהורה, מו"ה יהודא לייב זצ"ל, ה' יאריך גם ימיהם ושנותיהם בטוב, ועד זקנה ועד שיבה אשא את שמותם על שפתי לטוב להם כל הימים:



## מצות ישראל.

תרי"ג מצות נאמרו למשה בסיני, ובכלן היינו מחויבים לקיימן בזמן שהיו ישראל שרוים על אדמתם ובהמ"ק היה קיים, אכן מעת אשר מפני חטאינו גלינו מארצנו, ואין אנו יכולים לעשות חובותינו ככל התרי"ג מצות מפני שהרבה מהן תלויות בארץ, במקדש, ובמזבח. ואין לנו לא כהן גדול לא מנחה ולא ניחוח. עכ"פ מחויבים אנחנו להחזיק בשארית הפליטה הנשארת לנו למורשה ולשום לב עליהן לדעת אותן. ולקיימן בכל עת אשר אנחנו מחויבים לעשותן.

ואלה הנה המצות הנהוגות בזמן הזה:

א) מ"ע לישא אשה לפרות ולרבות. שנא' ויאמר להם אלהים פרו ורבו. (ויכין לקיום המין, בן שמונה עשרה שנה לחופה. ואם עברו עליו עשרים שנה, ולא נשא. הרי זה עובר על מ"ע זו. ואם עוסק בתורה ומתירא שלא יבטל מחמת טרדת מזונות, מותר להתאחר, ואם היו לו זכר ונקבה הראוים להוליד, יצא ידי מצוה זו. ואם מתו והמה הניחו אחריהם זכר ונקבה, ג"כ יצא שבני בנים הרי הם כבנים. ודוקא שכאו מזכר ונקבה. אבל מאחד מהן לא יצא. גר שנתגייר ובניו עמו יצא עמהן ידי מצוה זו). ונוהג בזכרים בכל מקום ובכל זמן. ונקבה אף כי לא חל עלי' מ"ע זו. מכל מקום מחויבת להנשא לאיש משום "לא תהו בראה לשבת יצרה". ומשום חשד:

ב) מ"ע למול כל זכר בן שמונת ימים. שנ' ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר. (ודוקא ביום שנא' וביום השמיני ימול. המילה היא שצריך לחתוך הערלה כל העור החופה את העמרה. ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלטמה בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העמרה. מל ולא פרע כאלו לא מל. והמציצה היא כי אם שלא לבוא

א) בלשית א' כח, יבמות סא, רמב"ם הל' איסור סי טו, אבסעי סי א'.

ב) בלשית יז יג, שבת יט, רמב"ם הל' מילה פא, יו"ד סי' רס, ועילת הנד רמב"ם הל' איסורי ביאה סי יג, יו"ד סי' רסח.

לבוא לידי סכנה. מילה בזמנה דוחה שבת. המצוה היא על האב למול את בנו. לא מל האב מצוה על הב"ד למול. שנא' המול לכם כל זכר. ואם נתעלם מב"ד ולא מלו אותו כשיגדיל הוא חייב למול את עצמו. ואשה אינה מחויבת למול את בנה כמו האב. גר צריך להמול בפני ב"ד ונוהג בכל מקום ובכל זמן:

ג) מ"ע לחשב חדשים. שנא' החדש הזה הוא לכם ראש חדשים. (ענין המצוה הוא שיחשבו ב"ד וידעו מתי הוקבע החדש ובאיזה יום הוא ראש החדש להודיע להעם. וכן לחשב השנים אם צריך לעבר ולהוסיף חדש אדר שני. שנא' שמור את חדש האביב. שמור שיבוא האביב בזמנו. ואין מחשבין וקובעים חדשים ומעברין שנים כי אם בארץ ישראל. שנא' כי מציון תצא תורה. ואם הוא אדם גדול ונסמך בארץ ישראל ויצא חוץ לארץ ולא הניח כמותו שם הרי זה מחשב וקובע חדשים ומעבר שנים אף בחו"ל. כ"ז שלא נעשה בא"י גדול כמותו. [ואנו היום בחו"ל סומכין אנחנו על הקבלה שקבלנו מר' הלל בנו של ר' יהודה הנשיא. שהוא תיקן לנו חשבון העבור והוא קידוש חדשים ועיבר שנים העתידים לבוא עד שיבוא אליהו ב"ב, ואנו מחשבין וקובעין לגלות הדבר בלבד ולידע יום שקבעו בני א"י וקביעתם היא הקביעות ולא מפני חשבוננו] ועי' בס' נפש חיה להרב הגאון מקאליש זל"ה או"ח תשובה א' ומד"ס לברך ברכת הלבנה בעת חידושה:

ד) מ"ע להשביט חמץ מביתו ומרשותו ב"ד בניסן. שנא' אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם. (ומפי השמוערה למדו שזה הראשון הוא י"ד בניסן קודם זמן איסור אכילת חמץ. ובודקין בתחלת ליל י"ד לאור הנר לפי שיפה לבדיקה. והשבתה היא שיסיר החמץ הידוע לו מרשותו. ושאינו ידוע לו מבטלו כלכו ובפיו. ויחשוב אותו לאין ושאינו בו צורך כלל. ואם נמצא אצלו חמץ בתוך הפסח חייב ג"כ בהשבתה). ונוהג בכל מקום ובכ"ז בזכרים ונקבות:

ה) מ"ע לאכול מצה בלילה ראשונה של פסח. שנא' בערב תאכלו מצות. (אכילה היא בכזית והמצה צריכה להיות מאחד מחמישה מיני דגן שהם. חטה, שעורה, כוסמין, שכולת שועל, ושיפון, ומד"ס כדי

ג) שמות יב ג, ר"ה יח, רמב"ם הל' קידוש החדש פ"א.

ד) שמות יב טו, ספחים טו, רמב"ם הל' חמץ ומצה, או"ח סי' תל"א עד תמ"א.

ה) שמות יב יח, ספחים קכ, רמב"ם הל' חמץ ומצה פי' ד', או"ח סי' תע"א.

## מצות ישראל מצות עשה הנהוגות בזה"ז ז

כדי שיאכל מצה בלילה לתיאבון אסור לאכול מצה בערב פסח ונוהג בכ"ט ובכ"ז בז"ג. וקמן שיכול לאכול מחנכין אותו בכזית:

ו) מ"ע לקדש בכורות פטר רחם הזכרים. שנא' קדש לי כל בכור פטר כל רחם כבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא. (ודוקא בכור מכהמה טהורה בין שלמה בין טריפה (חוץ פטר חמור הצריך פדיה כדלקמן) ובזמן הזה שאין מקריבין בכור בהמה טהורה. ינתן הבכור לכהן וירעה עד שיסתאב ואז הרי הוא אצלו חולין גמורים. כי אם אסור בגיזה ועבודה. בין תם ובין בעל טום. והכהן יוכל להאכילו לכל אדם שירצה. וגם הכהן בעצמו מחויב לקדש בכור בהמה טהורה שלו. ואסור בגיזה ועבודה. שותפות עכו"ם בעובר או באמו. פוסח מן הבכורה) ונוהג בכל מקום ובכל זמן בז"ג:

ז) מ"ע לספר ביציאת מצרים בליל מ"ו בניסן. שנא' והגדת לבנך ביום ההוא וכו' (ומצוה להודיע לבניו שהיינו עבדים. והוציאנו ח' משם ביד חזקה. ואף מי שאין לו בן מצוה לספר) ונוהג בכל מקום ובכל זמן בז"ג:

ח) מ"ע לפדות פטר חמור זכר בשנה. שנא' ופטר חמור תפדה בשנה. (והשה נותן לכהן. ותיכף משילד חייב לפדותו. וקודם פדיונו אסור בהנאה. ולאחר פדיונו הוא חולין גמורים. והשה ביד כהן הוא ג"כ חולין גמורים. ואף מותר בגיזה ועבודה. השה יוכל להיות בשויו אף פחות מהפטר חמור. אמנם אם אין לו שיה לפדותו מחויב לפדותו בשויו של הפטר חמור ונותן דמיו לכהן. ודוקא בשחי' פדיון דמי הפטר חמור מן ג' זוזים ומעלה. אבל אם היו דמיו פחות מן ג' זוזים. אין פודין אותו אלא בשנה. או לכל הפחות בג' זוזים. בעת הפדיה יברך אקביו על פדיון פטר חמור. הי' לו ספק פטר חמור יפריש שיה תחתיו והוא לעצמו. נתן הפטר חמור לכהן. יפריש הכהן שיה תחתיו. שותפות עכו"ם בעובר או באמו פוסח לפדות) ונוהג בכ"ט ובכ"ז בישראלים זכרים ונקבות. וכהנים ולוים פטורים. ובת כהן ולוי שלח פטור ושל בעלה חייב:

ט) מ"ע לערוף פטר חמור זכר אם לא פדהו. שנא' ואם לא תפדה וערפתו

ו) שמו"ג יג ב', המורה כא, רמב"ם הל' בכורות סי' א', יו"ד סי' טו עד כף.

ז) שמו"ג יג ח', פסחים קמז, רמב"ם הל' חמץ סי' ז', א"ח סי' תעג.

ח) שמו"ג יג יג, בכורות ט', רמב"ם הל' בכורים סי' יב, יו"ד סי' סכא.

ט) שמו"ג יג יג, בכורות יג, רמב"ם הל' בכורים סי' יב, יו"ד סי' סכא.

וערפתו. (עריפה היא שמכחו בקופיץ בערפו עד שימות. ודוקא בקופיץ ולא בדבר אחר ולא במיתה אחרת ואסור בהנאה אף לאחר עריפתו ומעון קבורה ואפרו אסור. שותפות עכו"ם בו או באמו פומר. מצות פדיה קודמת למצות עריפה) ונוהג בכל מקום ובכ"ז בישראלים זו"ג. וכהנים ולוים פטורים:

(א) מ"ע להאמין שיש אלוה נמצא. שנא' אנכי ה' אלהיך. (והוא השי"ת הממציא כל הנמצאים. ואין שום דבר נתהוו בלתי רצונו ית'. והוא המשיגיה על כל דבר. וזה יסוד הדת. וחיובין אנו למסור נפשנו ומאודנו על אמונה זאת) וזה נוהג בכל עת ורגע ובכל מקום בזכרים ונקבות:

(א) מ"ע לקדש יום שבת בדברים. שנא' זכור את יום השבת לקדשו. (קדשהו בדברים בכניסתו בקידוש. וביציאתו כהבלה ומד"ם שיקדש ויבדיל על היין וע"פ חז"ל צריך להיות הקידוש במקום סעודה. וע"י הנביאים נצטוינו עוד ב' מצות שהם עונג וכבוד. שנא' וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד. כבוד הוא שירחץ בע"ש עכ"פ ידיו ורגליו בחמין. וללבוש כסות נקי'. עונג היא במאכל ובמשקה וחיוב לאכול ג' סעודות בשבת) ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

(ב) מ"ע לכבד אב ואם. שנא' כבד את אביך ואת אמך (איזהו כבוד טאביל ומשקה מליביש ומנעיל. ומשמש אותם בדרך עבד משמש לרבו. כבוד אב קודם לכבוד אם שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו. אבל אם אביו גירש את אמו. שניהם שווין לו לענין כבוד. וחיוב לכבדם אף לאחר מותם. היינו בתוך י"ב חדש יאמר הרניי וכפרת משכבם. ולאחר י"ב חדש יאמר זכונם לברכה. ואם אמר לו אביו או אמו לעשות עבירה. ואף כי אם לעבור על דברי חז"ל. לא ישמע להם. שכלן חייבין בכבוד השי"ת) ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזו"ג. אם לא אשה שבעלה מונע אותה:

(ג) מ"ע על הבי"ד לדון דין נזקי בור. שנא' וכי יפתח איש בור וכו' ונפל שמה שור או חמור, בעל הבור ישלם. (חפירת בור היא כי אם ברשות הרבים או שחפר ברשות היחיד ופתחו לרה"ר והפקיד רשותו

(א) שמו"ט כ' ב', מכות כד, רמב"ם הל' יסודי התורה פי א' חו"ט סי' סא.

(א) שמו"ט כ' ח', ססח"ס קו, רמב"ם הל' שבת פי כמ, חו"ט סי' רמב.

(ב) שמו"ט כ' יב, קדושין לא, רמב"ם הל' ממרים פ"ו, יו"ד סי' רמ.

(ג) שמו"ט כ' לג, זיק מטו, רמב"ם הל' נזקי ממון פ' יב, חו"ט סי' טו.

## מצות ישראל מצות עשה הנהוגות בזה"ה ה

רשותו ולא הפקיר בודו. והבור צריך להיות עמוק עשרה טפחים. והז"ל דרשו שור ולא אדם. חמור ולא כלים. שאם נפל אדם לתוכו פטור. או חמור עם כליו. חייב על החמור ופטור על הכלים. ונוהג בכ"מ ובכ"ז ובכל ב"ד:

(יך) מ"ע על הב"ד לדון דין בהמה שהזיקה ברגל או בשן. שנא' ושלח את בעירה ובער בשדה אחר וכו'. (ושלח זה הרגל ובער זה השן. רגל היא אם הזיקה ברגלה דרך הליכה. ותולדה רגל אם הזיקה בגופה או בשערה. או בכלים אשר עליה דרך הליכה. ונזקי שן היא אם אכלה דברים שדרכה לאכלם. תולדות השן היא אם נתחככה בכותל להנאתה והזיקה בחיכוכה. או טנפה פירות להנאתה. וכל זה דוקא אם נכנסה הבהמה לרשות הניזק והזיקה שמה. אבל ברשות הרבים פטור. ואינו משלם אלא מה שנחנית מאכילתה. אפי' אכלה שוטשמיין רואין אותן כאלו הם שעורים ומשלם דמי שעורין בזול. ואם אכלה דבר שמוזק לה פטור לגמרי). דין נזקי שן ורגל ותולדותיהן דנין בכל ב"ד ובכ"מ ובכ"ז. רק אם הבהמה הזיקה שאכלה דברים שאין דרכה לאכלם כגון כסות או כלים. בין ברשות הניזק בין ברשות הרבים שחייב לשלם חצי נזק יען כי זאת היא תולדה דקרן ובפעם א' או ב' נקרא תם לשלם חצי נזק מגופו של שור ואם הורגל בכך משלם נזק שלם. זאת לא דנין כ"א בב"ד סמוכין:

(יג) מ"ע על הב"ד לדון דין נזקי איש. שנא' כי תצא אש וכו' שלם ישלם המבעיר את הבערה. (אם הדליק בשדה חבירו ועברה הדליקה חייב לשלם נזק שלם. אף על כלים ששמונים בגדיש שדרכם למטנם שמה. ואם הדליק בתוך שלו ולא הרחיק מן המצר כדי שלא תעבור הדליקה לשדה חבירו. חייב לשלם דמי הגדיש והעצים שנמצאו שמה. ועל הכלים משלם כ"א שיעור מקום הכלים דמי חטים ושעורים. תולדות האש היא כגון אבנו סכיני ומשאוי שהניח בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו חייב לשלם. וברוח שאינו מצויה פטור) ודנין זה בכל ב"ד בכ"מ ובכ"ז:

(יד) מ"ע על הב"ד לדון בדין שומר חנם. שנא' כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וכו'. (אם נגנב או נאבד. ישבע השומר

(יד) שמוח כב ד', ב"ק פ"א, רמב"ם הל' נזקי ממון פ"א, חו"מ סי' שג.  
 (טו) שמוח כב ה', ב"ק כב, רמב"ם הל' נזקי ממון פ' יד, חו"מ סי' פ"ח.  
 (טז) שמוח כב ו', ב"ק פ"ט, רמב"ם הל' שאלה ופקדון פ"ד, חו"מ סי' רנ"א.

השומר חנם שלא פשע, ולא שלח בו יד להנאת עצמו ופטור. ואם באו עדים שהוא גנבו משלם כפל. הפשיעה היא שלא הניח במקום הראוי לשמירה. אפילו נאנס כגון שנשרף חייב. הואיל ופשע. כל המפקיד על דעת שיתן הנפקד לאשתו ובניו ובני ביתו הגדולים הוא מפקיד. ודין זה בכ"מ ובכ"ז:

(י) מ"ע על הב"ד לדון בדין טוען ונטען. שנא' על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה וכי (הטוען את חברו בכסף או במטלמלין. והודה לו במקצת אף כי אם כשורה פרומה. הרי זה משלם מה שהודה. ונשבע על השאר שבועה דאורייתא בנקיטת חפץ. והכפירה צריכה שתהיה עכ"פ שתי מעין כסף. חוץ הפרומה שהודה. וזה הוא בכסף או בסחורה או פירות. אבל בכלים אין משערין את דמיהן. אפילו עשר מחמין בפרומה. וטענו בשתי מחמין. והוא הודה באחת וכפר באחת. חייב שבועת התורה. התביעה צריכה להיות בדבר שבמשקל או במדה או במנין. וההודאה ג"כ בכמו זה. אבל אם אמר לו כים מלא דינרין מסרתי לך. והוא הודה לו צרור של דינרין בלי מנין וטול לך מה שהנחת פטור. הכופר בכל ואמר להד"מ או שהודה במקצת ואמר אין לך בידי אלא זה והילך פטור משבועת התורה. והז"ל תקנו שישבע הנתבע שבועת היסת בלי נקיטת חפץ. אבל טענת ספק שאמר כמדומה לי שיש לי אצלך מנה. וכיוצא בזה. והנתבע אומר אין לך בידי כלום פטור אף משבועת היסת. והנשבעין בטענת ספק כגון השותפין והארוסין נשבעין כעין של תורה בנקיטת חפץ. והרבה דינין יש עוד בדיני טוען ונטען עי' ברמב"ם וש"ע) ודין דינין אלו בכל ב"ד בכ"מ ובכ"ז:

(ק) מ"ע על הב"ד לדון דין שומר שכר ושוכר. שנא' כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה. (פרשה זו נאמרה בשומר שכר ושוכר. אם נגנב או נאכד הדבר השכיר או הנוטל שכר בעד שמירתו. הרי אלו משלמין. ואם ארעו אונס כגון בחטא שמתה או נשברת או נשבת וכיוצא באלו הרי אלו נשבעין שנאנס ופטור) ודין זה בכל ב"ד בכ"מ ובכ"ז:

(יב) מ"ע על הב"ד לדון בדין שואל. שנא' כי ישאל איש מעם רעהו

(י) שמות כב ט', ג"ק פ"ג, רמב"ם הל' טוען ונטען, חו"מ ס' סז.

(יח) שמות כב ט', ג"ק פ"ו, רמב"ם ה' שכירות פ"ה, ח"מ סמג.

(יט) שמות כב יג, ג"מ פ"ח, רמב"ם הל' שאלה פ"א, ח"מ רנב.



## מצות ישראל מצות עשה הנהגות בזה"ט

רעהו וכו' (שואל חייב אף באונסין הנ"ל (בס"י י"ח) ודוקא שהאונס הי' שלא מחמת מלאכה. או מחמת מלאכה אחרת שלא שאלה ע"י. אבל אם מתה מחמת מלאכה שנשאלה לו. או בכלי שנשבר מחמת מלאכתו שנשאל לו פטור. אם טוען השואל שהאונס היה מחמת מלאכה ואין יכול להביא ראיה לדבריו. ישבע שבועת השומרין ופטור. כל השומרין שהיו בעלים עמהם במלאכתם בשעת שאלה זה שכרה. כגון השאיל בהמתו למשא ויצא עמה לסעדה ולטעון עם השואל. הוי ליה שמירה בבעלים ופטור מנזקו. השואל והשוכר אינן רשאין להשאיל ולהשכיר לאחר ואם עברו על זה ומתה כדרכה. השני ישלם לבעלים הראשונים. כל שומר שנשבע שבועת השומרין כולל בשבועתו ג' דברים. א) ששטר כדרך השומרים ואירעו כך וכך. ב) שבועה שאינו ברשותו. ג) שלא שלח בו יד קודם שאירעו המאורע הפוסר אותו. ואם רוצה לשלם נשבע שאינו ברשותו וכולל בשבועתו שהי' שוה כך וכך) ודין זה בכלל ב"ד בכ"מ ובכ"ז:

כ) מ"ע על הב"ד לרון דין מפתה בתולה שישאנה. שנא' וכי יפתח איש בתולה וכו' מהר ימהרנה לו לאשה (אם פיתה בתולה פנויה מבת ג' שנים עד שתכנר ובעלה. ואם היא או אביה מרוצין לו שישאנה מצוה עליו שישאנה לו לאשה) ודין זה בכלל ב"ד ובכ"מ ובכ"ז:

כא) מ"ע להלות לעניי ישראל. שנא' אם כסף תלוה את עמי. (אם זה חובה הוא. ומצוה זו גדולה מן הצדקה) ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות:

כב) מ"ע על הב"ד להטות דין אחרי רבים. שנא' אחרי רבים להטות. (וחיים שאין דנין אל"א דיני ממונות נוטין אחר הרוב אפילו באחד) ונהוג בכ"מ ובכ"ז:

כג) מ"ע לפרוק מבהמת חבירו הרובצת תחת משאה. שנא' כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וכו' עזב תעזב עמו. (אפי' הי' עלי' משא יותר מהראוי לה. זקן ואינו לפי כבודו פטור. פרק וטען וחזרה ונפלה אפילו כמה פעמים חייב לפרוק ולטעון שנא' עזב תעזב

- כ) שמות כב טו, כחובות פיג, רמב"ם הל' נערה בתולה פ"א. להע"ז סי' קעז.  
כא) שמות כב כד, ב"מ ע"א, רמב"ם הל' מלוה פ"א, חו"מ נ"א.  
כב) שמות כג ב', ב"מ נ"ג, רמב"ם הל' סנהדרין פ"ח, חו"מ י"ח.  
כג) שמות כג ה', ב"מ נ"ב, רמב"ם הל' רוצח פ"ג, חו"מ סי' רעב.

תעזב עמו, וצריך ללכת עמו עד פרסה. אא"כ אמר לו בעל המשא איני צריך לך. ומאימתי חייב בפריקה. משיראה מרחוק רס"ו אמות. אבל רחוק מזה אינו חייב לנמות מהדרך אליו. מצאה רבוצה אע"פ שאין הבעלים עמה מצוה לפרוק ולמעון. אבל אם מצא את בעל הבהמה, ובעל הבהמה הולך ויושב לו ואמר הואיל ועליך המצוה פרוק בעצמך פטור. שנא' "עמו". ואם בעל הבהמה זקן או חולה חייב לפרוק ולמעון לברו. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג.

**כד) מ"ע** להפקיר כל תבואות ופירות שתוציא הארץ בשנת השמטה. שנא' והשביעית תשמטנה ונמשתה. (והנועל כרמו או שדהו בשנת השמטה או אסף כל פירותיו לביתו כמו בכל השנים עובר על מ"ע זו. אלא יפקיר הכל, ומותר לו להביא לביתו מעט מעט כמו מן ההפקר). וזאת נוהג כי אם בארץ ישראל בזו"ג:

**כה) מ"ע** לשבות בשבת ממלאכה. שנא' ובוים השביעי תשבות. (ואנו מצווין גם על שביתת בהמתנו ואמירה לגוי לעשות מלאכה אסור מד"ס והיא הנקרא שבות. חוץ מה שגם חכז"ל התירו כגון להסיק התנור בחורף ע"י גוי מפני שהכל חולים אצל צינה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**כו) מ"ע** להעיד בכ"ד בכל עדות שיודע בין לזכות בין לחובה. שנא' והוא עד או ראה או ידע וכו'. (וע"כ אסור לכבוש עדותו. ואם העד ת"ח גדול והב"ד פחותים ממנו יוכל להמנע עצמו. וכ"ז בדיני מטונות. אבל לא בדבר איסור. כי אין חכמה לנגד ה'). ונוהג בכ"מ ובכ"ז במי שראוי להעיד:

**כז) מ"ע** להשיב גולה אשר גזל. שנא' והשיב את הגולה. (ובכלל זה אף החזרת הגנבה או הונאה מן שוה פרוטה ומעלה מחויב להחזיר. ואם מת הגנזל או הנגנב יחזיר ליורשיו. ואם נאבדה הגולה או הגנבה נתן דמיהן). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**כח) מ"ע** לברוק סימני בהמה וחיה להבדיל בין שמאה למהורה לאכילה. שנא' וזאת החיה אשר תאכלו וכו'. ונא' והבדלתם בין הבהמה המהורה לממאה. (הסימנים מפורשים בפ' שמיני). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

מ"ע

כד) שמות כג יא, מהיות שביעה, רמזים ה' שמיטה פ"ד.

כה) שמות כג יב, שבת מא, רמזים ה' שבת פ"ח, א"ח ה' שבת סי' רמו.

כו) ויקרא ה' א', ב"ק נה, רמזים ה' עדיות פ"א, חו"מ סי' פה.

כז) ויקרא ה' כג, ב"ק נד, רמזים ה' גולה פ"א, חו"מ סי' פס.

כח) ויקרא יא ב', חולין נט, רמזים ה' מ"א פ"א, יו"ד סי' פא.

## מצות ישראל מצות עשה הנהגות בזה"י

**כמ** מ"ע לבדוק סימני דגים לאכילה. שנא' את זה תאכלו מכל אשר במים. (הסימנים מפורשים שם כנ"ל). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות :

**ל** מ"ע לבדוק סימני חגבים לאכילה. שנא' את אלה מהם תאכלו. (להם ג' סימני טהרה. ד' רגלים. וד' כנפים החופין את רוב גופו. וקרוסולין אלו הכרעים הכתובים בתורה. ועי' רש"י פ' שמיני פסוק כ"א). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**לא** מ"ע טבילת טמא בארבעים סאה מים לטהר. שנא' ורחץ את כל בשרו במים. (כגון אשה גדה או יולדת. וגם כלים הנקנים מעכו"ם נטהרים בטבילה חוץ כלי חרס שא"צ טבילה. והמים צריכים שיהיו נקווין בקרקע ושיעורו ארבעים סאה הוא אמה על אמה שלוש אמות מים שכל גופו עולה בהן. וגם נצרך שלא יהי' שום דבר חוצץ בין בשרה ושערה למים וגם בין גופו של כלי למים). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג.

**לב** מ"ע לכמות דם שחיתת חיה או עוף המהורים. שנא' ציד חיה או עוף אשר יאכל וכו' וכסהו בעפר. (וצריך לתת עפר למטה טרם ישחוט. ואח"כ גם יכסה בעפר). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**לג** מ"ע לירא מאב ואם. שנא' איש אמו ואביו תיראו. (היינו שלא יעמוד וישב במקומם. ולא יסתור את דבריהם ולא יכריע את דבריהם. ולא יקראם בשמם לא בחייהם ולא אחרי מותם. אלא יאמר אבא מורי או אמי מורת'). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**לד** מ"ע על השופט לשפוט בצדק. שנא' בצדק תשפוט עמיתך. (ובכלל זה על כל אחד לדון את חבריו לכף זכות). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**לה** מ"ע להוכיח לחוטא. שנא' הוכח תוכיח את עמיתך. (היינו שיודיעו שהוא חוטא במעשיו הרעים. ואת אשר יוכיחו היא כי אם לטובתו להביאו לחיי עוה"ב. וחייב להוכיחו עד שישמע לו. או

כט) ויקרא יא טי, חולין סה, רמב"ם הל' מ"א פ"א, יו"ד סו' פג.

ל) וקרא כז, חולין סה, רמב"ם הל' מ"א פ"א, יו"ד סו' פה.

לא) ויקרא טו עז, מ' מקוואות, רמב"ם הל' מקוואות, יו"ד קנז.

לב) ויקרא יז יג, חולין פ"ו, רמב"ם הל' שחיטה פ"ד, יו"ד סו' כח.

לג) ויקרא יט ג', קדושין ל', רמב"ם הל' ממרים פ"ו, יו"ד סו' רמ.

לד) ויקרא יט טו, שבעות ל', רמב"ם הל' סנהדרין פ' נה, תו"ע יז.

לה) ויקרא יט יז, ברכות לא, רמב"ם הל' דעות פ"ו.

או עד שיכהו ויאמר לו איני שומע לך). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג :  
 (לך) מ"ע לאהוב את כל אחד מישראל כגופו. שנא' ואהבת לרעך  
 כמוך. (לכן צריך לחוס על גוף חברו וממונו וכבודו כמו על  
 עצמו. וגם שלא להתכבד בקלון חברו. ובכלל זה האבת שלום בין  
 אדם לחברו). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג :

(לך) מ"ע להיות נטע רבעי קדש. שנא' ובשנה הרביעית יהי כל  
 פריו קדש הלולים לה'. (מצוה זו נוהגת כי אם בארץ ישראל.  
 בזמן הבית היו הבעלים מחויבים לאכול את הנטע בירושלים כמעשר  
 שני. או לפדותו בשויו ולהעלות הכסף לירושלים. ובזמן הזה פודהו  
 אפילו על פרוטה ומכרך אשר קב"ו על פדיון נטע רבעי. ומשליך  
 הפרוטה לים המלח. ואפילו לנכרי בארץ ישראל יש לו דין נטע  
 רבעי. שאם בא לנהוג במצוה זו הרי נטע רבעי שלו קדש כנטע  
 רבעי של ישראל). ונוהג בזו"ג בא"י. ובסוריא ובח"ל אין נטע רבעי  
 נוהג כלל :

(לח) מ"ע לירא מן המקדש. שנא' ומקדשי תיראו. (וע"כ לא יכנס  
 לחר הבית במקלו ובטנעלו ובאפונדתו ולא באבק שעל רגליו.  
 ולא יעשנו כפגנדיא (היינו ללכת דרך שם כדי לקצר את דרכו) ולא  
 לרוק שמה. אלא יכנס בפחד וברעדה וכשהוא יוצא יסע לאחוריו.  
 כי אע"פ שהוא חרב עומד בקדושתו. ובתי כנסיות שלנו חמה ג"כ  
 מקדש מעט ואין נוהגין בהן שחוק והתיל ושיחה במלה. ואין ישנים  
 בהם. וקדושת בית המדרש ג"כ חמור מאד). ונוהג בזו"ג :

(למ) מ"ע לקום מפני שיבה. ולכבד תלמיד חכם ולקום מפניו (אף  
 שהוא יניק) שנא' מפני שיבה תקום. והדרת פני זקן. (זקן זה  
 שקנה חכמה. ומפני שיבה הוא המופלג בזקנה מחויב לקום אף שאינו  
 חכם. ואפילו זקן גוי מכבדין אותו בדברים ונותנין לו יד לסמכו. וחייב  
 לעמוד בפני רבו משיראנו מרחוק מלא עיניו עד שיתכסה ממנו. או עד  
 שישב במקומו). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג :

(מ) מ"ע לצדק המאזנים ומשקולות ומדות. שנא' מאזני צדק אבני  
 צדק

(ו) ויקרא יט יח שבת לה, רמז"ס ה"י דעות פ"ו.

(ז) ויקרא יט כד, ר"ה ב', רמז"ס מע"ס פ' ט' י', ויד רלד.

(ח) ויקרא יט ל', ברכות מב, רמז"ס ה"י בית הבחירה פ' יו, וה"י חפלה פ'  
 יא, א"ח ס' קגא.

(ט) ויקרא יט לב, קדושין ה', רמז"ס ה"י ת"ס פ"ו, ויד ס' רמד.

(ת) ויקרא יט לו, ב"מ ס"א, רמז"ס ה"י גנבה פ"ז, חו"מ ס' רלא.

## מצות ישראל מצות עשה הגהוגות בזה"י יא

צדק והין צדק יהיה לך. (ואפילו אם נותן לגוי מדה חסירה או משקל חסר עובר על מ"ע זו וחייב להחזיר). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**מא** מ"ע לכהן הדיוט שיטמא לשבעה קרובים שמתו לו (היינו אביו, אמו, בנו, בתו, אחיו מן האב, ואחותו מן האב, ואשתו). שנא' לאמו ולאביו לבנו ולבתו לאחיו ולאחותו הכתולה הקרובה אליו וכו' לה יטמא. (הקרובה זו אשתו, ובכלל מצוה זו היא מצות אבל שכל אחד מישראל חייב להתאבל על כל אחד משבעה קרובים הנ"ל ביום הראשון מן התורה. ושאר הימים מדברי סופרים ומד"ס צריך ג"כ להתאבל על אחיו ואחותו מאמו. וגם אשה על בעלה. ועל אחותו מאביו אפילו ארוסה מתאבל עלי' מן התורה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז :

**מב** מ"ע לחלק כבוד לכהן. שנא' וקדשתו. (היינו להקדימו לכל דבר שבקדושה. לפתוח בתורה ראשון. ולברך ראשון). ונוהג בכ"מ ובכ"ז :

**מג** מ"ע לקדש את ה' ברבים. שנא' ונקדשתי בתוך בני ישראל. (כאם רוצין להכריחו להסירו מהאמונה בהשי"ת. או אם האנס מכוין באיזה עבירה להעבירו על דתו. והוא בפרהסיא דהיינו בפני עשרה מישראל. לא יאבה ולא ישמע אף במסירת הנפש למיתרה. ואם הוא בשעת השמד ח"ו. או בשלש העבירות ע"ז גיע שיד. אפילו בצנעה יחרג ואל יעבור). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**מד** מ"ע לשבות ממלאכה ביום ראשון של פסח. שנא' ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם וכו' (כל מלאכה ומלמול האסור בשבת אסור גם ביו"ט. חוץ ממלאכת אוכל נפש בשביל ישראל. וגם הבערה והוצאה מרשות לרשות מותר אף שלא לצורך אוכל נפש. ומד"ס אסור לעשות מלאכת אוכל נפש שהי' אפשר לעשותה עיו"מ ואין בה לא הפסד ולא חסרון). ונוהג בכ"מ ובזו"ג :

**מה** מ"ע לשבות ממלאכה ביום שביעי של פסח. שנא' וביום השביעי מקרא קדש וכו' (וגם בזה הכל כמו ביום הראשון). ונוהג בכ"מ ובזו"ג :

**מו** מ"ע לספור שבע שבתות תמימות ממחרת יום ראשון של פסח. שנא'

(מא) ויקרא כא ב' ג', זכחיס ק', רמב"ם ה'י' חבל פ"א, וי"ד סי' עגג.

(מב) ויקרא כא ע"ו, גיעין נט, רמב"ם ה'י' כלי המקדש פ"ד, ח"ח סי' קלג.

(מג) ויקרא כב לב, סנהדרין עד, רמב"ם ה'י' יסודי החורה פ"ה וי"ד סי' קעז.

(מד) ויקרא כג ז' ח', רמב"ם ה'י' שבתת יו"ט פ"א, ח"ח פ"ה.

(מו) ויקרא כג טו, מנחות עו, רמב"ם ה'י' תמידין פ"ז, ח"ח הפט.

שנא' וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הכיאתם את עומר התנופה וכו'. (ומונין הימים עם השבועות שנא' תספרו חמשים יום. ומתחלת היום מונין. לפיכך מונין בלילה מן ליל מ"ז ניסן. שבח למנות בלילה מונה ביום בלי ברכה. ואח"כ מונה בכל לילה כסדר בברכה). ונהג בכ"מ בזכרים:

**מז**) מ"ע לשבות ממלאכה בחג השבועות. שנא' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש וכו'. (וגם בזה הכל כמו לעיל ביו"ט של פסח). ונהג בכ"מ בזו"ג:

**מח**) מ"ע לשבות ממלאכה ביום א' של תשרי (היא ר"ה) שנא' בחודש השביעי באחד לחודש וכו' מקרא קדש וכו'. (וגם בזה הכל כמו ביו"ט של פסח ושבועות). ונהג בכ"מ בזו"ג:

**מט**) מ"ע להתענות בעשירי בתשרי (הוא יו"ט) שנא' אך בעשור לחדש השביעי וכו' ועניתם את נפשותיכם. (מן התורה הענוי היא מאכילה ושתיה. היינו שלא לאכול ולשתות בו. ומד"ס גם רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל, תשמיש המטה, אסורים משום ענוי. אכילה היא אף ככותבת הגסה שהיא פחות מכביצה. והשתיה כמלוא לוגמיו. וצריך להתענות מערב עד ערב. וגם להוסיף מחול על הקדש בכניסתו וביציאתו. ונהג בכ"מ בזו"ג. וקמנים שהגיעו לחינוך מחנכין אותם להתענות לשעות:

**נ**) מ"ע לשבות ממלאכה ביום הכפורים. שנא' שבת שבתון הוא לכם. (יו"ט לא כיו"ט לאיסור מלאכה. כי אם כל מלאכה שאסורה בשבת אסור ביו"ט). ונהג בכ"מ בזו"ג:

**נא**) מ"ע לשבות ממלאכה ביום ראשון של סכות. עניני שתי מצות שנא' ביום הראשון מקרא קדש וכו':

**נב**) מ"ע לשבות ממלאכה בשמיני עצרת. שנא' ביום השמיני עצרת וכו' מקרא קדש וכו':

**נג**) מ"ע למול ביום א' של סכות ארבעה מינים שבלולב. שנא' ולקחתם

(מז) ויקרא כג נא, ב"ה ח', רמב"ם ה"י יו"ט פ"א, או"ח ס' תנ"ה.

(מח) ויקרא כג כד, ב"ה ח', רמב"ם ה"י יו"ט פ"א, או"ח תנ"ה.

(מט) ויקרא כג כז, יומא פ"ח, רמב"ם ה"י שביעה עשור פ"א, או"ח ס' תרי"א.

(נ) ויקרא כג לב, רמב"ם ה"י שביעה עשור פ"א, או"ח ס' תרי"ח.

(נא) ויקרא כג לה לו, ב"ה ח', רמב"ם ה"י יו"ט פ"א, או"ח תנ"ה.

(נב) ויקרא כג מ"י, סוכה פ"ג, רמב"ם ה"י לולב סז, או"ח ס' תרנ"א.

## מצות ישראל מצות עשה הנהוגות בזה"י יב

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדור כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל. (לולב אחד, אתרוג אחד, כדי הדם שלש, כדי ערבה שתים, שיעור אורך הלולב לפחות ד' טפחים, הדם וערבה לפחות ג' טפחים, ואתרוג לא פחות מכביצה, הלולב וההדס והערבה יאגדו יחד כולן בדרך גדולתן. ויקחם בידו הימנית. והאתרוג לעצמו בידו השמאלית. ומשהגביהו יצא ידי חובתו. ד' מינים הללו מעכבין זא"ז. וצריכין להיות שלוו. לא שאול ולא גזול. יבש ושל אשורה ג"כ פסול בהן. מצות נטילה היא כ"א ביום. ומן התורה היא כ"א ביום הראשון של חג. ובשאר ימי החג נטילת לולב כ"א מד"ס. וגזרו ג"כ אשר בשבת אין ליטול אף ביום הראשון. משום שמא יעבירו ד' אמות ברשות הרבים וקמן שיודע לנענע חייב מד"ס משום חינוך מצוה). ונהג בכ"מ בזכרים :

(נד) מ"ע לשבת בסכה שבעת ימי החג. שנא' בסכות תשבו שבעת ימים. (כל ז' ימי החג בין ביום בין בלילה. צריך להיות דירתו עראי וסכתו קבע. אם רוצה לאכול או לשותות או אף למייל ולישן הכל צריך להיות בסכה. ואם אינו רוצה לאכול סעודת קבע. כ"א פירות או מיני מטמקים. הרשות לו לאכול חוץ לסכה. אמנם בלילה הראשונה חובה לאכול בסכה לא פחות מכזית פת. בשאר הימים אם ירדו גשמים עד אשר ירדו טיפין לתוך הקערה. או רוח שאינו מצויה אשר ינשר עלי הסכך לתוך המאכל. או קור חזק עד שיקפא הרומב. הרי זה מצמער ע"י זה ומצמער פטור מן הסוכה. וע"כ רבים נוהגים עכשיו להקל בשינה. יען כי בקושי נוכל למצוא סכה רחבה שיוכלו לדור שמה איש ואשתו. הסכה צריכה להיות לה לא פחות מן ג' דפנות. ונבנה לא פחות מן י' טפחים ולא יותר מן כ' אמה. ומשך הסכה לא פחות מן ז' טפחים. ותהי מסוככת בדבר שגידולו מן הארץ ותלוש מן הקרקע. ולא יסכך בדבר שנובל ונושר או בדבר שריחו רע. ותהי צלתה מרובה מחמתה). ונהג בכ"מ בזכרים. וקמן שהגיע לחינוך חייב מד"ס :

(נה) מ"ע לשכות מעבודת הארץ בשביעית. שנא' ושבתה הארץ שבת לה'. ונא' שבת שבתון יהי לארץ. (השבייתה הן מזריעת השדה והן מזמירת הכרם וגם מקצירת הספחים ובצירת הענבים). ונהג כי אם בארץ ישראל בכ"ז בזכרים ונקבות :

מ"ע

(נד) ויקרא כג מז, סוכה פ"ב, רמב"ם הל' סוכה פ"ו, או"ח הרמב"ם.  
(נה) ויקרא כה ב' ד', משניות שביעית פ"ג, רמב"ם הל' שביעית פ"א.

נז) מ"ע על הב"ד לדון בדין מקח וממכר. שנא' וכי תמכרו ממכר לעמיתך וכו' (היינו במדה המקח מתקיים ובמה אינו מתקיים. קרקע נקנית בכסף, בשטר, ובחזקה, וממלמלין ובהמה. לפי דעת רוב הפוסקים. מן התורה במעות. ומדרכנן משום גזירה (שמא יאמרו נשרפו חטיף בעלי. או מטה בהמתך) אינם נקנין אלא במשיכה. וכ"ש בהגבהה) ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

נח) מ"ע לעבוד בעבד כנעני לעולם. שנא' לעולם בהם תעבדו. (ואסור לשחררם כ"א לדבר מצוה. אבל למכרם מותר) ונוהג בכ"מ שקונין עבדים להיותם קנין כספם לעולם. ברשות הממשלה. ובכ"ז בזו"ג:

נח) מ"ע שהחוטא ישוב מחטאו. ויתודה חטאיו לפני השם יתברך. שנא' איש או אשה כי יעשו מכל חמאת האדם והתודו את חמאתם. (זו היא ודוי דברים. ונצרך לזה גם כן הרטה בלב כאמת על הדבר שעבר. ולקבל עליו שלא יעשה כזה לעולם עוד). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

נט) מ"ע שיגדל הנזיר שערו. שנא' גדל פרע שער ראשו. (סתם נזירות שלשים יום. אולם בזמן הזה הנודר בנזיר. הרי זה נזיר לעולם. לפי שאין בית להקריב בו קרבנותיו. ואף שאין נזירות נוהג אלא בארץ ישראל. ואם נדר בנזיר בחו"ל. קונסין אותו לעלות לא"י וינהג שמה. מ"מ כל זמן שהוא בחו"ל כל דקדוקי נזירות עליו). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

ס) מ"ע על הכהנים שיברכו את ישראל. שנא' כה תברכו את בני ישראל אמור להם. יברכך כו', יאר כו', ישא כו'. (והמצוה היא כי אם שלש ברכות אלו. ואם הוסיף כהן עובר על כל תוסיף). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרי כהונה.

סא) מ"ע לעשות ציצית על כנפי הבגדים. שנא' ועשו להם ציצית על

נו) ויקרא כה יד, קדושין מה, רמב"ם ה"ל נזירה יא פרקים, חו"מ קטע עד רכו.

נז) ויקרא כה מו, ברכות מז, רמב"ם ה"ל עבדים פ"ה, יו"ד רסו, חו"מ קלא.

נח) במדבר ה' ז, יומא לו, רמב"ם ה"ל תשובה, או"ח ס"ו ח"ו.

נע) במדבר ו' ה', נזיר פ"ג, רמב"ם ה"ל נזירות פ"א.

ס) במדבר ו' כג כד, תענית כו, רמב"ם ה"ל חפלה ס"ד, או"ח קבת.

סא) במדבר כו לח, מנחות לז, רמב"ם ה"ל צי"ת, או"ח ס"ו ח'.



## מצות ישראל מצות עשה הנהגות בזה"ו יג

על כנפי בגדיהם. (הציצית צריכין שיהיו מוין לשמן. והן ארבעה חוטין ונופל אותם בכנף הבגד שיהיו שמונה. וארכן לא פחות מן י"ב גזרלין. והחויב הוא כ"א על בגד או על הכסות שלובש ביום. ושיש לה ארבע כנפות. ואם יש לה יותר. אזי יעשה הציצית כ"א בארבע כנפות המרוחקות. בגד של צמר או פשתים מחויב בציצית מן התורה. ושל שאר מינין כ"א מדברי סופרים. ציצית של צמר או פשתים פותרים בין למלית של מינן או שלא ממינן. וציצית של שאר מינין אינן פותרין אלא במינן). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים.

**סב** מ"ע על ישראל לפדות בנו הבכור שהיא פטר רחם לאמו ישראלית. אחרי שלשים יום ללדתו. שנא' אך פדה תפדה את בכור האדם וכו'. (ואם אין לו אב להבכור. כשיגדל מחויב לפדות את עצמו. הפדיון הוא חמש סלעים כסף לא שמרות. ועכשו נחשוב הכסף כפי מסבעת המדינה. וצריכים להיות במשקל 5 לויט  $\frac{1}{2}$  קווינט) ויתנם לכהן. ודמי הפדיון הם ביד הכהן כחולין גמורים. ואם אין לו כסף יוכל לתת לכהן ממלמלין שוה חמש סלעים כסף). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרי ישראל. ולא בכהן ולוי. ולא בבכור הנולד מבת כהן או לוי. האם אינה מחויבת לפדות את בנה.

**סג** מ"ע לרין דין נחלות. שנא' איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו. (כן וכל יוצאי ירכו של בן קודמים לבת. בת וכל יוצאי ירכו קודמין לאבי המת. אבי המת קודם לאחי המת. אחי המת ויוצאי ירכו קודמין לאבי אבי המת. אבי אביו של מת קודם לאחי אביו של מת. אחי אביו של מת ויוצאי ירכו קודמין לאחות אביו של מת. ועל דרך הזה הולך עד ראש הדורות. האם אינה יורשת את בנה. וגם בכלל מצוה זו שירש הבכור פי שנים בנחלה. ושלא יבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור. הבעל יורש את אשתו מד"ס). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

**סד** מ"ע לשמוע קול שופר באחד בתשרי (הוא ר"ה). שנא' יום תרועה יהיה לכם. (שופר הוא מקרן כבש או איל כפוף. ולפי דרשת חז"ל. לכל תרועה צריך להיות תקיעה לפניו ותקיעה לאחריה ולתקוע ג' פעמים תקיעה תרועה תקיעה. וע"כ אנחנו מחויבים לשמוע תשעה

סב) במדבר יח טו, קדושין נט, רמב"ם הל' בכורים פ"ד, י"ד סי' סה.

סג) במדבר כז ט', צ"ב פ"ה, רמב"ם הל' נחלות, ח"מ סי' רעו.

סד) במדבר כט א', ר"ה פ"ג, רמב"ם הל' שופר פ"ה, ח"מ תקפס.

תשעה קולות. אלא שאנחנו מסופקים מה הוא תרועה אם הוא תרועה כחית. או אם היא שניהם כאחד. לכן אנו תוקעין תקיעה שברים תרועה תקיעה ג"פ. ואח"כ תשי"ת ג"פ. ואח"כ תר"ת ג"פ. שהם ביחד שלשים קולות להסתלק מן הספק. אם חל בשבת אין תוקעין עכשיו משום גזרה שמא יעבירו ד"א בר"ה. ונוהג בכ"מ בזכרים :

**סד) מ"ע** לרין דין הפרת נדרים. שנא' איש כי ידור נדר לה' או השבע שבועה וכו' לא יחל דברו. (וחז"ל למדו שזה הכתוב לא יחל דברו. הוא שלא יחלל הוא בעצמו. אבל אם נחם ונתחרט חכם מתיר לו. שבועה ונדר שוין בזה. שהנודר או הנשבע אם מתחרט יבוא לחכם מובהק. או לשלשה הדיוטות אם אין שם מומחה. ויאמר אני מתחרט על שבועתי או על נדרי. ואלו הייתי יודע שאצטער בזה לא שיארע לי כך וכך לא הייתי נודר או נשבע. והמה אומרים לו כבר נחמת. והוא אומר הן. אומרים לו שרוי לך או סחול לך או מותר לך. אבל לא לשון הפרת. והאב יוכל להפיר לבתו נערה עד שתכנר באם לא היא אלמנה או גרושה מן הנשואין. ובעל יוכל להפיר לאשתו כי אם בדברים שיש בהן ענוי נפש או בדברים שבינו לכינה. וכי אם ביום שמעם. והאב או הבעל המה יאמרו כ"א בלשון מופר לך) ונוהג בכ"מ ובכ"ז :

**סו) מ"ע** ליחד את השי"ת להאמין באמונה שלמה שהוא אחד בלי שום שותף. שנא' שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. (וזה נקרא קבלת עול מלכות שמים) ונוהג בכ"מ בזו"נ בכל עת ובכל רגע :

**סז) מ"ע** לאהוב את השי"ת בכל לבך ובכל נפשך וכו'. (ומה היא האהבה להשי"ת. שנתבונן במפעלותיו עד שנשיגהו כפי יכלתנו. ונתענג בהשגתו. ונתלהב את לבנו לאהבתו. ובכלל מצוה זו לקרב בני האדם לעבודתו יתברך. ולאהב אותו על בריותיו. כמו אברהם אבינו ע"ה.) ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ :

**סח) מ"ע** ללמוד תורה וללמדה. שנא' ושננתם לבניך ודברת בם. (כל איש מישראל מחויב לקבוע לו זמן לתורה ביום ובלילה. שנא'

סו) דברים ו' ד', ברכות יד, רמב"ם הל' יסודי התורה ס"א, לוח"כ כה.

סז) במדבר לג, שבועות ס"ג, רמב"ם הל' שבועות פ"ו, יו"ד רנ.

סז) דברים ו' ה', ברכות נד, רמב"ם הל' יסודי התורה ס"ב.

סח) דברים ו' ז', שבת קיט, רמב"ם הל' תיה ס"א, יו"ד רמנ.

## מצות ישראל מצות עשה הנהגות בזה"י יד

שנא' "והגית בו יומם ולילה" ומחויב זאת עד יום מותו. שנא' "ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך". ומצוה ללמוד עם בנו. והוא קודם לאחרים ואם הוא אינו יכול ללמוד עמו חייב לשכור לו מלמד. ומשיתחיל התינוק לדבר. אביו מלמדו "תורה צוה לנו משה". ונהג בכ"מ וככל זמן בזכרים:

**סמ)** מ"ע לקרות קריאת שמע ישחרית וערבית. שנא' ודברתם בו' בשכבך ובקומך (והוא זמן שכיבה וזמן קימה. ומחויב לקרות השליש פרשיות. שמע, והיה אם שמוע, ויאמר). ונהג בכ"מ וככ"ז בזכרים:

**ע)** מ"ע לקשור תפלין על יד שמאל. שנא' וקשרתם לאות על ירך. (ופעם אחת כתוב "ידכה", דרשינן יד כהה):

**עא)** ומ"ע להניח תפלין על הראש. שנא' והיו למטפות בין עיניך. (והתפלין צריכין להיות כתובים על קלף של עור בהמה טהורה. כמו כתיבת ס"ת. וצריכין להיות כתובין הארבע פרשיות. קדש, והיה כי יביאך, שמע, והיה אם שמוע, כסדרן דוקא. ואותן הארבע פרשיות המה כתפלין של יד כבית אחד של עור טהור. ובשל ראש בארבעה בתים. ומקום הנחתן על ידי רצועה של עור טהור ביד שמאל על הקבורת במקום גבוה. ועל הראש במקום שמיחו של תינוק רופס). וב' מ"ע של תפלין נהג בכ"מ וככ"ז (חוץ מכלילה ושבת וי"ט) בזכרים:

**עב)** מ"ע לקבוע מזוזה בפתח. שנא' וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך (כמזוזה צריך להיות כתובים ב' פרשיות. שמע והיה אם שמוע. על קלף אחד של עור בהמה טהורה וכסדרן. וקובעין את המזוזה בתוך חלל של פתח במסך הסמוך לחוץ בתחלת שלישי עליון ובצד ימין הנכנס לבית. ואין בית חייב במזוזה אלא אם יש בו עשרה תנאים הללו. א) שיהיה בו ארבע אמות על ארבע אמות. ב) שיהיה להפתח שתי מזוזות. ג) שיהיה לו משקוף. ד) שיהיה תקרה לבית. ה) שיהיה לו דלתות. ו) שיהיה השער גבוה עשרה טפחים או יותר. ז) שיהיה הבית חיל. ח) שיהיה עשוי לדירת אדם. ט) שיהיה עשוי לדירת כבוד. י) שיהיה עשוי לדירת קבע). ונהג בכ"מ וככ"ז בזכרים:

מ"ע

סמ) דברים ו' ז', ברכות פ"א, למנ"ס ה"י ק"ג פ"א, חו"ח ס"א.

עא) דברים ו' ח', מנחות פ"ג, למנ"ס ה"י תפלין, חו"ח ס"י כה.

עב) דברים ו' ט', יומא י"א, למנ"ס ה"י מזוזה פ"ה, וי"ד ס"י רפה.

**עג)** מ"ע לברך ברכת המזון אחר אכילה כדי שביעה. שנא' ואכלת ושבעת וברכת וכו'. (והוא אחרי אכילת לחם מחמשת מיני דגן ומד"ס אפילו אוכל כזית פת חייב לברך אחריו. ולפני אכילה מברכין מן קו"ח. כשהוא שבע מברך מכ"ש כשהוא רעב) ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים. וספק הוא אם נקבות מחויבות כבהמ"ז מן התורה:

**עד)** מ"ע לאהוב את הגר. שנא' ואהבתם את הגר. (וזה מצוה נוספת על ואהבת לרעך כמוך). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**עה)** מ"ע לירא את ה'. שנא' את ה' אלהיך תירא. (הדרך ליראתו כמו הדרך לאהבתו (כמ' ס"ז) כשיחשוב בפעולותיו ובברייתיו. מיר הוא נרתע וירא ויפחד מפני רוממותו יתברך שמו. ובכלל מצוה זו שלא להוציא שם שמים לבטלה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**עו)** מ"ע להתפלל בכל יום להשי"ת. שנא' אותו תעבדו. (ועבודה זו היא תפלה. ומנין שהיא בכל יום. כתב הלחם משנה בפ' א' מה' תפלה. משום דבסיפא דקרא כתיב "וברך את לחמך ואת מימך". מה לחם בכל יום אף תפלה כן. וחז"ל תיקנו זמן ומנין התפלות שהם שלש פעמים בכל יום. וגם נוסח התפלה). ונוהג בכל מקום ובכ"ז בזו"ג:

**עז)** מ"ע להתדבק בחכמים ותלמידיהם. שנא' ובו תדבק. (וכי אפשר להתדבק בהשי"ת? אלא יתדבק בת"ח ויתאבק בעפר רגליהם. וישתה בצמא את דבריהם. ויהנם מנכסיו. וישא בת"ח וישא את בתו לת"ח). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**עח)** מ"ע לישבע באמת בשמו ית'. שנא' ובשמו תשבע. (היינו כשנתחייב שבועה בכ"ד. וגם מותר לישבע על המצוה לזרו עצמו. ואסור לישבע בדבר אחר בשיתוף עם שמו ית'). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות:

**עט)** מ"ע לאבד עבודה זרה ומשמשיה. שנא' אבד תאבדון את כל המקומות

עג) דברים ח' י', ברכות כ', רמב"ם הל' ברכות, או"ח סי' קסד.

עד) דברים י' יט, ב"מ נט, רמב"ם הל' דעות ס"ו.

עה) דברים י' כ', סנהדרין ו', רמב"ם הל' יסודי התורה ס"ב.

עו) דברים י' כ', ברכות פ"ג, רמב"ם הל' תפלה ס"א, או"ח סט.

עז) דברים י' כ', כתובות קיד, רמב"ם הל' דעות ס"ו.

עח) דברים י' כ', נדרים ח', רמב"ם הל' שבועות ס"ח, ויד' רלז.

עט) דברים יב' ב', ע"ז מה, רמב"ם הל' ע"ז ס"ו, ויד' סי' קמו.



## מצות ישראל מצות עשה הגהוגות בזה"ו טו

המקומות וכו' כי אם כה תעשה להם מזבחותיהם תתוצון וכו' (ע"ו)  
היא אלילי הבל אשר עובדיה לא יאמינו בה' אחד). ונהג בכ"מ במקום  
אשר נוכל לכבוש אותן בזו"נ:

**פ**) מ"ע לשחוט בהמה חיה ועוף אם ירצה לאכול מבשרם. שנא'  
וזבחת מבקרך וכו' כאשר צויתך. (מלמד שנצטוו משה רבנו  
בע"פ הלכות שחיטה). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

**פא**) מ"ע על הב"ד לדרוש ולחקור העדים היטב. שנא' ורשת  
וחקרת ושאלת היטב. (חקירה באיזה שנה באיזה חרש באיזה  
יום באיזה שעה. ודרישה בשאר דברים באיזה ענין היה המעשה).  
ולענגן דיני ממונות הוא בכ"מ ובכ"ז. אולם הז"ל לא הצריכו דרישה  
וחקירה בדיני ממונות. כדי שלא תגעול דלת בפני לוי':

**פב**) מ"ע לבדוק סימני עופות איזה מטא ואיזה מהור לאכילה.  
שנא' כל צפור מהורה תאכלו. (הסמנים מפורשים בנמרא. כל  
עוף החולק את רגליו כשמותחין לו חוט שתי אצבעות לכאן ושתי  
אצבעות לכאן. או שקולט מן האויר ואוכל מן האויר. הרי זה דורס  
ומטא. גם השוכן עם המטאים ונדמה להם ג"כ מטא. ואם אין לו  
סימן מטאה ויש בו אצבע יתרה או זפק או קרקבנו נקלף ביד. הרי  
זה מהור ועכשיו אין אנו אוכלין כל עוף אם לא נדע במסורה שהוא  
טהור). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

**פג**) מ"ע לנגוש את הנכרי (היינו העובד עבודה זרה) להכריחו לשלם  
לו חובו. שנא' את הנכרי תגוש. (ואם יש לו איזה יראת  
הפסד ע"י זה מותר להאריך לו הזמן). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

**פד**) מ"ע לתת צדקה לעניי ישראל. שנא' פתח תפתח את ירך  
לו וכו' (אם ידו משנת צריך לתת לעני כפי מה שיחסר לו  
ולפי דרכו אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. ואם אין ידו  
משנת יתן עכ"פ לצדקה מעשר מנכסיו. ואל יבזבו יתור מחוטש.  
עני קרובו קודם לכל אדם. עניי ביתו קודמין לעניי עירו. עניי עירו  
קודמין לעניי עיר אחרת. וצריך לפיים את העני בדברים). ונהג בכ"מ  
ובכל זמן בזכרים ונקבות:

לשמוח

פ) דברים יב כה, חולין פ"א, רמב"ם הל' שחיטה פ"א, יו"ד סי' א'.

פא) דברים יג טו, מנהדרין פ"א, רמב"ם הל' עדות פ"א, ח"מ סי' ל'.  
פב) דברים יד יא, חולין פ"ג, רמב"ם הל' מחלוקת אסורות פ"א, יו"ד סי' פס.

פג) דברים טו ג', ספרי, רמב"ם הל' מלוה פ"א.

פד) דברים טו ח', כ"ב ט', רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ז, יו"ד קמ"ט.

**פד)** מ"ע לשמוח ברגלים. שנא' ושמחת בחגך. (השמחה היא בכשר ויין בסעודתו. ולשמח את אשתו בכגדים נאים. ולשמח את העניים). ונוהג בכ"מ בזו"נ:

**פז)** מ"ע לעשות כמו שיאמרו הבי"ד הגדול. שנא' ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך וכו' על פי התורה אשר יורוך וכו' (ובכלל מצוה זו היא כל מה שקבלנו מחז"ל כפי השי"ס שבידינו והוא התורה שבעל פה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

**פח)** מ"ע שכל זיבחה בהמה טהורה. לתת לכהן הזרוע. והלחיים והקיבה. שנא' ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה. (זרוע היא זרוע ימין מן השוק של יד. שהן שני אנרים מעורין זה בזה. לחיים. מן הפרק של לחי עד פיקה של נגרת. מבעת גדולה עם הלשון שביניהם. ואין מולגין ואין מפשיטין אלא יתן לכהן בעורן ובצמרן. והקיבה בחלב שעליה ובחלב שבתוכה ונהגו הכהנים להניח החלב לבעליהם. וכנהת אע"פ שהיא נשואה לישראל תוכל לאכול המתנות הללו. וגם בעלה יוכל לאכול בגלל אשתו. המתנות הללו המה ביד כהן כחולין גמורים. ויוכל להאכילם לכל מי שירצה וגם קודם שינתנו לכהן יוכל הכהן שרוצים לתנן לו לזכותם לישראל חכרו דדחיקא ליה שעתא ואז יוכלו לתנן לישראל) ונוהג לפי רוב הפוסקים כ"א בארץ ישראל בכ"ז בזו"נ. (ועיין בתשובת חת"ס יו"ד סי' ש"א. שהוא בעצמו קיים מצוה זו אף בחו"ל. וכן ג"כ מצות ראשית הגז (כס"י פח) קיים בעצמו וע"כ המחמיר תע"ב) וכהנים ולוים פטורים:

**פט)** מ"ע לתת לכהן ראשית הגז. שנא' ראשית גז צאנך תתן לו. (ושיעורו מדי"ם אחד מששים. ואין החיוב אלא מכבשים. וגם שלא יהיו פחות מחמש. ובגיוזה שלהם לא יהיה פחות ממשקל ששים סלעים). ונוהג ג"כ הכל כמו בס"י פ"ז:

**פס)** מ"ע לשמוע לנביא אמת כל מה שיצוה. שנא' נביא מקרבך וכו' אליו תשמעון. (באם לא יוסף ולא יגרע ממצות התורה אף מתורה שבע"פ. ולפעמים שומעין לו אף לעבור על דברי תורה והוא שיהיה הדבר לפי שעה. והנביא יהיה מוטחה לרבים כמו אליהו בהר

פה) דברים עז יד, פסחים קט, רמב"ם ה"י חגיגה פ"ח, או"ח תקטז.

פו) דברים יז י', סנהדרין פו, רמב"ם ה"י ממרים פ"ב, חו"מ סי' יד.

פז) דברים יח ג', חולין קלו, רמב"ם ה"י בכורים פ"ט, וי"ד סי' סח.

פח) דברים יח ד', חולין קל"ה, רמב"ם ה"י בכורים פ"ט, וי"ד ס"ג.

פט) דברים יח עו, סנהדרין קט, רמב"ם ה"י יסודי החכמה פ"ז.

## מצות ישראל מצות עשה הנהוגות בזה"ז מז

בהר הכרמל ודוקא בשאר מצות. אבל בעבודה זרה אף לפי שעה אין שומעין לו. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**צא** מ"ע לקבור את המת ביומו. שנא' כי קבור תקברנו ביום ההוא. (ומריבוי דקרא מרבינן כל המתים לקברן ביום שמתו. ואם מלינין אותו לכבודו אין עוברין). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**צא** מ"ע להשיב אבדה לישראל. שנא' השב תשיכם לאחיך (ובכלל זה אף מי שרואה מים שוטפים בינת חברו חייב לסתום. שנא' לכל אבדת אחיך). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**צב** מ"ע למעון ולהקים משא על האדם או על הבהמה מישראל. שנא' הקם תקים עמו. (אם הניחו והלך לו ולא עזרו ביטל שתי מ"ע. פריקה (בסי' כג) ומעינה. זקן ואינו לפי כבודו ולא היה פורק ומוען באם היתה שלו פטור. פגע בשנים. באחד שצריך לפרוק. ועם אחד שצריך למעון מצוה לפרוק בתחלה. משום צער בעלי חיים). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**צג** מ"ע אם נקרא קן צפור לפניו לשלח את האם. ולקחת את הבנים. שנא' שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך. (היינו שאוחז את האם בכנפיה ומפריחה. היתה מעופפת ואין כנפיה נוגעות בקן. או שהיתה יושבת בין האפרוחים או הביצים ואינה נוגעת בקן. או אם היתה בצד הקן וכנפי' נוגעות בצדי הקן פטור מלשלח. ובעת שחייב לשלח אם שלחה וחזרה אפילו כמה פעמים חייב לשלחה. שלוח הקן אינו נוהג אלא בעוף מהור ואינו מזומן). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**צד** מ"ע לעשות מעקה לגנו ולהסיר כל מכשול סביתו. שנא' ועשית מעקה לגנך וכו' כי יפול הגופל מטנו. (וכן החופר בור או באר. צריך לעשות מחיצה לפניו גבוה עשרה טפחים). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**צה** מ"ע על הנושא אשה שיקח אותה בקרושין. שנא' כי יקח איש

5) דברים כא כג, סנהדרין מה, רמב"ם הל' סנהדרין פי טז, וי"ד סי' שנו שסד.

6א) דברים כב א', ב"מ ס"ב, רמב"ם הל' גזלה פי יא, חו"מ סי' רנע.

6ב) דברים כב ד', ב"מ לב, רמב"ם הל' רוצח פי יג, חו"מ סי' רעב.

6ג) דברים כב ז', חולין פי יב, רמב"ם הל' שחיטה פי יג, וי"ד סי' רלז.

6ד) דברים כב ח', חולין קלו, רמב"ם הל' רוצח פי יא, חו"מ סי' תקכו.

6ה) דברים כב יג, קדושין ט', רמב"ם הל' אשות פי"א, אהע"ז סי' כו.

איש אשה ובעלה והקדושין המה בשלשה דרכים בכסף או בשטר, או בכיאה לשם קדושין, בכסף, שיתן לה משלו פרוטה או שוה פרוטה. ויאמר לה הרי את מקודשת לי בזה כדת משה וישראל. בשטר, שיכתוב לה על איזה דבר לשון הנ"ל לשמה. ויתן לה. כיאה, שבעל אותה לשם קדושין ויאמר לה ב"כ לשון הנ"ל שמשמעו שקונה אותה בבעולה זו לאשה. וכל אחד משלשה דרכים הנ"ל צריך להיות בפני עדים כשרים. ודוקא מדעתה. וחז"ל תקנו שלא לקדש בכיאה לכתחלה. ואם קדש קדושיו קדושין. גם יוכל לקדש אשה מדעתה בכסף או בשטר ע"י שליח. ונהוג בכ"מ ובכ"ז:

**צ"ו** מ"ע שישא המאנס את אנוסתו. שנא' ולו תהיה לאשה (אפי' הוא בעלת מום או מוכת שחין באם היא מרוצה להנשא לו. ואם היא אסורה לו אפי' מדרבנן לא ישאנה) ונהוג בכ"מ ובכ"ז.  
**צ"ז** מ"ע לקחת רבית מעובר ע"ז (מי שלא יאמין באלוה אחד ועובר אלילים) באם הלוח אותו. שנא' לנכרי תשיך. (הראב"ד והרמב"ן השיגו ואמרו כי אין זה מ"ע כ"א לנכרי תוכל להשיך ולא לאחיך כד"י שתהיה לאו הבא מכלל עשה עשה על אחיך. ויעבור על אחיך בעשה ולא תעשה). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזה"ז:

**צ"ח** מ"ע לקיים מוצא שפתיו מה שקבל עליו בנדר או בשבועה. שנא' מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת. (לשון נדר הוא האומר הרי עלי דבר זה כקרבן או אומר הרי עלי לעשות דבר זה. ולשון שבועה שאומר שבועה שלא אוכל דבר זה או שלא אעשה דבר זה. או להיפך שבועה שאוכל או אעשה דבר זה. חוץ מהנשבע שיאכל דבר איסור. או לעבור על איזה מצוה. ואם קבל עליו בנדר שאומר הרי עלי לעשות דבר זה לצדקה ולא עשה עובר ג"כ משום לא יחל דברו. ומשום לא תאחר לשלמו). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזה"ז:

**צ"ט** מ"ע על בעל כרם או בעל שדרה. להניח לפועל לאכול ממה שהוא אצלו בדבר שגדולו מן הארץ. שנא' כי תבא בכרם רעך ואכלת וכו' כי תבא בקמת רעך וקמפת וכו' (וחז"ל למדו שבפועל הכתוב מדבר. בין בתלוש בין במחובר ועדיין לא נגמרה מלאכתו

(ט) דברים כג כט, כחוכות לט, רמב"ם הל' נערה בחולה, חע"ז סי' קעז.

(ף) דברים כז כח, רמב"ם הל' מלוה ס"ה.

(ח) דברים כג כד, רמב"ם הל' נדריס, יו"ד סי' כד.

(ט) דברים כג כה כו, רמב"ם הל' סכירות ס' יב, חו"מ סי' שלו.



## מצות ישראל - מצות עשה הנהוגות בזה"ז יז

מלאכתו. ומעשיהן הוא גמר המלאכה. והפועל לא יאכל אכילה גסה כי אם כדי שביעה. שנא' כנפשוך שבעד). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג: (ק) מ"ע על הרוצה לברש את אשתו שיגרשנה בשמר (הנקרא "גמ פטורין"). שנא' אם לא תמצא חן בעיניו וכו' וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו. (ט' דברים יוצאים מן פסוק זה. א) אם לא תמצא חן בעיניו. מלמד שאינו מגרשה אלא מרצונו. ב) וכתב, מלמד שאינו מגרשה אלא בשמר. ג) לרה, לשמה. ד) ספר כריתות, דבר הכורת בינה לבינו. שלא ישאיר לו על"י שום רשות. ה) ונתן, שיהא הוא הנותן ושלוחו כמותו. ו) בידה, שצריך לתת הגט לידה. או לשלוחה או לחצרה שהן כידה. ז) ושלחה, שענין הגט יהיה שהוא משלחה ולא שישלח עצמו ממנה. ח) וכתב ונתן, שלא יהיה חסר מעשה בין כתיבה לנתינה. ט) ספר כריתות ונתן בידה, שיתן לה בתורת גירושין. ועוד בה עשירה שצריך לתת לה הגט בפני עדים כשרים. שנא' ע"פ שנים עדים יקום דבר. ועקר של גמ. שיאמר האישה לאשתו בשעת הנתינה. אני פלוני מגרש אותך פלונית שהיית אשתי קודם מעשה גמ זה. והרי את מותרת לכל אדם). ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**קא) מ"ע** שישמח חתן את אשתו החדשה שנה תמימה. שנא' נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמה את אשתו אשר לקח. (היינו שלא יפרוש ממנה לצאת לדרך על ימים רבים בשנה הראשונה. אבל לצאת לדבר מצוה או לשמוח עם רעיו על דעת שישוּב לימים מועטים בשמחה, מותר). ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**קב) מ"ע** להשיב משכון לבעליו (באם משכנו שלא בשעת הלואתו) בעת צרכו. שנא' השב תשיב לו את העבופו. (והיינו כסות לילה מחזיר ליו בלילה. וכסות יום או כלים שעושה בהם מלאכתו מחזיר לו כל היום. ואם תאמר מה יועיל המשכון למלוח באם מחויב להחזיר לו בכל עת הצורך? יועיל עכ"פ אחר מיתת הלוח. שלא יעשה ממלטלין לבניו. אלא יפרע מן המשכון). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות:

**קג) מ"ע** לתת שכר שכיר ביומו. שנא' ביומו תתן שכרו. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג: לישא

(ק) דברים כד א', גיטין פ"א, רמב"ם הל' גירושין עד פ"י, אע"ז סי' ק"יט.  
 קא) דברים כד ה', סוטה מג, רמב"ם הל' מלכים פ"ו.  
 קב) דברים כד יג, ב"מ ק"ג, רמב"ם הל' נלוה פ"ג, חו"מ סי' נז.  
 קג) דברים כד טו, ב"מ ק"א, רמב"ם הל' שכירות פ"א, חו"מ סי' פלג.

קד ט"ע לישא אשת אחיו המת בלא בנים. שנא' כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו וכו' יבמה יבא עליה. (מצוה זו נוהגת עתה רק אצל הספרדים בכל מקומות מושבותיהם ואצלינו היא עתה כ"א מצות החליצה. והחויב במצות יבום. הוא בין שהיתה אשתו של המת מן האירוסין. בין מן הנשואין. ודוקא אם הוא אחי המת מן האב. והיתה להם ישיבה אחת בעולם. היינו שלא נולד אחר מיתת אחיו. שנא' "כי ישבו אחים יחדו" ומצוה לכתחלה בגדול שבאחים לייבם או לחלוץ. ורק באם לא נשאר מבעלה המת שום זרע של קיימא. לא בנים ולא בני בנים. ומן התורה אין צריך לקדשה. אלא יבוא עלי'. וכתובתה על גכסי בעלה הראשון. ומדברי סופרים יקדש את יבמתו בפני עדים קודם שיבוא עלי'. וזו הנקרא מאמר ובשעת הדחק התירו אף לדין ליבם ולגרש לאלתר. פתיש א"ע ס' קס"ה ובר ליואי ס' ס"ו):

קה) ט"ע שתחלוץ היבמה נעל היבם. שנא' ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו וכו' וחלצה נעלו וכו'. (כזמן הזה אף כי היבום אצלינו אינו נוהג. החליצה נוהג. והחליצה צריך להיות בפני כ"ד של שלשה. ומוסיפין עליהם עוד שנים אפילו הדיומים. והדיינים צריכים לקבוע מקום לחליצה. ומביאין מנעל של עור שיש לו עקב ואינו תפור בפשתן. והחלוץ לובשו ברגלו הימנית וקושר רצועותיו על רגלו. הוא והיא עומדים בכ"ד. והבי"ד מקרין להיבמה שתאמר בלשון הקדש "מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי". ("לא אבה" תקרא בנשימה אחת) ואח"כ מקרין החלוץ שיאמר "לא חפצתי לקחתה". ונועץ רגלו בארץ. והיא יושבת ומתרת ביד ימינה רצועות המנעל מעל רגלו הימנית. וחולצת המנעל ומשליכתו לארץ. ואח"כ עומדת ויורקת בארץ כנגד פניו. ורק הנראה להדיינים. והדיינים מקרין לה בלשון הקדש שתאמר "ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל חלוץ הנעל". וכל היושבים שמה עונים אחריה "חלוץ הנעל" ג' פעמים. וצריך שיכונו שניהם לשם חליצה. מצות החליצה הוא ג"כ רק באם לא נשאר מבעלה המת שום זרע של קיימא. לא בנים ולא בני בנים. ואחיו של המת החלוץ מוכרח להיות אחי המת מן האב. ואשר היה להם ישיבה אחת בעולם. כנ"ל בס"י קד. ואשת המת כל זמן שלא קיימה מצות החליצה אסורה להנשא לאיש וגם אחרי החליצה אסורה להנשא לחלוץ. ונהוג בכ"מ ובכ"ז:

קד) דברים כה ז', יבמות כד, רמב"ם ה"י יבום, אהע"ז ס"י קסה.  
 קה) דברים כה ז', יבמות כג, רמב"ם ה"י יבום וחליצה, אהע"ז ס"י קסה.

## מצות ישראל מצות עשה הנהוגות בזה"י יח

**קו** מ"ע שהרואה רודף אחר חברו להרגו. שיציל את הנרדף. שנא' וקצתה את כפה. (אם יכול להציל את הנרדף באחד מאבריו של הרודף. אסור להרוג את הרודף ובאם לאו החיוב להצילו אף בנפשו של רודף. שנא' לא תחוס עינך. ובכלל זה אף הרואה לאחד שרודף אחרי אשת איש לאנסה. או אחרי איזה עריות שיש בהן כרת או מיתת ב"ד. מצוה ג"כ להציל את הנרדפת כנ"ל. שנא' בנערה המאורשה "כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה". והרי הוא אומר "צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה" הרי אם יש לה מושיע. מושיע בכל מה שיכול להושיע אפי' באבר של הרודף או בהריגתו. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**קי** מ"ע לזכור מה שעשה לנו עמלק. שנא' זכור את אשר עשה לך עמלק וכו' (היינו לזכור בפה ולב מעשיו הרעים ואריבתו עלינו להרגנו. כדי לעורר לבבנו לשנוא אתו ולהאביד זכרו). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**קי** מ"ע להכרית זרעו של עמלק. שנא' מחה תמחה את זכר עמלק. (והיינו באם שנדע בבירור אחד שהוא מזרעו מצוה להכריתו). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**קי** מ"ע ללכת בדרכי השי"ת בכל היכולת. שנא' והלכת בדרכיו. (והיינו מה הוא חנון אף אתה תהי' חנון. מה הוא רחום, קדוש, ארך אפים וכו', אף אתה כן. ובכלל בכל דרכיך דעה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**קי** מ"ע שכל אחד מישראל יכתוב לו ספר תורה לעצמו. שנא' ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. (כלומר כתבו לכם את התורה. שיש בה השירה הזאת. שאין כותבין את התורה פרשיות. ואף מי שיש לו ס"ת מאבותיו. מצוה לכתוב משלו. ואם אינו יודע לכתוב. אחרים כותבין לו. והוא יגיה בה אות אחת. והרי היא כאלו כתבה. ביו"ד סי' ר"ע המ"ז והש"ך מחולקים בזה אם יוצאין היום בכתיבת חמשה חומשי תורה ופירושיהן ושאר חידושי תורה והמ"ז נוטה להחמיר עיי"ש). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ולא בנקבות :

קו דברים כה יב, ספרי, סנהדרין ע"ב, רמב"ם הל' רוח, חו"מ סי' תכ"ה.

קי דברים כה יז, מגילה יח, רמב"ם הל' מלכים פ"ה, א"ח סי' תרפ"ה.

קי דברים כה יט, מגילה יח, רמב"ם הל' מלכים פ"ה, א"ח סי' תרפ"ה.

קי דברים כה פ, סוטה יד, רמב"ם הל' דעות פ"א.

קי דברים לא יט, סנהדרין כ"א, רמב"ם הל' ס"ט פ"ז, יו"ד סי' רע.

סליק מ"ע הנהוגות בזה"י כסדר התורה. וע"פ דעת וחשבון הרמב"ם ז"ל

והנה מאה ועשר.

## שיורי לקט

מ"ע הנוספות והנהוגות בזה"ז ע"פ דעת וחשבון הרמב"ן  
הסמ"ג והסמ"ק החינוך והחרדים ז"ל. יען אשר הגאונים  
הללו סלקו איזה מצות מחשבון הרמב"ם ז"ל ומנו אחרות  
תחתיהן; ע"כ הנני לחשוב פה המצות עשה הנהוגות בזה"ז  
ע"פ דעתם ז"ל.

מ"ע הנוספות והנהוגות ע"פ דעת הרמב"ן ז"ל.

א מ"ע לשבת בארץ ישראל ולא לעזבה בידי גוים ולא להניחה  
שוממה. שנא' והורשתם את הארץ וישבתם בה. (ואפילו בזה"ז  
מצוה על כל אחד מישראל באם היכולת בידו לקיים וישבתם בה).  
ונהג בזו"נ:

ב מ"ע לזכור כפה ולב מה שעשה השי"ת למרים כאשר דברה  
במשה. שנא' וזכור את אשר עשה ה' אליך למרים וכו'. (כדי  
שנתרחק מן לשון הרע) ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

ג מ"ע להיות תמים עם השי"ת. שנא' תמים תהיה עם ה' אלהיך.  
(היינו להאמין בו באמת שכל הדברים ההווים בעולם. המה מאתו  
ית'. ולא נחקור אחרי הוכרי שמים לדעת מהם עתידות). ונהג בכ"מ  
ובכ"ז בזו"נ:

ד מ"ע לברך ברכת התורה לפניו. שנא' כי שם ה' אקרא הבו גדל  
לאלהינו. ונהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים:

ה מ"ע להחזיר רבית שלקח מישראל. שנא' אל תקח מאתו נשך  
וכו' והי אחיך עמך. (ודרשו חז"ל אהדר ליה כדי דליחי עמך).  
ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

ו המ"ע לרין דין נחלות (בס' סא) מחלק הרמב"ן ז"ל לשתי מצות.  
וחושב להכיר את הכבוד לתת לו פי שנים למצוה בפני עצמה:  
ז המ"ע לקרות קריאת שמע (בס' סז) מחלק הרמב"ן ז"ל לב' מצות  
שחרית, וערבית. שנא' בשכבך ובקומך:

ח המ"ע לקיים מוצא שפתיו בנדר או בשבועה (בס' צח) מחלק  
הרמב"ן ז"ל לב' מצות. נדרי גבוה ונדרי איסור. יען אשר בס'  
תצא נאמר "מוצא שפתך תשמור". ובפי טמות נאמר "ככל היוצא  
מפיו יעשה" מוצא שפתך הוא נדרי גבוה. וכל היוצא מפיו היא  
נדרי איסור:

מ"ע

ח) במדבר לג נ. (ז) דברים כד ח'. (ג) דברים יח יג. (ד) דברים לב ג'  
ה) ויקרא כה לו.

## מצות ישראל מצות עשה הנהוגות בזה"ו יט

מ"ע הנוספות והנהוגות ע"פ דעת סמ"ג ז"ל.

**א** מ"ע להצדיק דינו של השי"ת על כל מאורע שיארע לו. שנא וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך. (ואם אחד עשה תשובה ואח"כ לא יעלו לו עניניו בטוב כמו מקדם. יחשוב בלבו שהשי"ת יעשה זאת לטובתו. כי אחרי התשובה הרי הקב"ה משלם לו עונש העבירות בעולם הזה כדי להיות לו שכר לעולם הבא). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**ב** מ"ע לחשב תקופות ומזלות ומולדות. שנא' ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים. (ואמרו חז"ל איזהו חכמה ובינה שהוא נגד העמים. זה הוא חישוב תקופות ומזלות לדעת מתי תתעבר השנה להשורת שנות החמה עם שנות הלבנה כדי שיהיה פסח בזמן האביב וסכות בזמן האסיף:

**ג** מ"ע להרחיק מדבר שקר. שנא' מדבר שקר תרחק. (כלול בזה הרבה. על הדין שיודע שמעה לא יעקש לתרץ דבריו בדברים שאינם אמתיים. ודין או עד שידעו כחברם שהוא גזלן לא יצטרפו עמו ויתרחקו ממנו. גם דין שיודע שהדין מרומה ועדים מעידין. לא יאמר אחתוך הדין ויהיה הקולר תלוי בצואר העדים. גם מזה שלא יושיב תלמיד בור לפניו ותלמיד שרואה שרבו טועה לא ישתוק עד שיחתוך הדין. גם לא יעמוד אדם בכ"ד כדי שיסבור הבעל דין שרוצה להעיד ויודה. גם שלא למעון שקר בכ"ד ולא יתבע לבעל דינו מאתים כדי שיודה לו במנה שהוא חייב לו ויתחייב שבועה כדי לגלגל עליו שבועה ממקום אחר וכן להתרחק מכל דבר שקר. אך מותר לשנות מפני דרכי שלום). ונוהג בכ"מ ובכ"ז.

מ"ע הנוספות והנהוגות ע"פ דעת סמ"ג ז"ל.

**א** מ"ע להסתכל בציצית. שנא' וראיתם אותי. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים.

**ב** מ"ע לעשות לפניו משורת הדין. שנא' ואת המעשה אשר יעשון. (ודרשו חז"ל זו לפניו משורת הדין):

**ג** מ"ע להזכיר יציאת מצרים בכל יום. שנא' למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך (וכל ימי דרשו חז"ל ביום ובלילה):

**ד** מ"ע לאהוב תוכחה. שנא' ומלתם את ערלת לבבכם:

מ"ע

ח) דברים ט' ה'. (ב) דברים ד' ו'. (ג) שמות כג ז'.

ה) במדבר טו לט. (ב) שמות יח כו. (ג) דברים טו ג'. (ד) דברים י" מז.

ה מ"ע להורות. שנא' להורות את בני ישראל. (להשיב לשואל דבר הוראה כשיודע. אפי' לא הגיע להוראה אם אין גדול בעיר. ואם יש גדול בעיר. אל יורה עד שיגיע להוראה):

ו מ"ע להיות צנוע בבית הכסא. שנא' והיה מחנך קדוש. (ורישא דקרא וכסית את צאתך):

ז מ"ע להגעיל כלים אסורים. שנא' כל אשר יבא באש תעבירו באש (דברים שנשתמשו ע"י חמין מגעילין במים חמים. ושנשתמשו ע"י האור כגון שפורין מלבנן באור. ולכלי חרס לא יועיל הגעלה. ואפי' ליבון רק בהזרתם לכבשן האש):

ח מ"ע להמכיל כלים. שנא' כל דבר אשר לא יבוא באש תעבירו במים. (היינו כלי סעודה מן מתכות או זכוכית הנלקחים מיד גוי אף שלא נשתמשו או שנשתמשו בצונן. אבל אם נשתמשו בחמין צריכין הגעלה ומבילה וצריכין מ' סאה שנא' אך כמי נדה יתחטא מים שהנדה טובלת בהן ואם המה כי אם שאולים מן הגוי. אינן צריכין מבילה):

ט מ"ע לקיים עונה באשתו. שנא' ושמח את אשתו (עונת ת"ח היא מליל שבת לליל שבת. חוץ מליל מבילה שהיא חיוב אף בחול):

י מ"ע לפרוש מאשתו סמוך לוסתה. שנא' והזרתם את בני ישראל מטומאתם. (והיינו כדי עונה יום או לילה קודם מערת שדרכה לראות בהם. ואם נשתנה וסתה ליום אחר פעם אחת או שתי פעמים צריך לפרוש עונה קודם שתי הוסתות. אבל אם נשתנה שלש פעמים ליום אחר כבר נעקר וסת הראשונה ואינו צריך לפרוש אלא בעונה של וסת האחרונה):

יא מ"ע לפרוש מאשתו שראתה דם בשעת התשמיש. (והיינו באבר מת ולא באבר חי) מצוה זו ג"כ נלמד מן והזרתם את בני מטומאתם:

מ"ע הנוספות והנהוגות ע"פ דעת בעל החינוך.

א מ"ע להיות היולדת טמאה לבעלה שבעת ימים לזכר ושבועים לנקבה. שנא' אשה כי תזרע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא. ואם נקבה תלד וטמאה שבועים וכו'. (ויקרא יב ב'). (יולדת אפי' לא ראתה שום דם בעת לדתה אסורה לבעלה כנדה עד שתמבול. וגם עכשיו אנו מחמירין שלא לתת ליולדת ימי מוהר

(ה) ויקרא י' יא. (ו) דברים כג עו. ז, ח) במדבר לא כג. ט) דברים כד ה'. י' יא) ויקרא עו לא.

## מצות ישראל מצות עשה הנהוגות בזה"ז כ

מוהר כלל ככתוב בתורה. כי אם נחשבת כנדה לבעלה. עד שתספור אח"כ הנקיים כנדה ואח"כ תמכול להיות מותרת לבעלה. ומי שבא על יולדת קודם זה חוץ ממה שהוא עובר על המצות ל"ת שבס"י ע"ב עובר ג"כ על המ"ע זו. שנא' כימי נדת דותה תמטא):

**ב** מ"ע על המוציא שם רע על אשתו שלא מצא לה בתולים. ונמצא ששקר הדבר. שתשב תחתיו. שנא' ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו (דברים כב יט). (אפי' היא בעלת מום או מוכת שחין ואם היא אינה רוצה לשבת תחתיו יוכל לגרשה. וכן אם היא אסורה לו אפי' מדרבנן יגרשנה. ואף שבזמן הזה אין דנין למוציא שם רע דיני קנסות. אבל המצות עשה ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו. חל עליו גם היום:

מ"ע הנוספות והנהוגות ע"פ דעת בעל החרדים בשם כמה גדולים.

**א** מ"ע לבחור בחיים. שנא' ובחרת בחיים (כשנודמן לו איסור או ספק איסור ופורש. מקיים מצות עשה זו):

**ב** מ"ע להתכונן בגדולת השי"ת. שנא' וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וכו':

**ג** מ"ע לזכור חסדי השי"ת שעשה ועושה עמנו. שנא' וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך וכו':

**ד** מ"ע לפרוע לבעל חוב חובו. שנא' והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה:

**ה** מ"ע להוסיף מחול על הקדש. בשבת, ביו"ט ביו"כ, בכניסה וביציאה. שנא' מערב עד ערב תישבתו שבתכם:

**ו** מ"ע לקדש עצמו כמותר לו. שנא' קדושים תהיו. (שלא להשביע תאותו במאכלות וביאות המותרות):

**ז** מ"ע על הכהנים שיפרשו מנשותיהם האסורות להם. שנא' קדושים יהיו לאלהיהם:

**ח** מ"ע לפרוש מאשתו שנאסרה עליו בדבר ערוה. שנא' כי מצא בה ערות דבר. וכתב לה ספר כריתות וכו' ושלחה מביתו:

(א) דברים ל' יט. (ב) דברים ד' לט. (ג) דברים ח' ב'. (ד) דברים כד יא.  
(ה) ויקרא כג לב. (ו) ויקרא יט ב'. (ז) ויקרא כ"א ו'. (ח) דברים כד א'.

מליק המצות עשה הנוספות והנהוגות בזה"ז. סכום כל מצות עשה הנוספות והנהוגות. הנה שלשים ושטים. וביחד עם המאה ועשר מ"ע הנהוגות בזה"ז ע"פ דעת הרמב"ם ז"ל הנה מאה וארבעים ושטים כמנין. ובזו צורך ה"י.

מצות לא תעשה הנהוגות בזה"ז כסדר התורה ולפי דעת וחשבון הרמב"ם ז"ל. (המסומנות בכוכב הנה מאלו אשר העובר עליהן עובר ג"כ על מ"ע מעין זו וע"י בהערה א' לקמן):

**א** מל"ח שלא לאכול גיד הנשה. שנא' על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשרה וכו'. (וזה נוהג בבהמה או חיה טהורין. גיד הנשה הוא גיד הפנימי הסמוך לעצם של הכף בבהמה או חיה וזה אסור מן התורה. ושאר גיד הפנימי מה שאינו סמוך אל הכף. והגיד העליון כולו והחלב שעליו ושעל גיד הנשה ושאר גידין וקרומין. אסור מד"ס. עוף שירכו בדרך הבהמה ישיש לו כף עגול ובהמה שכף ירכה ארוך כשל עוף. גיד הנשה שלהן ג"כ אסורין) ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**ב\*** מל"ח שלא ימצא חמץ ברשות ישראל בפסח. שנא' שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם. (חמץ של הקדש אינו עובר עליו ושל גוי אינו עובר אלא אם חייב באחריותו. והעובר על מל"ח זו עובר ג"כ על מ"ע דהשבתה, כמ"ע סי' ד) ונוהג בכ"מ בזו"ג:

**ג** מל"ח שלא לאכול תערובות חמץ בפסח. שנא' כל מחמצת לא תאכלו. היינו כל הני דמיתני במתניתין דאלו עוברין פסחים מ"ב (ובין נתערב במינו ובין שלא במינו אסור מן התורה ומדרבנן אסור אפילו במשהו). ונוהג בכ"מ בזו"ג:

**ד** מל"ח שלא לאכול חמץ בפסח. שנא' ולא יאכל חמץ. (ואפי' בהנארה אסור מן התורה). ונוהג בכ"מ בזו"ג:

**ה** מל"ח שלא יראה חמץ ברשות ישראל בפסח. שנא' ולא יראה לך חמץ. (הלאו דלא יראה והלאו דלא ימצא. שוים הם בדנינם בכל האופנים). ונוהג בכ"מ בזו"ג:

**ו** מל"ח שלא לצאת בשבת חוץ לתחום העיר. שנא' אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. (והוא המחלף חוץ לעיר יותר מן י"ב מיל. או חוץ למגרש העיר אלפים אמה). ונוהג בכ"מ בזו"ג:

**ז\*** מל"ח שלא להעלות על הדעת. שיש שום אלוה נמצא אחר. וזלתו

(א) בראשית לב לג, חולין פ"ז, רמב"ם הל' מ"ח פ"א, יו"ד ס"ו ס"ה.  
 (ב) שמות יב יט, פסחים ה', רמב"ם הל' חמץ פ"א, א"ח ס"ו ת"א.  
 (ג) שמות יב כ', פסחים מג, רמב"ם הל' חמץ פ"א, א"ח ס"ו ת"ב.  
 (ד) שמות יג ג', פסחים כ"א, רמב"ם הל' חמץ פ"א, א"ח ס"ו ת"ג.  
 (ה) שמות יג ז', פסחים ה', רמב"ם הל' חמץ פ"א, א"ח ס"ו ת"ד.  
 (ו) שמות עו כט, סנהדרין סו, רמב"ם הל' שבת פ"ז, א"ח ס"ו ט"ז.  
 (ז) שמות כ' ג', תוכה כק, רמב"ם הל' יסודי התורה פ"א.



## מצות ישראל מצות ל"ח הנהוגות בזה"כא

זולתו ית'. שנא' לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. (ואפילו ע"י שיתוף מה לשמו ית' הרי זה כופר בעיקר. ומי שעובר על מל"ח זו. עובר ג"כ על מ"ע שבס"י ס"ח). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

ק מל"ח שלא לעשות עבודה זרה לעבוד אותה. שנא' לא תעשה לך פסל. (ואפי' לצוות לאחרים לעשות אסור) ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות:

ט מל"ח שלא להשתחוות לע"ז. שנא' לא תשתחוה להם. (ואע"פ שאין דרך עבודתם בכך. ובכלל זה הזוכה או מקטיר או מנסך להם. אע"פ שאין דרך עבודתם בכך. הואיל והן עבודה להשי"ת). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

י מל"ח שלא לעבוד ע"ז במה שדרך לעבדה. שנא' ולא תעבדם. (ואפי' העבודה הוא דרך בזיון. כגון פוער עצמו לפעור. יען שדרך עבודתה בכך. אבל פוער עצמו לע"ז אחרת שאין דרך עבודתה בכך. פסור). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

יא מל"ח שלא לישבע לשוא. שנא' לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא. (שבועת שוא נחלקת לד' חלקים. א) נשבע לשנות את הידוע כגון נשבע על אבן שהוא זהב. ב) בחנם. על אבן שהוא אבן. ג) נשבע לבטל את המצוה. ד) נשבע לעשות דבר שאי אפשר לקיים. כגון שלא יישן ג' ימים רצופים. המברך ברכה לבטלה. או המוציא שם שמים לבטלה. ג"כ עובר). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות:

יב מל"ח שלא לעשות מלאכה בשבת. שנא' לא תעשה כל מלאכה. (המה ל"מ מלאכות וגם תולדותיהן המנויות במס' שבת בס' כלל גדול. ומי שעובר על מל"ח זו עובר ג"כ על מ"ע שבס"י כ"ה) ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

יג מל"ח שלא להרוג גפשי. שנא' לא תרצחו. (ואפי' לסכב מיתתו אסור). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

מל"ח

ח) שמוח כ' ד', רמב"ם הל' ע"ז סיג.

ט) שמוח כ' ה', סנהדרין סג, רמב"ם הל' ע"ז סיג י"ד סי' קכ.

י) שמוח כ' ה', סנהדרין סג, רמב"ם הל' ע"ז סיג.

יא) שמוח כ' ז', שבועות כה, רמב"ם הל' שבועות פ"א, א"ח רטו.

יב) שמוח כ' י', כריהוס ב', רמב"ם הל' שבת פ"א, א"ח סי' שא.

יג) שמוח כ' יג', סנהדרין עו, רמב"ם הל' רוצח פ"א, י"ד סי' שלע.

יך מל"ת שלא לבא על אשת איש. שנא' לא תנאף: ונא' ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך. (הוא והיא עוברים על ל"ת זו). ונהוג בכ"מ ובכ"ז:

מז מל"ת שלא לגנוב נפש מישראל. שנא' לא תגנוב. (ודבר הלמד מענינו הוא שזה אזהרה לגנוב נפש. וגם המוכרו עובר). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

מז מל"ת שלא להעיד עדות שקר. שנא' לא תענה ברעך עד שקר. (ואפי' הוא סובר שהוא אמרת כגון ששמע מפי אחרים שהם נאמנים לו בודאי. הוא ג"כ עובר בלאו זה וגם אסור לשכור עדי שקר). ונהוג בכ"מ ובכ"ז במי שראוי להעיד:

יך מל"ת שלא לחמוד דבר של חבירו. שנא' לא תחמוד. (חמדה הוא שמשתדל ומרבה רעים על חבירו. ומפציר בו עד שלקחו ממנו אף בממון הרבה. ולא דלא תתאוה: הוא לאו בפני עצמו. עיין בס' ק"נ). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

יך מל"ת שלא לעשות צורת אדם או שאר בעל חיים אפי' לגוי. שנא' לא תעשון אתי וכו'. (ודוקא צורה בולמרת) ואסור לצייר דמות חמה ולבנה וכוכבים ומזלות או מלאכים אפי' על לוח שאינה בולמרת. שנא' לא תעשון אתי כדמות שמישי שמשמשין לפני במרום. ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

יך מל"ת שלא למנוע מאשתו שאר כסות ועונה. שנא' שארה כסותה ועונתה לא יגרע. (שארה, אלו מזונות. כסותה, כמשמעו. ועונתה, תשמיש. ובלבד כשיתכוון בזה לצערה או לענותה). ונהוג בכ"מ ובכ"ז:

כ מל"ת שלא להכות אב או אם. שנא' מכה אביו ואמו מרת יומרת. (חייב מיתה היא כ"א כאשר עשה בהם במזיד חבורה בהוצאת דם. אבל בלא חבורה חייב עליהם כמו על שאר אדם מישראל. מאזהרה דלא יוסף להכותו. עיין ס' רכא). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג: מל"ת

- (ד) שמות כ' יג, סנהדרין ס"ד, רמב"ם ה' חייב ס"ח, אע"ז ס' יז.  
 (טו) שמות כ' יג, סנהדרין עו, רמב"ם ה"ל רועה ס"ח, יו"ד ס' שלט.  
 (טז) שמות כ' יג, רמב"ם ה"ל עדות פ' יז, חו"מ ס' כח.  
 (יז) שמות כ' יד, ב"מ ה', רמב"ם ה"ל גזילה ס"ח, חו"מ ס' שנט.  
 (יח) שמות כ' כ', ר"ה כד, רמב"ם ה"ל ע"ז פ"ג, יו"ד ס' קמח.  
 (יט) שמות כ' י', כתובות מז, רמב"ם ה"ל אישות פ' יב, אע"ז ס' ע'.  
 (כ) שמות כ' טו, סנהדרין ס"ד, רמב"ם ה"ל ממרים ס"ה, יו"ד ס' רמח.

## מצות ישראל מצות ל"ת הנהוגות בזה"ז כב

**כא\*** מל"ת שלא להונות גר צדק בדברים. שנא' וגר לא תונה. **כב\*** ומל"ת שלא להונות גר צדק בטמון. שנא' ולא תלחצנו. (כי' לאוין הללו נוספים על הלאוין שבס"י קל"ב וקל"ג שאנו מזהרים על כל אדם מישראל ומי שעובר על אחד מן ב' מל"ת הללו נגר צדק. עובר ג"כ על ב' מ"ע שבס"י ל"ו וע"ד). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**כג** מל"ת שלא לענות אלמנה ויתום. שנא' כל אלמנה ויתום לא תענון. (אפי' הן בעלי טמון והיינו שלא לצערם במעשה ולא יכאיב לבם בדברים קשים ויתום נקרא עד שיגדיל ויעשה כל צרכיו בפני עצמו ועליהם אם הונה אותם עובר בלאו נוסף על הלאי בס"י קל"ג). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**כד** מל"ת שלא לתכוע ללוח חובו כשירוע שאין לו לשלם. שנא' לא תהיה לו כנושה. (ואסור גם לעבור לפניו כדי שלא יכלימו) ואזהרה זו כוללת ג"כ למי שמלוה לישראל ברבית. ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**כה** מל"ת שלא לתת יד בין מלוה ללוח ברבית. שנא' לא תשימון עליו נשך. (והיינו שלא להיות ערב או סיפר. או עד ביניהם. והסרסור כיניהם עובר ג"כ משום לפני עור לא תתן מכשול והמלוה עובר ג"כ משום לא תהיה לו כנושה). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**כו** מל"ת שלא לקלל לדיין. שנא' אלהים לא תקלל. (היינו אם יקלל בשם או בכנוי וזו היא לאו נוסף על לאו דלא תקלל חרש שלא לקלל כל אדם מישראל). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**כז** מל"ת שלא לכרך את השם (היינו שלא לגדף) (ואזהרה זו היא ג"כ מפסוק, אלהים לא תקלל). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**כח** מל"ת שלא לאכול טרפה. שנא' ובשר ובשרה טרפה לא תאכלו. (טרפה האמורה בתורה. היא בהמה טהורה או חיה טהורה. שטרפה אותה חירת היער. או עוף טהור שדרס אותו עוף הדורס. באופן שאין הבהמה או העוף יכולין לחיות טחמת אותה דריסה. אע"פ

(כא) שמוח כב כ"י, ב"מ נח, רמב"ם הל' מכירה פ"ד, חו"מ סי' רכח.

(כג) שמוח כב כ"א, רמב"ם הל' דעות פ"א.

(כד) שמוח כב כ"ד, ב"מ עח, רמב"ם הל' מלוה י"א, חו"מ סי' נז.

(כה) שמוח כב כ"ד, ב"מ ע"א, רמב"ם הל' מלוה פ"ד, יו"ד סי' קז.

(כו) שמוח כב כ"ז, שנועות ל"ה, רמב"ם הל' סנהדרין פ' כו, חו"מ כז.

(כח) שמוח כב ל"י, חולין ס"ח, רמב"ם הל' מ"א פ"ד, יו"ד סי' נז וסי' כח.

אע"פ שקדם ושחטם שחיטה כשרה בעודם חיים. הרי זה אסור משום טרפה. ויש עוד שבעה מיני טרפות שהן הלכה למשה מסיני ואלו הן. נקיבה, חסרה, נמילה, פסוקה, קרועה, נפולה, שבורה. ואם יש לבהמה או לעוף מכה אחת מאלה שאינה יכולה לחיות י"ב חדש מחמת זו. הרי זה אסור. וכן בשר מן החי. נקרא ג"כ טרפה. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

**כט** מל"ת על הדיין שלא לשמוע מענת בעל דין שלא בפני בעל דין חברו. שנא' לא תשא שמע שוא. (וכן בעל דין מזהר שלא ישמיע דבריו לדיין קודם שיבוא בעל דין חברו. קרי ביה לא תשיא). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בדיינים ובבעלי דינים זו"נ:

**ל** מל"ת שאין לקבל עדות בעל עבירה. שנא' אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס. (וכן העד כשר לא יצטרף להעיד עמו). ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**לא** מל"ת על הבר"ד. שלא לרחם על עני בדין. שנא' ודל לא תהדר בריבו. ונוהג בכ"מ ובכל זמן:

**לב** מל"ת על הבר"ד שלא להטות משפט חוטא מפני רשעו. שנא' לא תטה משפט אכיונך בריבו. (ופ"י אכיונך שהוא אכיון במצות). ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**לג** מל"ת על הדיין שלא ליקח שוחד. שנא' ושחד לא תקח. (ואפי' לרון אמת. והנותן עובר משום לפני עור לא תתן מכשול. ושכר בטלה שניכר שהוא בטל מטלאכתו בעוד שהוא עוסק בדין. מותר לקחת משני בעלי דינים בשוה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**לד** מל"ת שלא לישבע בשם ע"ז. שנא' ושם אלהים אחרים לא תזכירו. (ובכלל זה אף שלא להשביע את העובד ע"ז ביראתו ואפילו בלא שבועה אסור להזכיר שם ע"ז). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

**לה** מל"ת שלא להדיח עיר מישראל לעבוד עבודה זרה. (והאזהרה עיין לקמן בס"י קס"ב בל"ת שלא להסית. המסית ליחיד נקרא מסית

- 
- (כט) שמות כג א', מכות כז, רמב"ם הל' סנהדרין ס' כא, חו"מ יו.  
 (ל) שמות כג א', ב"ק עב, רמב"ם הל' עדות ס"י, חו"מ ס"י לד.  
 (לא) שמות כג ג', חולין קלד, רמב"ם הל' סנהדרין ס"א, חו"מ ס"י יז.  
 (לב) שמות כג ו', מילה"א, רמב"ם הל' סנהדרין ס"ב, חו"מ ס"י יז.  
 (לג) שמות כג ח', כהונות קה, רמב"ם הל' סנהדרין ס" כג, חו"מ ס"י.  
 (לד) שמות כג יג, סנהדרין ס"ג, רמב"ם הל' ע"ז ס"ה, יו"ד ס"י קמז.  
 (לה) עיין לקמן בל"ת קס"ב.

## מצות ישראל מצות ל"ת הנהגות בזה"י כג

מסית. והמסית לרבים נקרא מדיח והמדיח עובר אף שהוא לא עבר. אלא שהדיח אותם עד שעבדו הם). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג: לך מל"ת שלא לבשל בשר בחלב. שנא' לא תבשל גדי בחלב אמו. (המבשל בשר בהמה טהורה אפילו היא נכלה בחלב בהמה טהורה. אפילו כזית משתיהן עובר אע"פ שלא אכל. ואסור בהנאה ומעון קבורה וגם אפרו אסור אבל בשר בהמה טהורה בחלב טמאה. או בשר טמאה בחלב טהורה או בשר חיה ועוף המהורין אף בחלב טהור מותר בבישול ובהנאה. אבל לא באכילה. ומד"ס בשר חיה ועוף המהורין בחלב טהור אסורין ג"כ כמו בשר בהמה טהורה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות:

לך מל"ת שלא להושיב עובדי עבודה זרה בארץ ישראל. שנא' לא ישבו בארצך פן יחמיאו אותך לי. (היינו שלא למכור להם בתים ושדות בא"י. ואין מוכרין להם פירות במחובר אלא על מנת לקוץ. ומשכירין להם בתים בארץ ישראל כ"א לאוצר. אבל לא לדירה. ושדות אין משכירין להם כלל). ונוהג בארץ ישראל בכ"ז בזו"ג: לך מל"ת שלא לסוך בשמן המשחה. שנא' על בשר אדם לא יסך. (היינו באם ימצא שמן המשחה שנגעשה כפי אשר עשהו משה רבנו במדבר. בסממניו ובמשקלו ובמתכונתו ויסוך ממנו כזית. עובר על לאו זה). ונוהג בכל מקום שנמצא שמן המשחה כזה ובכ"ז בזו"ג: לך מל"ת שלא לעשות שמן המשחה. שנא' ובמתכנתו לא תעשו כמותו. (והיינו ג"כ כשיעשה כפי הג"ל ודוקא להמשח בו. אבל להתלמד מותר). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות:

בן מל"ת שלא לעשות קמרת במתכנתה. שנא' והקמרת אשר תעשה במתכנתה לא תעשו לכם. ונאמר איש אשר יעשה כמותו להריח בה וכו' (בקמרת אע"פ שלא עשה כל המשקל כפי הנכתב בתורה אלא חציו או שלישו. הואיל ועשה לפי ערך משקלותיו כפי הכתוב בתורה. עובר על לאו זה אם עשה להריח בה. אף שלא הריח. אבל אם עשה להתלמד פטור). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

מא מל"ת שלא לאכול ולשתות מתקרובות ע"ז. שנא' פן תכרות ברית

(לו) שמוח כג יע, חולין פ"ח, רמב"ם הל' מ"ח פ"ט, יו"ד ספז.

(לז) שמוח כג לג, רמב"ם הל' ע"ז פ"י.

(לח) לפ' שמוח ל' לב, כריתות ה', רמב"ם הל' כלי מקדש פ"א.

(ט) שמוח ל' לז לח, כריתות ה', רמב"ם הל' כלי מקדש פ"ב.

(מא) שמוח לד סו, ע"ז כט, רמב"ם הל' מ"ח פ"ח, יו"ד קלג.

ברית ליושב הארץ וקרא לך ואכלת מזבחיו. (ובכלל זה גם יין נסך אשר נתנסך לע"ז והתקרובות והיין אסורין אף בהנאה ומד"ס אסור אף סתם יינם). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**מב** מל"ת שלא לאכול בשר שנתבשל בחלב. שנא' לא תבשל גדי בחלב אמו. (אם אינו ענין לאיסור בישול שכבר כתוב (בס"י לו) תנהו ענין לאיסור אכילה. ואם אכל אף כזית משניהם עבר ובאכילה עובר אף אם לא נהנה מאכילתו. כגון שנשרף גרונו או שהיה בו דבר טר. וכל זה דוקא אם נתבשל כפי הנרשם בס"י ל"ו אז עובר על לאו זה מן התורה. ומד"ס אף בשר חיה ועוף המהורין שנתבשל בחלב טהור או כבוש ומלוח ביחד אסור באכילה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**מג** מל"ת שלא לאכול חלב. שנא' כל חלב שור וכבש ועז לא תאכלו. (הלב האסור באכילה הוא חלב שעל הקרב וכליות וכסלים וגם יש חושין וקרומות בבהמה שאסורין משום חלב ואכילה היא כזית. חלב מן האליה מותר חלב חיה ג"כ מותר). ונוהג בכ"מ ובכל זמן בזו"ג:

**מד** מל"ת שלא לאכול דם. שנא' וכל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה. (וחיה בכלל בהמה ואכילה בכזית). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**מה** מל"ת שלא להורות שתוי יין או שאר משקים. שנא' יין ושכר אל תשת וכו' ולהורות את בני ישראל את כל החקים. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בטי שראוי להוראה:

**\*מז** מל"ת שלא לאכול בשר בהמה וחיה המטאים. שנא' את זה לא תאכלו וכו'. (סימני בהמה וחיה המהורים מפורשין בתורה. כל שהוא מעלה גרה ומפרים פרסה וכל שאין לו השני הסימנים הללו ביחד הוא מטא והאוכל כזית מהן עובר ועובר ג"כ על ס"ע שבס"י כ"ח. ובכלל זה אף היוצא מן המינים האסורין כגון חלב בהמה וחיה המטאים. וביצי עוף ודג המטאין ג"כ אסור. חלב שביד גוי שלא ראה ישראל כשחלבו מהבהמה. אסור שמא עירב בו חלב מבהמה

טמאה

(מב) שמוח לד כו, חולין קמז, רמב"ם ה"י מ"א ס"ט, יו"ד ס"ז.  
 (מג) ויקרא ז' כג, חולין כמס מקומות, רמב"ם ה"י מ"א ס"ז, יו"ד סד.  
 (מד) ויקרא ז' כז, חולין ס"ה, רמב"ם ה"י מ"א ס"ז, יו"ד סד.  
 (מה) ויקרא י' יא, סנהדרין כג, רמב"ם ה"י ב"א מ"א ס"ד, יו"ד רמב.  
 (מו) ויקרא יא ד', חולין כ"ט, רמב"ם ה"י מ"א ס"א, יו"ד ס"י ס'.

## מצות ישראל מצות ל"ת הנהגות בזה"י כד

ממאה. גבינת עכו"ם מן התורה מותר. יען שאין חלב מבהמה ממאה מתגבן. אלא שחז"ל אסרו. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

\*מז מל"ת שלא לאכול דג ממא. שנאי' ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו. (סימני דגים מהורים מפורשים בתורה. כל שיש להם סנפיר וקשקשת ושאין להם המה ממאים והאוכל כזית מהם עובר על ל"ת ועובר ג"כ על מ"ע שבס"י כ"ט. באם נמצא חתיכת דג שיש לו כ"א קשקשת ולא נראה הסנפיר ג"כ מותר כי מי שיש לו קשקשת יש לו בודאי גם סנפיר ולא להיפוך. ביצי דגים שאינם יודעים לנו אם המה מטהורים או לא. אדומים כשרים ישחורים ממאים). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

\*מח מל"ת שלא לאכול עוף ממא. שנאי' ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו. (הסימנים מהם ג"כ מפורשים בתורה והאוכל כזית מהם עובר ועובר ג"כ על מ"ע שבס"י פ"ב). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות:

מט מל"ת שלא לאכול משרץ הארץ. שנאי' וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל. (שרץ הארץ הוא כנון נחשים ועקרבנים ותולעים וכיוצא בהם הנכראים מזכר ונקבה וגם השמנונה שרצים המנוים בתורה בכלל זה. האוכל בריה שלמה עובר ואם אינה שלמה עובר בכזית וכולן מצטרפין לכזית לעבור עליהם באם חתך אבר מן החי מהם ואכל. ואם אכל מהן אחרי מיתתן עובר אף בכעדשה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

נ מל"ת שלא לאכול תולעת הפירות והזרעים. שנאי' לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום. (היינו באם נולדה התולעת בהפרי במחובר לקרקע אע"פ שלא פירשה אסור. אבל אם נולדה התולעת בהפרי אחר שנתלשרה מן הקרקע ועוד לא פירשה התולעת לחוץ מותר לאכול הפרי עם התולעת ואם פירשה התולעת לחוץ אע"פ שחזרה לתוך הפרי. השורץ על הארץ קרינן ביה ואסור ואם ספק אם פירש התולעת ג"כ אסור ולכן כל התולעים שבפירות אסורים שמה פירשן). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

נא מל"ת שלא לאכול שרץ המים. שנאי' אל תשקצו את נפשותיכם בכל

(ז) ויקרא יא יא, חולין סה, רמב"ם ה"ל מ"א פ"א, יו"ד ס"י פג.

(ח) ויקרא יא יג, חולין פ"ג, רמב"ם ה"ל מ"א פ"ב, יו"ד ס"י פד.

(ט) ויקרא יא מא, חולין סז, רמב"ם ה"ל מ"א פ"ב, יו"ד ס"י פד.

(י) ויקרא יא מב, חולין סז, רמב"ם ה"ל מ"א פ"ב, יו"ד ס"י פד.

(יא) ויקרא יא מג, חולין סז, רמב"ם ה"ל מ"א פ"ב, יו"ד ס"י פד.

בכל השרץ. (הרי שרץ המים בכלל. כגון הסרסן הצפרדע והעלוקה או חית המים וכיוצא בהם. האוכל כזית מהן עובר). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות :

**נב** מל"ח שלא לאכול רמשים. שנא' ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ. (רמשים הם הכאים מעיפוישים שלא מזכר ונקבה. כגון המתהוים באשפות ובגבלות והאוכל כרי' שלמה. או כזית מהן עובר). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**נג** מל"ח שלא לקרב לעריות אפילו בלא ביאה. שנא' איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה. (ר"ל כגון חיבוק ונישוק שהם דברים המביאים לגלוי ערוה. וגם אסור להתיחד עם עריות ואפילו עם פנויה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**נד** מל"ח שלא לגלות ערות האב במשכב זכר. שנא' ערות אביך לא תגלה. (וזה לאו נוסף על משכב זכר שבכל אדם). ונוהג בכ"מ ובכ"ז :

**נה** מל"ח שלא לבוא על אמו. שנא' ערות אמן לא תגלה. ואפי' היא אינה אשת אביו. רק היא אמו ע"י זנות מאביו וגם אפי' אחרי מיתת אביו ומד"ס אסור אף אם אמו ואין לה הפסק עד למעלה ואם אבי אמו בלבד ואם אביו ואין לה הפסק ואם אבי אביו בלבד). ונוהג בכ"מ ובכ"ז :

**נו** מל"ח שלא לבוא על אשת אביו. שנא' ערות אשת אביך לא תגלה. (ואפי' היא אינה אמו. בין בחיי אביו ואפי' גרשה בין לאחר מותו ואם היא ג"כ אמו. עובר על ב' לאוין כנ"ל בסי' נ"ה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז :

**נז** מל"ח שלא לבוא על אחותו (בין מן האב לבד. או מן האם לבד ואפילו מזנות). שנא' ערות אחותך בת אביך או בת אמן. מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה וכי. (ואם היא ג"כ בת אשת אביו עובר על ב' לאוין ע"י בסי' ס"א). ונוהג בכ"מ ובכ"ז :  
מל"ח

(ב) ויקרא יד מד, חולין סז. רמב"ם הל' מ"ח סיב, יו"ד סי' ס"ד.

(ג) ויקרא יח ו', קדושין ע', רמב"ם הל' איסורי ביאה, אע"ז סי' כ"א.

(ד) ויקרא יח ז', סנהדרין נד, רמב"ם הל' אי"ב פ"א.

(ה) ויקרא יח ז', יבמות כ"א, רמב"ם הל' איסות ס"ח, אע"ז סי' ע"ו.

(ו) ויקרא יח ח', סנהדרין נד, רמב"ם הל' אי"ב פ"ב, אע"ז סי' ע"ו.

(ז) ויקרא יח ט', יבמות כ"ב, רמב"ם הל' אי"ב פ"ב אע"ז סי' ע"ו.



## מצות ישראל מצות ל"ח הנהוגות בזה"ז כה

**נח** מל"ח שלא לבוא על בת בנו.  
**נט** מל"ח שלא לבוא על בת בתו. שנא' ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותן. (נכת בנו ונכת בתו מזנות הכתוב מדבר. ואם היא בת בנו או בת בתו מאשתו. עובר על כל אחת שני לאוין. גם משום ערות אשה וכת בנה או בת בתה שבס"י סט ע.)  
ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**ס** מל"ח שלא לבוא על בתו אפי' שנולדה לו מזנות. (ולאו זה לא בא בכתוב בפירושו רק מקו"ח מבת בתו. ואם היא בתו מאשתו עובר שני לאוין. א' משום בתו. וגם משום ערות אשה וכתה בס"י ס"ח.) ונוהג בכל מקום ובכל זמן:

**סא** מל"ח שלא לבוא על אחותו בת אשת אביו. שנא' ערות בת אשת אביך לא תגלה. (והיינו כשהיא גם אחותו. ועובר עליה שתיים. משום בת אשת אביו ומשום אחותו. בס"י נז.) ואם היא בת אשת אביו מאיש אחר. הרי היא מותרת להנשא לו. ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**סב** מל"ח שלא לבוא על אחות אביו. שנא' ערות אחות אביך לא תגלה.

**סג** ומל"ח שלא לבוא על אחות אמו. שנא' ערות אחות אמן לא תגלה. (בין שהיא אחותם מן האב או מן האם ואפילו מזנות מ"מ אחותם היא ועובר עליהן.) ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**סד** מל"ח שלא לבוא על אחי אביו במשכב זכר. שנא' ערות אחי אביך לא תגלה. (וזה לאו נוסף על משכב זכר שבכל אדם. כמו בס"י נד.) ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**סה** מל"ח שלא לבוא על דודתו (היא אשת אחי אביו). שנא' אל אשתו לא תקרב דודתך היא. (לאו זה הוא דוקא אם הוא אחי אביו מן האב. ואם בא עליה בחיי אחי אביו. עובר ג"כ על הלאו דלא תנאף (בס"י יד). ומדי"ס אסור ג"כ אשת אחי האב מן האם. ואשת אחי האם בין מן האב ובין מן האם.) ונוהג בכ"מ ובכ"ז:  
מל"ח

(נח, נט) ויקרא י"ח ט', יבמות נז, רמב"ם הל' אי"ב פ"ה, אע"ז סי' טו.

(ס) יבמות נז, רמב"ם הל' אי"ב פ"ה, אע"ז סי' טו.

(סא) ויקרא יח י"ח, יבמות כג, רמב"ם הל' אי"ב פ"ב, אע"ז סי' טו.

(סב, סג) ויקרא יח י"ב, יבמות נד, רמב"ם הל' אי"ב פ"ב, אע"ז סי' טו.

(סד) ויקרא יח י"ד, סנהדרין נד, רמב"ם ה' אי"ב פ"ב.

(סה) ויקרא יח י"ד, סנהדרין נז, רמב"ם הל' אי"ב פ"ב, אע"ז סי' טו.

**סו** מל"ת שלא לבוא על כלתו (היא אשת בנו). שנא' ערות כלתך לא תגלה. (בין בחיי בנו ואפי' נתגרשה בין לאחר מותו. ומד"ס אף כלת בנו ואין לה הפסק. וכלת בתו בלבד). ונוהג בכ"ט ובכ"ז: **סז** מל"ת שלא לבוא על אשת אחיו. שנא' ערות אשת אחיך לא תגלה. (בין אם הוא אחיו מן האב או מן האם אפילו מזנות. בין בחיי אחיו או לאחר מיתת אחיו שלא במקום יבום. ובחיי עובר ג"כ על לאו דלא תנאף (בסי' יד). ונוהג בכ"ט ובכ"ז:

**סח** מל"ת שלא לבא על אשה ובתה. שנא' ערות אשה ובתה לא תגלה: **סט** ומל"ת שלא לבוא על אשה ובת בנה. שנא' את בת בנה: **ע** ומל"ת שלא לבא על אשה ובת בתה. שנא' ואת בת בתה לא תקח וכו'. (ומשעה שקרש אשה נאסר באמה. וכאם אמה. וכאם אביה, ובתה, ובת בנה, ובת בתה. שכולן נכללין בג' לאוין אלו. ומד"ס אף אם נאף עם אשה נאסר בקרובותיה הללו לכתחלה ואסור אף בכח בן בן אשתו. אף אם אבי אשתו. אף אם אב אב אשתו. אב אשתו. בת בת אשתו. אף אם אב אשתו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן:

**עא** מל"ת שלא לבוא על אחות אשתו בחיי אשתו. שנא' ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה. (ומשעה שקרש אשה נאסר באחותה בין מן האב בין מן האם ואפי' מזנות. ואפילו אם גרש את אשתו אסור באחותה). ונוהג בכ"ט ובכ"ז:

**עב** מל"ת שלא לבוא על הנדה. שנא' ואל אשה כנדת מומאתה לא תקרב. (ואפילו באשתו גם אחרי שכלו לה ימי נדתה. כל זמן שלא מבלה עצמה במי מקוה של מי סאה. הרי היא אסורה לו. ובכלל זה גם היולדת אף שלא ראתה דם אסורה לבעלה כנדה. שנא' ביולדת כימי נדת דותה תמטא). ונוהג בכ"ט ובכ"ז:

**עג** מל"ת שלא ליתן מזרעו למולך. שנא' ומזרעך לא תתן להעביר למולך. (היא עבודה זרה שמדליקין אש גדולה. והאב או האם נותנים מזרעם להכזרים העובדים אותה. והכזרים מחזירין את הילד לאביו

סו) ויקרא יח יד, סנהדרין נד, רמב"ם הל' איב ס"ב, אע"ז סי' נח.

סז) ויקרא יח טז, סנהדרין נד, רמב"ם הל' איב ס"ב, אע"ז סי' סז.

סח, ט), (ע) ויקרא יח יז, סנהדרין נד, רמב"ם הל' איב ס"ב, אע"ז סי' עז.

עא) ויקרא יח יח, יבמות יא, רמב"ם הל' איב ס"ב, אע"ז סי' סז.

עב) ויקרא יח יט, נדה יד, רמב"ם הל' איב ס"ד, יו"ד סי' קפג.

עג) ויקרא יח כא, סנהדרין סו, רמב"ם הל' ע"ז ס"ו.

## מצות ישראל מצות ל"ת הנהונות בזה"ו כו

לאביו או לאמו להעבירו על השלחבת מצד זה לצד אחר. וחז"ל דרשו מזרעו ולא כל זרעו). ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**עד** מל"ת שלא לבוא על הזכר. שנא' ואת זכר לא תשכב משכבי אשה). וזו אזהרה גם לנשכב. (קרי ביה לא תשכב). ונוהג בכל מקום ובכ"ז:

**עה** מל"ת שלא לבוא על בהמה. ושלא להביא בהמה עליו. שנא' ובכל בהמה לא תתן שכבתך. ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**עו** ומל"ת שלא תביא אשה בהמה עליה בין כדרכה בין שלא כדרכה. שנא' ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה. (ולא חלק הכתוב בבחמה בין גדולה או קטנה וגם חיה ועוף בכלל איסור זה ואף העראה בהם אסור כמו בכל העריות). ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**עז** מל"ת שלא לפנות אחרי עבודה זרה. שנא' אל תפנו אל האלילים. (אפילו בדבור או במחשבה או ברא"י אסור). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**עה** מל"ת שלא לעשות ע"ז לעבדה אפילו לנכרי. שנא' ואלהי מסכה לא תעשו לכם. (פירוש לא תעשו לאחרים ולא אחרים לכם ואם עשאה לעצמו לעבדה. אפילו לא עבדה. עובר שתים גם משום לא תעשה לך פסל). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**עט** מל"ת שלא לנגוב שום חפץ או ממון. שנא' לא תגנובו. (הלאו הוא משוה פרוטה ומעלה ואסור לנגוב אף מן גוי. גם אסור לנגוב דרך שחוק. או על מנת להחזיר או לשלם. ואסור אף לקנות דבר שחזקתו שהיא גנוב. כגון חלב או צאן מן הרועים. או מבעל מלאכה מה שנשאר לו ממלאכתו שחייב להחזיר לבעל הבית. וכן שארי דברים שחזקתן שבאין מגנבה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**פ** מל"ת שלא לכחש ממון. שנא' לא תכחשו (גם זה משוה פרוטה ומעלה. וכולל כל מיני כפירה. בין סקדון או מלוה או אבדה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

מל"ת

(עד) ויקרא יח כג, סנהדרין נד, רמב"ם הל' אי"ב פ"א, אע"ז סי' כד.

(פה) ויקרא יח כג, סנהדרין נד, רמב"ם הל' אי"ב פ"א, אע"ז סי' כד.

(עו) ויקרא יח כג, סנהדרין נד, רמב"ם הל' אי"ב פ"א, אע"ז סי' כד.

(עז) ויקרא יח ד, טבח קמט, רמב"ם הל' ע"ז פ"ב.

(עה) ויקרא יח ד, ספסל, רמב"ם הל' ע"ז פ"ג, וי"ד סי' קמג.

(עט) ויקרא יח יא, ז"ק פ"ו, רמב"ם הל' גניבה פ"א, חר"ת סי' שמח.

(פ) ויקרא יח יא, ספסל, רמב"ם הל' שכונות פ"א, חו"מ סי' נלד.

**פא** מל"ח שלא לישבע לשקר על כפירת טמון. שנא' ולא תשקרו איש בעמיתו. (לאו זה נוסף על ולא תשבעו בשמי לשקר. בס"י פב) חוץ משבועת שקר על קרקע ועבדים ושמרות וקנס. לא חל הלאו דלא תשקרו. כ"א הלאו דלא תשבעו בשמי לשקר. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**פב** שלא לישבע שבועת כמיו לשקר. שנא' ולא תשבעו בשמי לשקר. (כגון שבועה שלא אוכל ואוכל. או שלא אכלתי ואכל. גם הכופר לחבירו בקרקע או עבדים ושמרות וקנס ונשבע לשקר בכלל זה. ונקרא שבועת כמיו על שם הכתוב "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים"). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**פג** מל"ח שלא לעשוק את חבירו. שנא' לא תעשוק את רעך. (עשק הוא טמון חבירו הבא לידו בחיתר וכובשו תחת ידו ואינו מחזיר לו. כגון הלואה או שכירות). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**פד** מל"ח שלא לגזול מחבירו בחזקה. שנא' ולא תגזול. (הן חפץ או טמון משה פרוטה ומעלה. ואף מנוי אסור לגזול). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**פה\*** מל"ח שלא לאחר שכר שכיר. שנא' לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר. ונאמר לא תבוא עליו השמש. (וע"כ אם הוא שכיר יום. זמן גבייתו כל הלילה ואם הוא שכיר לילה. זמן גבייתו כל היום. וכל זמן שהמלאכה עוד תחרת יד האומן. או אינו תכעו אינו עובר. ואם אחר שכר שכיר מזמן המוגבל עובר ג"כ על ט"ע ביומו תתן שכרו (בס"י קג) ואם השהה עוד עובר ג"כ על לאו מדברי קבלה. "אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתך" וגם על לאו דלא תעשוק. בס"י פ"ג). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**פז** מל"ח שלא לקלל אדם בשם מישראל. שנא' לא תקלל חרש. (וחרש הוא לרבתיא. אף שאינו שומע ואינו מצמצער מקללה. והמקלל ארת עצמו ג"כ עובר. והקללה מוכרח שתהיה בשם או בכנוי ואפי' בכל לשון שקורים בו הגוים להקב"ה. הרי הוא ככל הכנויים). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

(פא) ויקרא יב יא, שבועות לו, רמב"ם הל' שבועות פ"א, חו"מ ס"י פ"ב עד ס"ז.  
 (פב) ויקרא יב יב, שבועות לו, רמב"ם הל' שבועות פ"א, וי"ד ס"ו כ"ו.  
 (פג) ויקרא יב יג, ז"ק ע"ט, רמב"ם הל' גזילה פ"א, חו"מ ס"י ס"ג.  
 (פד) ויקרא יב יד, ב"מ נ"ז, רמב"ם הל' גזילה פ"א, חו"מ ס"י ס"ג.  
 (פה) ויקרא יב יז, ב"מ ק"ו, רמב"ם הל' שכירות פ"י יא, חו"מ ס"י ס"ט.  
 (פז) ויקרא יב יד, שבועות לה, רמב"ם הל' סנהדרין פ"י כ"ו, חו"מ ס"י כ"ז.

## מצות ישראל מצות לית הנהגות בזה"ז כז

**פז** מלית שלא להכשיל את חבריו בשום דבר. שנא' ולפני עור לא תתן מכשול. והיינו אם חבריו עור בדבר ובא לשאול עצה. לא תתן לו עצה שהוא לרעתו וגם אסור לעזור לחבריו לרבר עבירה ואף לגוי אסור להכשיל בדברים שהוא מזהר עליו. ונהג בכ"מ ובכ"ז בזה"ז:

**פח** מלית שלא לעשות עול במשפט. שנא' לא תעשו עול במשפט. (היינו שהדיין לא יזכה את החייב ולא יחייב את הזכאי ובכלל זה ג"כ שלא לענות את הדין אחר שנתכרר לו. לא ימשוך את הפסק דין כדי לצער את אחר מעלי דינים). ונהג בכ"מ ובכ"ז בדדינים:

**פט** מלית שלא להדר פני גדול בדין. שנא' ולא תהדר פני גדול. (היינו שהדיין לא יכבד להגדול יותר מחבירו ולא יסביר לו פנים ולא ישאל בשלומו יותר מחבירו). ונהג בכ"מ ובכ"ז בדדינים:

**צ** מלית שלא להגיד לחבירו מה שכנגדו דבר עליו. שנא' לא תלך רכיל בעמך. (רכילות הוא מה ששמע שחבירו דבר עליו. ואף מה שהכנגדו דבר אמר עליו אסור לספר. אכן בכלל זה גם לשון הרע היינו אשר הוא בעצמו יספר בגנות חבריו וגם זאת אף שהוא אמר אסור לספר. ואחד המספר רכילות או לשון הרע בפני חבריו או שלא בפניו עובר וגם יש אבק לשון הרע שאסור. כגון מי אמר על פלוני שיהי כמו שהוא עתה. או שיאמר שתקו מפלוני אינני רוצה להודיע מה שאירע בו). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזה"ז:

**צא** מלית שלא למנוע מהציל את חבריו מסכנה. שנא' לא תעמוד על דם רעך. (כגון רואהו מובע בנהר. או בשאר סכנה חייב להצילו בכל מה דאפשר. ובכלל זה אף להציל את חבריו מהפסד ממון באם יכולת בידו להצילו). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזה"ז:

**צב\*** מלית שלא לשנוא בלב אדם כשר מישראל. שנא' לא תשנא את אחיך בלבבך. (ואם חטא לו חבריו לא ישטמנו בלבו וישתוק. אלא יודיעו ויאמר לו למה עשית לי כך וימחה השנאה מלבו

(פז) ויקרא יב יד, ע"ז טו, רמב"ם הל' רוצח פ' יב.

(פח) ויקרא יב טו, סנהדרין ו, רמב"ם הל' סנהדרין פ' כ, חו"מ סי' יח.

(פט) ויקרא יב טו, כהובות קו, רמב"ם הל' סנהדרין פ' כ, חו"מ סי' יח.

(ס) ויקרא יב טו, ערכין טו, רמב"ם הל' דעות פ"ז.

(סא) ויקרא יב טו, סנהדרין עד, רמב"ם הל' רוצח פ"א.

(סב) ויקרא יב יח, ערכין טו, רמב"ם הל' דעות פ"ו.

מלכו. אבל אם ראהו שעבר עבירה והתרה בו ולא חזר. מצוה לשנוא אותו ועב"ז מחויב למעון ולפרוק עמו. כמו (במ"ע סי' כג). והעובר על מל"ת זו עובר ג"כ על מ"ע בסי' לו). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**צג** מל"ת שלא לבייש את חברו. שנא' ולא תשא עליו חטא. (וב"ש ברבים) אך כשהוכיחו כמה פעמים להשיבו מעון ולא רצה לקבל אז יש לו להוכיח ברבים. ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**צד** מל"ת שלא לנקום מחברו. שנא' לא תקום: **צה** ומל"ת שלא לנטור שנאה בלב על חברו. שנא' לא תטור את בני עמך. (נקימה היא שגומל לרעהו שמריע לו כמעשהו. ואומר לו אין אני משאילך דבר זה כמו שלא השאלתני כשרציתי לשאול ממך. ונטירה היא שנטור השנאה בלבו ואומר לו הריני משאילך ואיני כמוך שלא השאלתני). ולאווין דנקימה ונטירה נהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**צו** מל"ת שלא להרביע בהמה מין בשאינו מינו. שנא' בהמתך לא תרביע כלאים. (וחז"ל קבלו דהוא הדין חיה ועוף אסור להרביע מין בשאינו מינו). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**צז** מל"ת שלא לזרוע ביחד שני מיני זרעים בשדה. שנא' שדך לא תזרע כלאים. (ואפילו בעד נכרי אסור לזרוע כלאים וכל זה כי אם בארץ ישראל. אבל בחוץ לארץ אינו אסור לזרוע כ"א כלאי אילנות היינו להרכיב אילן אתרוג בתפוח. או אילן בירק. וכל הכלאים אע"פ שעוברין עליהן מותרין הן באכילה. שאין האיסור אלא לזרוע. חוץ מכלאי הכרם בארץ ישראל. עיין לקמן בסי' קצח). ונהוג בכ"ז בזו"ג:

**צח** מל"ת שלא לאכול פירות אילן שלש שנים ראשונות לנטיעתו. שנא' שלש שנים יהי לכם ערלים לא יאכל. (ואף בהנאה אסור ודוקא ודאי ערלה אבל ספק ערלה מותר. ובארץ ישראל אף ספק ערלה אסור). ונהוג בכ"ז בזו"ג:

**צט** מל"ת שלא לאכול ולשתות בדרך זולל וסובא. כגן סורר ומורה. שנא' לא תאכלו על הדם. (וחז"ל קבלו שהיא אכילה הסביאה לשפיכת

ג) ויקרא יט יז, טבת נד, רמב"ם הל' חובל פ"ג.

גד, לה) ויקרא יט יח, יומא כג, רמב"ם הל' דעות פ"ו.

לו) ויקרא יט יט, כלאים פ"ו, רמב"ם הל' כלאים פ"ב, יו"ד סי' רזא.

לז) ויקרא יט יט, כלאים פ"ח, רמב"ם הל' כלאים פ"א, יו"ד סי' רנא.

מח) ויקרא יט כג, ערלה פ"א, רמב"ם הל' מ"א פ"י, יו"ד סי' רנד.

נט) ויקרא יח כו, סנהדרין סג, רמב"ם הל' ממרים פ"ז.

## מצות ישראל מצות ל"ח הנהגות בזה"ז כח

לשפיכת דמים. (ואכילה מכוערת כזו מבואר בנמרא סנהדרין סג).  
ואע"פ שכמה אזהרות הוציאו חז"ל מפסק הזה. כגון שלא לאכול  
מבמהה עד שתצא נפשה ועוד ועוד. אעפ"כ אין בכלל העונש  
מפורש כמו בכך סורר ומורה בפ' כי תצא. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

ק מל"ח שלא לנחש:

קא ומל"ח שלא לעונן. שנא' לא תנחשו ולא תעוננו. (ניחוש כגון  
האומר פתי נפלה מפי או מקלי נפל מדי. ע"כ לא אלך  
למקום פלוני. ומעונן האומר יום פלוני או חודש פלוני יפה להתחיל  
או לעשות זאת או להיפוך. וכן האוחז את העינים ומראה בפני  
הרואים שעושה דבר תמהון ואינו עושה כלום. הוא ג"כ בכלל מעינן).  
ועונן ומנחש נוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

קב מל"ח שלא לגלח פאת הראש. שנא' לא תקיפו פאת ראשכם.  
(וחייב על כל פאה ופאה ואפילו גלח כל הראש כאחד וגם  
במספרים אסור לגלח). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים. ונקבה אף שאינה  
בכל תקיף ראשה. מ"מ אסורה לגלח פאת זכר ואפילו קטן:

קג מל"ח שלא לגלח פאת הזקן. שנא' לא תשחית פאת זקנד.  
(חמש פאות יש בזקן וחייב על כל אחת ואחת ואפילו אם  
גלחן כאחת ואינו חייב עד שיגלח אותן בתער שהיא גלוח שיש בו  
השחתה. ובס' החינוך כתוב שעל השחתת זקן עובר עוד שני לאוין  
חוץ חמשה הנ"ל. משום «ובחקותיהם לא תלכו» ולא ילבש גבר  
שמלת אשה»). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ולא בנקבות. ונקבה באם  
תשחית פאת זקן של איש. אף שפטורה אבל אסורה:

קד מל"ח שלא לכתוב כתובת קעקע בבשרו. שנא' ושרט לנפש  
לא תתנו בבשרכם וכתובת קעקע לא תתנו בכם. (כתובת קעקע  
היא ששורט בבשרו וממלא מקום השריטה בדיו או בשאר צבעונים  
ואינו חייב עד שיכתוב ויקעקע אחרי השריטה ודוקא הכותב חייב לא  
זה שנכתב בבשרו. אלא א"כ סייע. בס' מוצל מאש סי' נ"א נמצא  
כי הכתיבה צריך להיות ב' אותיות כמו בשבת. אמנם בתשובת  
מעיל צדקה מסיק כי חייב אף באות אחת). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:  
מל"ח

ק. (קא) ויקרא יט כז, סנהדרין סה, רמב"ם הל' ע"ז סי"א, יו"ד סי' קעט.

קב. (קב) ויקרא יט כז, מכות כ', רמב"ם הל' ע"ז סי"ב, יו"ד סי' קסא.

קג. (קג) ויקרא יט כז, מכות כ', רמב"ם הל' ע"ז סי"ב, יו"ד סי' קסא.

קד. (קד) ויקרא יט כח, מכות כא, רמב"ם הל' ע"ז סי"ב, יו"ד סי' קסא.

**קה** מל"ת שלא לעשות מעשה אוב:

**קו** ומל"ת שלא לעשות מעשה ידעוני. שנא' אל תפנו אל האובות ואל הידעונים. (אוב זה העושה פעולות ע"י כישוף או ע"י גלגולת המת. עד שישמע השואל כאלו אחד מדבר עמו מתחת לארץ. וידעוני הוא מי שלוקח עצם מן החיה ששמה ידוע בפיו ועושה ג"כ מעשה כישוף. עד שיפול כנכפה ומדבר עתידות). וב' לאוין הללו נוהגין בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

\***קז** מל"ת שלא לעשות עול במדות ובמשקולות. שנא' לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה. (וחז"ל דרשו במשפט זה משפט המדות שלא יחסר מן המדה או מן המשקל ממה שהסכימו עליו בני המדינה ואפילו לגוי מחויב לתת מדה ומשקל צדק ומי שעובר על מל"ת זו עובר ג"כ על מ"ע שבס"י מ'. ומל"ת שבס"י פ"ח מיירי לענין הדיין). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

**קח** מל"ת שלא לקלל אב או אם. שנא' איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת. (והאזהרה היא מפסוק לא תקלל חרש (שבס"י פו). החיוב מיתה הוא כ"א כאשר יקלל בשם ואפילו לאחר מיתתם אולם עובר אף אם יקלל בכנוי. וגם המכזה אותם אפי' ברמזיה הוא ארור מפי הגבורה. שנא' ארור מקלה אביו ואמו). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

**קט** מל"ת שלא ללכת בחקות הגוים. שנא' ולא תלכו בחקות הגוי. (היינו שלא לדמות להם במלבוש המיוחד להם. (אם לא שהוא גזירת המלכות) ולא יגדל ציצית ראשו. ולא יגלח מהצדדים ויניח שער באמצע הראש הנקרא בלורית ולא יגדל השער מכנגד פניו מאזן לאזן ויניח הפרע מאחוריו ומי שהוא קרוב למלכות וצריך להדמות להם מותר). ונוהג בכ"ט ובכ"ז:

**קי** מל"ת שלא לטמא כהן הדיוט למת. שנא' לנפש לא יטמא בעמיו (ואסור לו ליגע או לישא או להאחיל על המת. או אף ברביעית דם הפורש מן המת ואף בקבר המת. אולם לשבעה קרובים המבוארים

קה, קו) ויקרא יט לא, סנהדרין סה, רמב"ם הל' ע"ז ס"ו.  
 קז) ויקרא יט לב, ג"מ סא, רמב"ם הל' גניבה ס"ב, ח"ומ ס"י רלא.  
 קח) ויקרא כ' ע', סנהדרין לג, רמב"ם הל' ממדים ס"ה, יו"ד ס"י רמת.  
 קט) ויקרא כ"י כג, ב"ק ס"ג, רמב"ם הל' ע"ז ס"א, יו"ד ס"י קעת.  
 קי) ויקרא כא א', מכות כא, רמב"ם הל' אכל ס"ג, יו"ד ס"י ססט.



## מצות ישראל מצות ל"ח הנהוגות בזה"כ

המבוארים במ"ע ס"י מא. או למת מצוה שאין לו קוברים מותר ומצוה  
לטמא להם). ונהוג בכ"ט ובכ"ז בזכרי כהונה הכשרים:

**קיא** מל"ח שלא יקח כהן הדיוט אשה זונה:

**קיב** ומל"ח שלא יקח כהן הדיוט חללה:

**קיג** ומל"ח שלא יקח כהן הדיוט גרושה. שנא' אשה זונה וחללה  
לא יקחו. ואשה גרושה מאישה לא יקחו. (זונה האמורה בתורה.

היא שאינה בת ישראל אע"פ שנתנייה. או בת ישראל שנבעלה  
לאדם שהיא אסורה להנשא לו איסור השווה לכל (ר"ל שאין האיסור  
מיוחד לכהנים). או שנבעלה לחלל אף שהיא מותרת להנשא לו.  
אפילו נבעלה באונס. או שלא כדרכה נעשית זונה. אבל הבא על  
הפנויה אע"פ שהפקירה עצמה לו. או בא על הנדה. או נבעת  
לבהמה. לא נעשית זונה. חללה היא שנולדה מאיסורי כהונה. או  
אשה שאסורה לכהונה שנבעלה או שנישאת לכהן. גרושה היא  
שנתגרשה מאישה בגט. ומד"ס אף חלוצה אסורה לכהן. ונהוג בכ"ט  
ובכ"ז בזכרי כהונה הכשרים:

**קיך** מל"ח שלא לסרס זכר משום בעל חי. שנא' ומעוך וכתות ונתוק  
וכרות וכו' ובארצכם לא תעשו. (ולמדו חז"ל שלא תעשה זאת  
בישראל בין בנפוס. בין בשאר בעלי חיים. ואפי' מסרס אחר מסרס  
חייב. כגון אחד כרת את הגיד ואחד כרת את הבצים וכדומה ואף  
אסור לומר לגוי לסרס בעלי חיים שלנו). ונהוג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

**קטו** מל"ח שלא לשחוט בהמה מהורה וולדרה ביום אחד. שנא'  
ושור ושה ושה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד. (ודוקא אם  
ובנה או בתה. אבל אם ובנו או בתו אסור כי אם מספק. והלאו חל  
כי אם על שחיטת האחרון. לפיכך אם שחט אחד אחת משניהן  
ובא חברו ושחט את השני, השני עובר. והיום הולך אחר הלילה  
שלפניו. לפיכך אם שחט את האם בליל ד' לא ישחוט הולד עד  
תחלת ליל ה'. ואם שחט האם סוף יום ד' מותר לשחוט את הולד  
תחלת ליל ה' וגם אין חילוק בהשחיטה אם שחט האם תחלה או  
הולד תחלה בכל פעם עובר על האחרון. כי אף בנה ואותה במשמע  
ואם עבר ושחט. הכשר כשרו). ונהוג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

מל"ח

קיא, קיב, קיג) ויקרא כ"ז, כהונות יז, רמב"ם הל' אי"ב ס"ז, ח"ג ס"ז.  
קיד) ויקרא כ"ז, סבה קיא, רמב"ם הל' אי"ב ס"ז, ח"ג ס"ז.  
קטו) ויקרא כ"ז, חולין ס"ה, רמב"ם הל' שחיטה פ' יב, י"ד ס"ז, ח"ג

\***קמ"ז** מל"ת שלא לעשות שום דבר שיומשך ממנו חילול השם. שנא' ולא תחללו את שם קדשי. (חילול השם נחלק לג' חלקים. א) כל מי שיבוקש ממנו שיעבור על אחת ממצות השם בעת גזירת שמד. והאנס מתכוין להעבירו על דתו בזה. או לעבור על ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים. אפי' שלא בשעת השמד. והאנס מתכוין כי אם להנאתו לעשות רצונו. על זה יהרג ואל יעבור. ב) כשיעשה אדם עבירה שאין לו שום הנאה וריוח ממנה רק מתכוין להכעיס את בוראו למרוד ולפרוק עול מלכות שמים מעליו. ג) אם אדם חשוב עושה איזה מעשה אשר נראה בעיני ההמון שהיא עבירה. אע"פ שהמעשה מותר. כל זה הוא בכלל חילול השם. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג ומי שעובר על מל"ת זו. עובר ג"כ על מ"ע שבס"מ מ"ג:

\***קמ"ח** מל"ת שלא לעשות מלאכה ביום ראשון של פסח. שנא' ביום הראשון מקרא קדש וכו' כל מלאכת עבודה לא תעשו:

\***קמ"ט** מל"ת שלא לעשות מלאכה ביום שביעי של פסח. שנא' ביום השביעי מקרא קדש וכו' כל מלאכת עבודה לא תעשו (כל עניני שתי מצות הללו. הכל כמבואר במ"ע (בס"י מד ומח) ומי שעובר על אחת מאלו. עובר ג"כ על המ"ע מהן ומד"ס עושין בחוץ לארץ כל יו"ט שני ימים. וראש השנה עושים גם בארץ ישראל שני ימים. ומה שאסור ביו"ט ראשון אסור גם ביו"ט שני ואין הפרש ביניהן אלא לענין מת שביו"ט ראשון יתעסקו בו גוים לקבורתו. וביו"ט שני יתעסקו בו ישראל כמו בחול. שני ימים טובים בחוץ לארץ שתי קדושות הן ושני ימים טובים של ראש השנה קדושה אחת הן כמו בארץ ישראל כי כיומא אריכתא דמי. ונוהג בכל מקום בזכרים ונקבות:

**קי"א** מל"ת שלא לאכול לחם מתבואה חדשה קודם י"ז בניסן:

**קי"ב** ומל"ת שלא לאכול קלי מתבואה חדשה עד י"ז בניסן:

**קי"ג** ומל"ת שלא לאכול כרמל מתבואה חדשה עד י"ז בניסן. שנא' ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאתכם את עומר וכו'. וכל זה הוא מחמשת מיני דגן בלבד. ובזמן שבה"מ היה קיים היה נוהג זה עד אחר הקרבת העומר במ"ז בניסן ועכשיו שאין

קמ"ז) ויקרא כב לב, יומא סו. רמב"ם הל' יסודי הסוכה ס"ה, יו"ד ס"י קמ. קי"ז, קי"ח) ויקרא כג, ז' ח', ב"ה ח', רמב"ם הל' יו"ט ס"א, חו"ט ס"י ט"ה. קי"ט, קכ, קכ"א) ויקרא כג יד, קדושין ל"ג, רמב"ם הל' מ"א ס"י, חו"ט ס"י ט"ט. יו"ד ס"י ט"ז.

## מצות ישראל מצות ל"ה הנהוגות בזה"ל

שאין הקרבת העומר. ומד"ם עושין ג"כ שני ימים טובים. אסור עד אחרי י"ז בניסן ובא"י כי אם עד י"ז בניסן. ונוהג בכ"מ בזו"נ:

**\*קכב** מל"ת שלא לעשות מלאכה בחג השבועות. שנא' וקראתם בעצם היום הזה וכו' כל מלאכת עבודה לא תעשו:

**\*קכג** מל"ת שלא לעשות מלאכה בר"ה. שנא' בחדש השביעי באחד לחדש וכו' כל מלאכת עבודה לא תעשו. (גם בשתי מל"ת הללו בשבועות ובר"ה. הכל כמו שמפורש במ"ע סי' מז ומח. ועיין במל"ת סי' קיח. ומי שעובר על אחת משתי מל"ת הללו עובר ג"כ על המ"ע מהן). ונוהג בכ"מ בזו"נ:

**\*קכד** מל"ת שלא לאכול ולשתות ביום כפור. שנא' כי כל הנפש אשר לא תעונה וכו' ונכרתה:

**\*קכה** מל"ת שלא לעשות מלאכה ביום כפור. שנא' וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה. גם עניני שתי מל"ת הללו הכל כמו שכתוב במ"ע בסי' מט נ'. ומי שעובר על אחת מאלו עובר ג"כ על המ"ע מהן). ונוהג בכ"מ בזו"נ:

**\*קכו** מל"ת שלא לעשות מלאכה ביום א' דסוכות. שנא' ביום הראשון וכו' כל מלאכת עבודה לא תעשו:

**\*קכז** מל"ת שלא לעשות מלאכה בשמיני עצרת. שנא' ביום השמיני וכו' כל מלאכת עבודה לא תעשו. (גם עניני שתי מל"ת הללו הכל כמו במ"ע בסי' נא ונב. והעובר על אחת מאלו עובר ג"כ על המ"ע מהן). ונוהג בכ"מ בזו"נ:

**קכח** מל"ת שלא לעבוד אדמה בשנת השמיטה. שנא' ובשנה השביעית וכו' שדך לא תזרע:

**קכט** ומל"ת שלא לעבוד עבודת הכרם בשמיטה. שנא' וכרמך לא תזמור:

**קל** ומל"ת שלא לקצור ספיח בשמיטה. שנא' את ספיח קצירך לא תקצור:

**קלא** ומל"ת שלא ללקט פירות אילנות בשמיטה. שנא' ואת ענבי נזירך לא תבצור. (ספיח הוא מה שתוציא הארץ מן הזרע או מן העקרים שנשארו מקודם שביעית או שעלו מעליהן. ואסור לקצרן כדרך

קכב, קכג) ויקרא כח כה, בינה ח', רמב"ם הל' יו"ט סי' א', א"ח סי' תל"ה.  
קכד, קכה) ויקרא כג, כח כט, יומא פ"ז, רמב"ם הל' שביחה עשור סי' א', א"ח תרי"ח.  
קכו, קכז) ויקרא כג, לה לו, בינה ח', רמב"ם הל' יו"ט סי' א', א"ח סי' תל"ה.  
קכח, קכט, קל, קלא) ויקרא כה, ד' ה', משניות שביעית, רמב"ם הל' שמיטה פ"א.

כדרך הקוצרים שקוצרים כל השדרה ומעמידין כרי וכיוצא בו. אלא צריך לקצור מעט מעט ולחבוט כי אם את הצורך לאכילה. ומד"ס כל הספיחין אסורין באכילה מפני עוברי עברה. שיזרעו כסתר ויאמרו ספיחין הן. ועיין במ"ע בס"י כד. וארבע מל"ת האלו מן שמיטה. ונהגין כי אם בא"י בזו"ג:

**\*קלב** מל"ת שלא להונות זה את זה במקח וממכר. שנא' וכי תמכרו ממכר וכו' או קנה וכו' לא תונו איש את אחיו. ואפילו אם לא ידע שהונה אותו בהמקח חייב להחזיר:

**\*קלג** ומל"ת שלא להונות את חבריו בדברים (כדי לצערם). שנא' לא תונו איש את עמיתו. (כגון שלא יאמר לבעל תשובה זכור את מעשיך הראשונים. או לשאול דבר חכמה ממי שאינו יודע. הכל כדי לצערם והעובר על מל"ת זו עובר ג"כ על מ"ע בס"י ל"ו. ובהונאה לגר צדק נוספים עוד ב' לאוין כס' כא וכב). ונהגין בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות:

**קלד** מל"ת שלא להלוות לישראל ברבית. בין בכסף בין דבר מאכל בין שאר דברים. שנא' את כסף לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך. (נשך ותרבית אחת היא וחלקם הכתוב לעבור בשני לאוין ועובר ג"כ בלאוין שבס"י כה ופז ומשום אל תקח מאתו נשך ותרבית). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**קרה** מל"ת שלא לעשות אבן משכית להשתחוות עליה אפילו להשי"ת. שנא' ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה. (השתחוויה היא בפישוט ידים ורגלים. אבן אף בלא פישוט ידים ורגלים ג"כ אסור. וע"כ בית הכנסת הרצוף באבנים. צריך להציע עליהן מחצלאות או קש ותבן). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**קרו** מל"ת שלא ישחה הנזיר יין ולא תערובת יין. אפילו חומץ יין. שנא' מין ושכר יזר. חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה:

**קריז** מל"ת שלא יאכל הנזיר ענבים לחים. שנא' וענבים לחים לא יאכלו. **קרה** ומל"ת שלא יאכל הנזיר צמוקים. שנא' ויבשים לא יאכל:

מל"ת

קלב. קלג. ויקרא כה, יד יז, צ"מ יח יט, רמב"ם הל' מכירה ס"ב יד, חו"מ ס"י רכו רכח.

קלד) ויקרא כה לו, צ"מ פ' ה', רמב"ם הל' מלוה ס"ד, יו"ד ס"י קס.  
קלה) ויקרא כו לו, מנלה ס"ב, רמב"ם הל' ע"ז ס"ו, חו"מ ס"י קלה בהגה.  
קלו קלו קלח) במדבר ו, ג' ד', מיר ס"ו, רמב"ם הל' מזירות ס"ה.

## מצות ישראל מצות ל"ח הנהגות בזה"ל לא

**קרט** ומל"ת שלא יאכל הנזיר גרעוני ענבים. שנא' מחרצנים לא יאכל :  
**קמ** ומל"ת שלא יאכל הנזיר קלופי ענבים. שנא' ועד זג לא יאכל.  
 (ובאם עובר הנזיר על כל אחד מן ה' לאויץ הללו. עובר ג"כ  
 על לאו דלא יחל דברו שבס"י קמו. שיעור שתי' הוא רביעית  
 ושיעור אכילה בכזית וכל המינים הנ"ל מצטרפין לכזית וגם יין וחומץ  
 יין מצטרפין לרביעית וגם היתר מצטרף לאיסור). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :  
**\*המא** מל"ת שלא יגלח הנזיר שעריו. שנא' כל ימי נדר נזרו תער  
 לא יעבור על ראשו. ומי שעובר על מל"ת זו עובר ג"כ  
 על מ"ע שבס"י ג"ט וגם על לא יחל דברו בס"י קמ"ו. ונוהג בכ"מ  
 ובכ"ז בזכרים ונקבות :

**קמב** מל"ת שלא יכנס נזיר לאהל המת. שנא' על נפש מת לא יבא.  
**קמג** ומל"ת שלא יטמא נזיר למת אפילו לשבעה קרובים. שנאמר  
 לאביו ולאמו וכו' לא יטמא להם כמותם. והעובר על אחת  
 מב' מל"ת הללו עובר ג"כ בלא יחל דברו בס"י קמו. (ועי' במ"ע  
 סי' ג"ט שהנודר בנזיר בזמן הזה הרי הוא נזיר עולם וכל דקדוקי נזירות  
 חלין עליו). ונזיר שמשון מותר לטמא למת. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :  
**קמד** מל"ת שלא לתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים. שנא'  
 ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. (וחז"ל אמרו אחרי לבבכם  
 זו מינות. ואחרי עיניכם זו זנות. ובכלל זה שלא לחשוב ולרדוף אחר  
 שאר תענוגים ותאות עוה"ז. ושלא לחשוב מחשבות פסולות בעניני  
 הדת. כ"א לטהר ולקדש מחשבותיו). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

**\*קמה** מל"ת שלא לפדות בכור זכר מבהמה טהורה. שנא' אך בכור  
 שור וכו' לא יפדה. (וכן אין מוכרין בכור תם. ובזמן הזה מותר  
 למכור בכור תם. אכן הלוקח מחויב לנהוג בו קדושת בכור להיות  
 אסור בגיזה ועבודה. ובכור בעל מום מותר למכור בין חי בין שחוט.  
 ובלבד שלא ימכרו במקולין. ומי שעובר על מל"ת זו עובר ג"כ על  
 מ"ע בס"י ה"ז. ונוהג בזו"ג :

**קמו** מל"ת שלא לעבור על הנדר או על השבועה. שנא' איש כי  
 ידור

קלט, קמ) במדבר ו' ג' ד', נזיר פ"ו, רמב"ם הל' מזירות פ"ה.

קמא) במדבר ו' ה', נזיר פ"ו, רמב"ם הל' מזירות פ"ח ה'.

קמב, קמג) במדבר ו' ז', נזיר פ"ו, רמב"ם הל' מזירות פ"ה.

קמד) במדבר טו לט, ברכות י"ב, רמב"ם הל' ע"ז פ"ב, מו"מ סה.

קמה) במדבר יח יז, תמורה ה', רמב"ם הל' בכורות פ"א, יו"ד סי' טי שכת.

קמו) במדבר ל' ג', נדרים שבועות פ"ג, רמב"ם הל' שבועות פ"ו, יו"ד סי' רג.

ידור וכו' או השבע שבועה וכו' לא יחל דברו. (חוץ ממי שמתירין לו כמבואר במ"ע סימן סח). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ :

**קמז** מל"ת שלא להמית רוצח עד עמדו למשפט. שנא' לא יומת הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט. (וזה לאו נוסף על לא תרצה. ודוקא כשכבר עשה את העון. אבל הרודף אחרי הכרו להרגו מ"ע שיציל את הנרדף אף בנפשו של רודף. כמבואר במ"ע סימן קו). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ :

**קמח** מל"ת שלא למנות דיין שאינו הגון. שנא' לא תכירו פנים במשפט. (היינו שלא יאמר איש פלוני גבור או נאה. או חכם בשאר חכמות אושיבנו דיין. כי הדיין צריך להיות חכם בתורה בקי בהוראה ירא שמים ושונא בצע). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בכל מי שממונה להושיב דינים.

**קמט** מל"ת על הדיין שלא יירא מהבעל דין. שנא' לא תגורו מפני איש. (כל זמן שאינו יודע היכן הדין נוטה ויכול לסלק עצמו ולאמר אין אני נזקק לכם. אבל מששמע דבריהם ויודע הדין תורה. אינו רשאי לסלק עצמו מפני שהוא ירא מאחד מהם. ונגם תלמיד שיושב לפני רבו וראה זכות לעני וחובה לעשיר ושותק עובר על לאו דלא תגורו). ונוהג בכ"מ ובכ"ז :

**קנ** מל"ת שלא להתאוות בלב דבר של חבירו. שנא' לא תתאוה בית רעך וכו' (זה הלאו איננו הלאו דלא תחמוד (בסי' יז) כי על הלאו דלא תתאוה עובר תיכף כאשר חושב בלבו איך יגיע לדבר זה שיוכל לקנות חפץ זה ומתאוה בלבו. ולא תחמוד הוא אחר שהפציר בכעליו והרבה רעים עליו עד שקנהו). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ :

**קנא** מל"ת שלא לנסות נביא אמת יותר מדאי. שנא' לא תנסו את ה' אלהיכם. כאשר נסיתם במסה. (ושם הלא נסו את מרע"ה. וכי אם כאשר נודע לנביא אמת יאמינו בו ולא יהרהרו אחריו. ובכלל זה שלא לנסות גם את השו"ת. אם יקיים הבטחתו. ולא יאמר אעשה מצוה זו ואראה אם אתברך. הוין מן המעשר שמותר לומר

קמז) כמדבר לה יב, מכוח יב, רמנים הלי רוצח פ"ה.

קמח) דברים א' י, סנהדרין ז', רמנים הלי סנהדרין פ"ג, חו"מ סה.

קמט) דברים א' יז, סנהדרין ז', רמנים הלי סנהדרין פ' כב, חו"מ סי' יב.

קנ) דברים ה' יח, צ"מ ה', רמנים הלי גזילה פ"ח, חו"מ סי' סג.

קנא) דברים ו' טז, סנהדרין פ"ט, רמנים הלי יסודי תורה פ"י.

## מצות ישראל מצות ל"ת הנהונות בזה"ז לב

לומר אעשר בשביל שאתעשר שנא' ובהנוני נא בזאת וכו' (מלאמי ג' י'). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

**קנג** מל"ת שלא לחוס על עובדי עבודה זרה. שנא' ולא תחנם. (היינו שלא להצילם או לרפאותם. אבל לאבדם בידים אסור. אם לא יעשו עמנו מלחמה. ואסור ג"כ לתת להם מתנת חנם. ולא יספר בשבחם). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

**קנג** מל"ת שלא להתחתן עם עובדי עבודה זרה. שנא' ולא תחתן בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך וכו'. (ואסור לבא על הנכרית וכן לישראלית להבעל לנכרי דרך אישות. ובדרך זנות אסור מד"ס משום גדה שפחה גויה זונה). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

**קנד** מל"ת שלא להנות מציפוי ע"ז ומתכשיטי'. שנא' לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך). ואף מע"ז שהיא מחובר שאינה אסורה בהנאה. מ"ט הציפוי אשר עליה אסור בהנאה). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזכרים ונקבות:

**קנה** מל"ת שלא להנות מע"ז ומתקרבותה ומן משמשי' ומן כל הנעשה בשבילה. שנא' ולא תביא תועבה אל ביתך. ונאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החרם, (וגם בכאן אף מע"ז שלא נעשית בידי אדם כגון הר או אילן הנטוע מתחלה לפירות ולא לע"ז. והן מותרין בהנאה. אבל מה שעליהן והנעשה בשבילן אסור בהנאה משום לאוין הנ"ל והלאו הקודם בסי' קנג. ואף דקרא דלא ידבק בעיר הנדהת כתיב. אכן ע"ז ג"כ נקרא חרם. שנא' שקץ וכו' כי חרם היא. ובכלל זה שלא להביאם לביתו אף בתורת משכון ופקדון (יראים ע"ג). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

**קנו** מל"ת שלא לאבד שום דבר קדוש. ולא למחוק שום שם משמות הקדושים. שנאמר לא תעשון כן לה' אלהיכם. (ז' שמות הם שאינן נמחקין, ואלו הם: הויה. אדני. אל. אלוה. אלהים. שדי. צבאות. ואסור למחוק אף אות אחת מאלו השמות. ואפילו אותיות הנטפלות לה' מאחריו כגון ק' דאלהיך כ"ס דאלהיכם אסור למחוק. כלי שכתוב עליו שם קוצץ את מקום השם וגונו. ואם כתוב שם על

קנד) דברים ז' ב', ע"ז כו, רמב"ם ה"ל ע"ז ס"ו, חו"מ סי' רמט.

קנג) דברים ז' ג', ע"ז לו, רמב"ם ה"ל ח"ב סי"ב, ח"מ סי' טז, חו"מ סי' הכה

קנד) דברים ז' כה, ע"ז מה, רמב"ם ה"ל ע"ז ס"ה, יו"ד סי' קמה.

קה) דברים ז' כו, מכות כב, רמב"ם ה"ל ע"ז ס"ו, יו"ד סי' קמה.

קנו) דברים יב' ד', מכות כב, רמב"ם ה"ל יסודי הורה.

על מתכת ומתיכו עובר. וכן אסור לסתור ולאבד שום דבר שבקדושה. כתבי קדש ופירושיהן שכתבן ישראל בקדושה אסור לאבדם. ואם כתבן אפיקורס שורפין אותן עם אזכרותיהן. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג: **קנז** מל"ת שלא לאכול בכור תמים חוץ לירושלים. שנא' לא תוכל לאכול בשעריך וכו' ובכורות בקרך וכו' (והיינו הכהן ה' אסור לאכול אף בזמן הבית חוץ לירושלים והזר אף בכל מקום. ועכשיו בין כהן ובין זר אסור לאכול בכור תמים. עד שיפול בו טום. ואז יוכל הכהן אשר לו נתן הבכור להאכילהו לכל אדם. עיין במ"ע סי' ו'). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

**קנה** מל"ת שלא לאכול אבר מן החי. שנא' לא תאכל הנפש עם הבשר. (מפי השמועה למדו שזה הוא אזהרה על אבר מן החי ואכילה היא בכזית. אפי' אבר שלם צריך להיות בו כזית. וגם בשר מן החי אסור לאכול משום לאו זה. וגם משום הלאו ובשר כשדה מרפה לא תאכלו. עיין בסי' כח). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**קנט** מל"ת שלא להוסיף על מצות התורה: **קס** ומל"ת שלא לגרוע ממצות התורה. שנא' לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו. (ומה שחז"ל הוסיפו איזה מצות דרבנן דרך תקנה או סיג כגון שניות לעריות או שבות לשבת או דרך שבח והודאה כגון מקרא מגלה ונר חנוכה. אמרו בפירוש שהוא דרבנן. אבל לאמר שהשי"ת צוה במצוה זו להוסיפה או לגרעה אסור משום בל תוסיף. וכן בפרטות להוסיף חמש פרשיות בתפלין או חמשה מינים בלולב והכהן לברך ד' ברכות אסור). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

**קסא** מל"ת שלא לשמוע למתנבא בשם ע"ז. שנא' לא תשמע אל דברי הנביא ההוא. (ואפילו עשה אות או מופת אין להשגיח עליו. או לחשוב באורת שלו שטא אמת הוא. ג"כ אסור). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

**קסב** מל"ת שלא להסית שום אדם מישראל לעבוד ע"ז. שנא' כי יסיתך כו' לאמר גלך ונעבוד כו' וכל ישראל וכו' ולא יוסיפו לעשות

קא) דברים יב יז, מכות ט', רמב"ם ה"ל בכורות פ"א.

קבח) דברים יב כג, חולין קב, רמב"ם ה"ל מ"א פ"ה, יו"ד ס"ו סב.

קגט) דברים יג מ', סנהדרין פ"ה, רמב"ם ה"ל ממרים פ"ב, או"ח ס"ו קכח.

קס) דברים יג ד', רמב"ם ה"ל ע"ז פ"ה.

קסא, קסב) דברים יג ז' ח' ט', סנהדרין כט לג מג סז פ"ה, רמב"ם ה"ל ע"ז פ"ה.



## מצות ישראל מצות ל"ת הנהוגות בזה"ז לג

לעשות כדבר הרע הזה. (המסית לעבוד ע"ז עובר אע"פ שלא עבדו לא המסית ולא הניסת כ"א הורהו לעבוד. והניסת שקבל ממנו ואמר הן אע"פ שלא עבד עדיין עובר). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

**קסג** מל"ת על הניסת שלא לאהוב את המסית. (דרשת חז"ל יכול אתה אוהב לזה ת"ל לא תאבה לו:

**קסד** ומל"ת שלא לעזוב שנאה מהמסית. (דרשת חז"ל יכול אתה עוזב לזה ת"ל ולא תשמע אליו:

**קסה** ומל"ת שלא להציל את המסית. שנא' לא תחוס עינך עליו:

**קסו** ומל"ת שלא ללמד זכות על המסית. שנא' לא תחמול עליו:

**קסז** ומל"ת שלא לשתוק מללמד חוב על המסית. שנא' ולא תסכה עליו. וכל חמשה הלאוין הללו נוהגין בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

**קסח** מל"ת שלא להתגודד ולשרוט שריטה בבשרו לע"ז או על מתו. שנא' לא תתגודדו. (שריטה בבשרו. על מת בין ביד בין בכלי עובר ועל ע"ז דוקא בכלי ועובר על כל שריטה ושריטה ועל כל מת ומת. לפיכך אף אם שרט שריטה אחת על ה' מתים. או ה' שריטות על מרת אחד עובר על ה' לאוין. וחז"ל אמרו כי בכלל לא תתגודדו היא ג"כ שלא לעשות אנודות אנודות. כגון שלא יהיו ב' בתי דינין בעיר אחת. זה נוהג במנהג זה וזה נוהג במנהג אחר וכדומה). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

**קסט** מל"ת שלא לעשות קרחה על מתו. שנא' ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת (קרחה היא תלישת שער ראשו. ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"נ:

**\*קע** מל"ת שלא לאכול שרץ העוף. שנא' וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו. (והם חגבים ממאים. זבובים יתושים וכדומה. ואם אכל בריה שלמה מהן אף שאין בו כזירת. או כזירת מהן עובר. ודבש דבורים וצרעין מותר מפני שאינו מתמצית גופן. ורעובר על ל"ת זו עובר ג"כ על מ"ע שבס"י ל.). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות:

**קעא** מל"ת שלא לאכול נבלה. שנא' לא תאכלו כל נבלה. (והוא כל

---

קסג, קסד, קסה, קסו, קסז) דברים יג ז' ח' ט', סנהדרין כט לג מג סז סה, רמב"ם הל' ע"ז ס"ה.

קסח, קסט) דברים יד א', מכות כ', רמב"ם הל' ע"ז ס"ב, יו"ד ס' קד.

קע) דברים יד יט, חולין ס"ו, רמב"ם הל' מ"א ס"ב, יו"ד ס' ס"ח.

קעא) דברים יד כא, חולין לב, רמב"ם הל' מ"א ס"ד, יו"ד ס' עו טז.

כל בהמה חיה או עוף שמתו מאליהן, או שלא נשחטו כראוי ואם אכל כזית מהן עובר, והאוכל עוף טהור חי כולו אף שאין בו כזית עובר משום גבלה יען שהיא בריה שלמה. גם אסור לאכול כזית מבשר נפל מבהמה טהורה באם אינו יודע שכלו לו חדשיו, עד תחלת ליל שמיני שיצא מכלל ספק נפל, ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונקבות:

**\*קעב** מל"ת שלא לאמץ לב ולקפוץ יד מעני ישראל. שנא' לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון, וכ"א לתת לו צדקה כפי המבואר במ"ע סי' פד. ואם עובר על מל"ת זו עובר ג"כ על מ"ע שבסי' פד. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**\*קעג** מל"ת שלא לעבוד בכבוד שורו. שנא' לא תעבוד בכבוד שורך; **\*קעד** ומל"ת שלא לגזו בכור צאנו. שנא' לא תגזו בכור צאנך.

(ואפילו המה בעלי מומין אסורים בגיזה ועבודה. והעובר על א' ממל"ת אלו עובר ג"כ על מ"ע בסי' ו'). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג: **קעה** מל"ת שלא לאכול חמץ בערב פסח אחר חצות היום. שנא' לא תאכל עליו חמץ (והיינו על קרבן פסח שזמן הקרבתו משעה שביעית, וחז"ל אסרו באכילה בשעה חמישית, ובשעה ששית אף בהנאה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**קעו** מל"ת שלא להקים מצבה בשום מקום לעבוד עליו. (אפילו להשי"ת) שנא' ולא תקים לך מצבה. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**\*קעז** מל"ת שלא לסור מדברי ב"ד הגדול. שנא' ולא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. (והיינו כל מה שקבלנו מחז"ל. והיא התורה שבכ"פ, ומי שעובר על ל"ת זו עובר ג"כ על מ"ע שבסי' פו). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**קעה** מל"ת שלא לדור במצרים להשתקע. שנא' לא תוספון לשוב בדרך הזה עוד. (ואלכסנדריא של מצרים בכלל האיסור ולא זו חל כ"א על היוצא מא"י למצרים להשתקע שמה. אבל על היוצא מחז"ל למצרים אף להשתקע לא חל הלאו זה. וגם אסרו חז"ל לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ אלא או ללמוד תורה או לישא אשה או להציל

קעב) דברים עו ז', כ"ב ט', רמב"ם הל' מהנה עניים פ"ז, יו"ד סי' רמז.  
קעג, קעד) דברים עו יט, בכורות כה, רמב"ם הל' מעילה פ"ח.  
קעה) דברים עז ג' פסחים כט, רמב"ם הל' חמץ פ"ח.  
קעו) דברים עז כב, ע"ז מ"ח, רמב"ם הל' ע"ז פ"ו, יו"ד סי' קמה.  
קעז) דברים יז יא, סנהדרין פ"ו, רמב"ם ה' ממרים פ"ה, חו"מ סי' יד.  
קעה) דברים יז עז, ע"ז י"ג, רמב"ם הל' נולכים פ"ה.

## מצות ישראל מצות ל"ת הנהוגות בזה"ז לד

להציל מן הגוים וגם לסחורה. אבל לצאת ולשכון בחוץ לארץ אסור  
אלא א"כ חזק הרעב שם. והתבואה נתיקרה בכפלים. ונוהג בכ"ז  
בזכרים ונקבות:

**קעמ** מל"ת שלא לקסום (והוא המכה בטמה על הארץ הכחות הרבה  
וחושב ומביט לארץ וזועק עד שנעשה כמו חולי נופל ומגיד  
עתידות):

**קפ** ומל"ת שלא לכשף. (והוא כישוף הנעשה ע"י עשבים או אבנים):

**קפא** ומל"ת שלא יהי' חובר חבר. (והוא הלוחש דברים על נחש או  
עקרב שלא יזיקו. או שמתחבר חיות או שקצים ורמשים ע"י לחש:

**קפב** ומל"ת שלא לשאול באוב:

**קפג** ומל"ת שלא לשאול בידעוני. (ענין אוב וידעוני נתבאר בס"י

קה קו בעשיית מעשה אוב וידעוני. וכאן הלאוין שלא לשאול  
בהם. ובקסום ומכשף וחובר חבר ג"כ אסור לשאול). שנא' לא ימצא  
בך וכו' קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר שואל אוב וידעוני:

**קפד** ומל"ת שלא לדרוש אל המתים. שנא' לא ימצא וכו' ודרוש

אל המתים (והוא המרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שיבוא  
המת אליו כחלום ויגיד לו שאלתו). וכל ששה הלאוין הללו נוהגין  
בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**קפה** מל"ת שלא להתנבאות שקר בשם ה'. שנא' אך הנביא אשר

יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו וכו'. (ויש בזה ב' אזהרות.

א) המתנבא דבר אשר לא צוה ה' כלל לא לו ולא לאחר.

ב) המתנבא כנבואה שנאמרה לזולתו ולא לו וזו אשר לא צויתיו.

אבל לחבירו צויתי. ואזהרתו היא כפי הסמ"ג מלא תשקרו. ונוהג

בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**קפו** מל"ת שלא להתנבאות בשם עבודה זרה. (ואפילו יכוון להלכה

לטמא את הטמא ולטהר את הטהור. ואזהרה לא באה על זה

בפירושו. אך העונש מפורש. שנא' "ואשר ידבר בשם אלהים אחרים

ומת הנביא ההוא". ואזהרתו תהיה מפסוק ושם אלהים אחרים לא

תזכירו. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**קפז** מל"ת שלא להשיג גבול רעהו. שנא' לא תסיג גבול רעך.

קעט, עד קפד) דברים יח' י' יא, סנהדרין סה, רמב"ם הל' ע"ז סי' יא, יו"ד  
סי' קעט.

קפה (קפ) דברים יח' כ', סנהדרין פ"ד, רמב"ם הל' ע"ז סי' פ"ה.

קפז (קפז) דברים יט' יד, ספרי, רמב"ם הל' גנבה פ"ז, חוי"מ טעו.

(היינו שלא להכניס לתחום חבירו ולקחת מקרקע שלו אפילו מלא אצבע לתחום עצמו. על מצות ל"ה זו עובר רק בארץ ישראל משום שנא' בנחלתך אשר תנחל. אם לוקח בחזקה עובר ג"כ על לא תגזול ואם בסתר על לא תגנובו וכח"ל עובר רק בשני לאוין הללו ולא משום לא תסיג. ובכלל השגת גבול הוא ג"כ שלא לכניס בעסק חבירו ולהפסידו ע"י זה. וזה אסור בכל מקום ונהוג בזו"ג :

**קפח** מל"ה על הני"ד שלא להקים דבר ע"פ עד אחד. שנא' לא יקים עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת. (ומד"ס עד אחד כשר להעיד באישה שמת בעלה להנשא). ונהוג בכ"מ ובכ"ז :

**קפט** מל"ה שלא להשחית אילן מאכל. שנא' כי תצור אל עיר וכו'. לא תשחית את עצה וכו'. (ולא במצור לבד אלא אף בכ"מ ואם הוא מויק לאילנות אחרים. או שיקוף אותו משום שדמיו יקרים מותר. שלא אסרה תורה אלא דרך השחתה. ובכלל זה ג"כ שלא לשבור כלי או לקרוע בגד להרוס בנין. או לסתום מעין או לאבד מאכלות דרך השחתה). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

\***קצ** מל"ה שלא להלין את המת. שנא' לא תלין נבלתו על העץ. (ואף דהכתוב קאי על הנסקלין. אכן מריבוי דקרא כי "קבור תקברנו" ביום ההוא מרבינין אף לשאר מתים. ומי שעובר על ל"ה זו עובר ג"כ על מ"ע שבס"י צ' ואם מלינין לכבודו אין עוברין). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

\***קצא** מל"ה שלא להתעלם מאבדת ישראל להניחה. שנא' לא תראה את שור אחיך וכו' לא תוכל להתעלם. (ומי שמתעלם עובר ג"כ על מ"ע שבס"י צ"א ועיין שם. לקח האבדה ולא השיבה עובר ג"כ על לאו דלא תגזול. מצא אבדה בעיר שרובה ישראל ויש בה סימן חייב להכריז ואם ראה שהיא מונחת בדרך הנחה הרי זה לא יגע בה. אם ראה דבר שאינה לפי כבודו להטפל בו אף אם היה שלו. אינו חייב להטפל בו. ואם עושה לפנים משורת הדין תע"ב). ונהוג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג :

\***קצב** מל"ה שלא להניח בהמת ישראל (מכ"ש ישראל עצמו) רובץ תחת

קפח) דברים יט טו, טזעוה מ', רמב"ם הל' עדות פ"ה, חו"מ סי' לח.

קפט) דברים כ' יט, כ"ק זא, רמב"ם הל' עדות פ"ה, חו"מ סי' לח.

קף) דברים כא כג, סנהדרין מהו. רמב"ם הל' סנהדרין פ"י טו, י"ד סי' שנו.

קףא) דברים כב א' ב"מ ב', רמב"ם הל' גזילה פ' יא, חו"מ סי' ננט.

קףב) דברים כג ד', ב"מ ל"ב, רמב"ם הל' רוצח פ' יג, חו"מ סי' ננד.

## מצות ישראל מצות ל"ת הנהגות בזה"ז לה

תחת משאו שלא לעזרו לפרוק. שנא' לא תראה את חמור אחיך וכו' לא תוכל להתעלם. (ואם עובר על מל"ת זו עובר ג"כ על ב' מ"ע שבס"י כג וצב. ועיין שם). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**קצנ** מל"ת שלא יהיה כלי גבר על אשה:

**קצד** ומל"ת שלא ילבש גבר שמלת אשה. שנא' לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה. (והיינו בגדים או תכשיטין המיוחדים לאיש או לאשה. ובכלל זה גם כן שלא ללקט שערות לבנות מתוך שחורות מראשו או מזקנו וגם אשה לא תגלח ראשה כאיש. וגם שלא לצבוע שערותיו מלבן על שחור. ומד"ס לא יעביר איש שער בית השחי ושער בית הערוה. במקום שאין מעבירין אלא נשים). ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

\***קצה** מל"ת שאם יקרא קן ציפור. לפניו שלא יקח האם על הבנים. שנא' כי יקרא קן צפור לפניך וכו' והאם רובצת על האפרוחים. או על הבצים לא תקח האם על הבנים. (אפרוחים דוקא שאינן מפרחין וצריכות לאטם ואינן מרפות והבצים שאינן מזורות. ומי שעובר על מל"ת זו עובר ג"כ על מ"ע שבס"י צג ועיין שם). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

\***קצו** מל"ת שלא להניח מכשול בביתו. שנא' ולא תשים דמים בביתך (היינו גג כלי מעקה. או באר או בור כלי מחיצה חזקה גבוהה עשרה טפחים. וגם אסור לגדל כלב רע בתוך ביתו. ומי שעובר על מל"ת זו עובר ג"כ על מ"ע שבס"י צד). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**קצז** מל"ת שלא לזרוע תבואה בכרם:

**קצה** ומל"ת שלא לאכול ולהנות מכלאי הכרם. שנא' לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה וכו'. (וחז"ל דרשו תקדש תוקד אש. שמעון שריפה. כלאי הכרם הוא שזרוע חטה ושעורה וחרצן בטפולת יד. או שני מיני ירק וחרצן או ירק זרע וחרצן. ואפי' מונחים בארץ אין לחפות אותם בעפר. וכל זה מן התורה כ"א בארץ ישראל וספקס אסור. ומד"ס אסור ג"כ בחוץ לארץ וספקס מותר

---

קצנ, קצד) דברים כז ה' וע"ם בחזקת יב"ע, מכות כ', רמב"ם הל' ע"ז פ"ב, יו"ד ס' קפב.

קצה) דברים כז ו', חולין יב, רמב"ם הל' מחיצה פ' יג, יו"ד ס' ק"ב.

קצו) דברים כז ח', ב"ק עו, רמב"ם הל' רוח פ' יח, ח"מ ס' חכז.

קצז) דברים כז ט', ספחים כד, רמב"ם הל' כלאים פ"ה, יו"ד ס' קצו.

מותר. ועל אכילת כלאי כרם עובר אפילו שלא כדרך הנאתן כגון שגשרף גרונו בהן). ונוהג בכ"ז בזו"ג:

**קצט** מל"ת שלא לעשות מלאכה בשני מיני בהמה או חי' אחד מהור ואחד מטמא. שנא' לא תחרוש בשור ובחמור יחדו. ונאפילו להנהיג אותם בקול. או לשבת בעגלה אשר הם ימשכו אותו אסור. ומד"ס כל שני מיני שהן אסורין בהרבעה (עיין בס"י צו) כגון שני מיני בהמה או בהמה וחי' או עוף אפילו שניהם מטמאין או שניהם מהורים אסור). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג:

**ך** מל"ת שלא ללבוש כגד מצמר ופשתים. שנא' לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. (צמר הוא מרחלים או אילים דוקא ואסור אף לבישת עראי ואפילו ע"ג עשרה כגדים שאינו מהנהג. ומד"ס אסור גם לשבת על מצעות של כלאים אפילו עשר מצעות זו ע"ג זו והתחתון שעטנז אסור לישב על העליון). ונוהג בכ"ט ובכ"ז בזו"ג: **ךא** מל"ת על הב"ד שלא לענוש לעושה עבירה באונס. שנא' ולנערה לא תעשה דבר. (אפילו היא מאותן עבירות שהיה לו להרג ולא יעבור (עיין בס"י קמו מן ל"ת) אפילו הכי אין לב"ד לענוש אותו עבור זה. חוץ ממי שבא על הערה אף באונס מענישין אותו יען שאין זה אונס נמור שאין קשוי אלא לדעתו. ולאשה אין עונשין אותה). ונוהג בכ"ט ובכ"ז:

**ךב** מל"ת שלא יגרש המאנס את אנוסתו. שנא' ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל לשלחה כל ימיו. (אפי' היא בעלת מום או מוכת שחין באם היא רוצה לשבת תחתיו ואם היא אסורה עליו אף מדרבנן לא ישאנה. ואם נשאה יגרשנה). ונוהג בכ"ט ובכ"ז: **ךג** מל"ת שלא ישא פצוע דכה וכרות שפכה בת ישראל. שנא' לא יבוא פצוע דכה וכרות שפכה בקהל ה'. (פצוע דכה הוא שנפצע או נכרת או נדוך אפילו אחת מהבצים שלו או חיטי הבצים בידי אדם. וכרות שפכה היא שנכרת או נפצע או נדוך הגיד או שנכרתה העטרה. וג"כ כי אם בידי אדם ולא שנולד כך. ומותרין לישא גיורת או מהספיקות דלקמן בס"י רד). ואפילו כהן שהוא פצוע דכה מותר בניורת ובהספיקות). ונוהג בכ"ט ובכ"ז:

מל"ת

קצט) דברים כב יא, מכות כח, רמב"ם הל' כלאים ס"ט, יו"ד סי' רנז.  
 ר) דברים כב יא, נוכח כח, רמב"ם הל' כלאים ס"י, יו"ד סי' רנח.  
 רח) דברים כב כו, כתובות נח, רמב"ם הל' סנהדרין ס"ד.  
 רכ) דברים כב כט, כתובות לט, רמב"ם הל' נערה בתולה ס"ח, אע"ז סי' קעז.  
 רג) דברים כב ב', יבמות ע"ו, רמב"ם הל' אי"ב סי' עז, אע"ז סי' ה'.

## מצות ישראל מצות ל"ת הנהוגות בזה"ל לו

ר"ך מל"ת שלא ישא ממזר בת ישראל. שנא' לא יבא ממזר בקהל ה'. (ממזר היא שבא מן חייבי כריתות. חוץ מנדה שהולד ממנה היא כי אם פגום (פגום הוא שהוא פגום ומקולקל וראוי לרחק ממנו) ואינו ממזר. ואחד זכרים. ואחד נקבות אסורים לבוא בקהל. שנא' גם דור עשירי וכו' כלומר לעולם. ממזר וממזרת מותרים בגרים והבנים הם ממזרים. ויש ג"כ ממזר ספק. כגון ממי שבא על אשה שנתקדשה ספק קדושין או על מי שנתגרשה ספק גירושין וכיוצא בזה. מי שנולד מאשה פנויה ולא אמרה ממי נתעברה. או שאמרה מפלוני ממזר נתעברתי הרי זה נקרא שתוקי וגם הוא ספק ממזר. ויש ג"כ ממזר מד"ם כגון אשה ששמעה שמרת בעלה ונשאת והרי בעלה קיים ובא בעלה הראשון עליה כשהיא תחת השני. הבן מבעלה הראשון הוא ממזר מד"ם. ומן התורה ספק ממזר מותר לבא בקהל. אלא שחז"ל עשו מעלה ביוחסין וכל אלו הספיקות אסורין לבוא בקהל ישראל ואסורין גם בטמזרים ובספק ממזרים וממזר מד"ם מותר בממזר מד"ם). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

ר"ה מל"ת שלא יכנס טמא לחר הבית. שנא' כי יהיה כך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילתו וכו' לא יבוא אל תוך המחנה. (וקבלו חז"ל שהוא טהנה ליה והיא הר הכית וככלל טמא לזה. המה זבים וזבות נדות ויולדות). ונוהג גם בזמן הזה בזו"ג:

ר"ו מל"ת שלא להשיב עבד (כנעני) שברח מחוץ לארץ לארץ ישראל לאדונו בחו"ל אפילו לישראל. שנא' לא תסגיר עבד אל אדונו. (וקבלו חז"ל שהעבד שברח מחו"ל לארץ ישראל הכתוב מדבר: ר"ז ומל"ת שלא להונות העבד הזה בדברים. שנא' עמך ישב וכו' לא תוננו. (ואם אדונו מל אותו וגיירו. עובר ג"כ המאנה אותו עוד ב' לאוין משום לא תוננו איש את עמיתו (כס"י קלג) ומשום וגר לא תונה (כס"י כא) ואם אונהו כטמון עובר ג"כ משום ולא תלחצנו (כס"י כב). ונוהג במקום שקונין עבדים ברשות הממשלה ובכ"ז בזו"ג:

ר"ח מל"ת שלא לבוא על קדשה בלא קדושין. שנא' לא תהיה קדשה מבנות ישראל. (קדשה היא פנויה שהפקירה עצמה לזנות

או

- (רד) דברים כג ג', קדושין סח, רמב"ם הל' ח"ב פ' טו, חע"ז סי' ד'.  
 (רז) דברים כג יא, ססחים סח, רמב"ם הל' ביאת מוקדם פ"ג.  
 (רז) דברים כג טז יז, גיטין מה, רמב"ם הל' עבדים פ"א.  
 (רז) דברים כג יח, קדושין ס', רמב"ם הל' אישות פ"א, חע"ז סי' קעז.

או שאביה מסרה לביאה שלא לשם אישות. ואין חילוק בין בתולה בין בעולה וגם הנקבות הוזחרו בזה. שהרי נאמר לא תהיה קדשה. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**ר"מ** מל"ת שלא ללות ישראל בריבית. שנא' לא תשיך לאחיק. (וזה אזהרה הוא ללוה. ועובר ג"כ על מל"ת לפני עור לא תתן מכשול. שבס"י פז). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**\*ר"י** מל"ת שלא לאחר נדרו ונדבתו. שנא' כי תדור וכו' לא תאחר לשלמו. (יורש על נדר מורישו אינו עובר על כל תאחר). ומי שעובר על מל"ת זו עובר ג"כ על ל"ת שבס"י קמו ועל מ"ע שבס"י צח. ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**ר"א** מל"ת על הפועל בשדה שלא יאכל בשעת מלאכה אלא בגמר מלאכה. שנא' וחרמש לא תניף בקטת רעד. (ומפי השמיעה למדו שכל זמן שהוא עוסק בקצירה לא יניף חרמש לאכילתו. וכן כל כיוצא בזה):

**ר"ב** ומל"ת על הפועל שלא יקח לעצמו יותר מאכילתו וגם לא יתן לאחרים. שנא' ואל בליך לא תתן. (ועיין במ"ע סי' צט שהפועל אינו אוכל כי אם כשעושה בדבר שגידולו מן הארץ. אבל החולב והמגבן אינו אוכל. וכן השומר את המחומר או את הגידולים אינו אוכל. שאינו כעושה מעשה). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**ר"ג** מל"ת שלא יחזיר איש את גרושתו משנשא'ת לאחרי. שנא' לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה וכו' אחרי אשר הוטמאה. (ואם החזירה כופין אותו להוציאה ואפי' לא נשאת לאחרי אלא נתקדשה לאחרי וגרשה או מת נאסרה על בעלה הראשון. אבל אם לא נתקדשה. כי אם זנתה אחר הגירשון. לא נאסרה על המגרש. ובכלל לאו זה אף אשה שזינתה תחת בעלה ברצון נאסרה על בעלה. שהרי נאמר אחרי אשר הוטמאה והרי נטמאה. ואם היא אישרת כהן וזנתה תחתיו נאסרה אף באונס. ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**\*ר"ד** מל"ת שלא יצא חתן לדרך לדבר רשות ואף לא לצרכי העיר

(ט) דברים כג כ"ז, צ"מ עה, רמב"ם הל' מלוה ס"ד, יו"ד סי' קס.

(י) דברים כג כב, שבועות ס"ג, רמב"ם הל' נדרים, יו"ד סי' רד.

רי"א, רי"ב) דברים כג כה כז, צ"מ ס"ג, רמב"ם הל' סכירות ס"ב, חו"מ סי' שלו שלו.

(יג) דברים כד ד', יבמות יא, רמב"ם הל' גיטין ס"ח, ח"ע"ז ס"י.

(יד) דברים כד ה', סוטה מג, רמב"ם הל' מלכים ס"ז.



## מצות ישראל מצות ל"ת הנהגות בזה"ז לו

העיר בשנה ראשונה שנשא אשה. שנא' לא יצא בצבא ולא יעבור עליו לכל דבר. (חוי' לדבר מצוה או לשמח עם רעיו על דעת שישב לימים מועטים. ומי שעובר על זה עובר גם כן על מ"ע שבס' קא). ונהג בכ"מ ובכ"ז:

**רמז** מל"ת שלא למשכן כלים שעושין בהם אוכל נפש. שנא' לא יחבול רחים וכו'. (בין שהלוח על המשכון בין שמשכנו אחר הלואתו עובר. ועובר על רחים בפ"ע ועל הרכב בפ"ע. וכן על כל שני כלים העושים ומשמשין מלאכה אחרת עובר על זה בפ"ע ועל זה בפ"ע. וכן אם חבל צמד בקר עובר שתים). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג: **רמז** מל"ת שלא למשכן בעל חוב בזרוע. שנא' לא תבא אל ביתו לעבט עבטו. (אלא ימשכנו ע"י ב"ד. או שהלוח יוציא לו המשכון מדעתו. כמה שנ' «והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבט החוצה». וערב מותר לקחת בזרוע. שנא' «לקח בגדו כי ערב זר» (משלי כ.). וכן מי שיש לו שכר אצל חברו שכר מלאכתו או שכר בירת כהמה וכלים ולא זקפן עוד במלוה מותר למשכנו (בזרוע). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**\*ר"ז** מל"ת שלא למנוע משכן מבעליו בעת צרכו. שנא' לא תשכב בעבטו. (ור"ל לא תישכב ועבטו אצלך. ועיין במ"ע סי' קב איך ומה שחייב להחזיר. ואף אם משכנו בשעת הלואה אינו חייב להחזיר, מ"מ אם עושה לפנים משורת הדין תבא עליו ברכה. ומי שעובר על ל"ת זו עובר ג"כ על מל"ת שבס' רמז ועל מ"ע שבס' קב). ונהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**ר"ח** מל"ת על הב"ד שלא לקבל עדות קרוב. שנאמר לא יומתו אבות על בנים (ור"ל בעדות בנים והוא הדין שאר קרובים מן התורה פסולים כי אם קרובים ממשפחת אב בלבד. והם האב עם הבן ועם בן הבן. האחים מן האב זה עם זה ובניהם זה עם זה. ואין צריך לומר הדוד עם בן אחיו. ושאר הקרובים מן האם או מצד אישות מדי"ס הם פסולים. ואלו הן הפסולין. האחין זה עם זה בין מן האב בין מן האם הם ראשון בראשון ובניהם זה עם זה הם שני בשני ובני בניהם זה עם זה המה שלישי בשלישי. ולעולם שלישי בראשון כשר. ואצ"ל

רמז) דברים כד ו' וע"ש בפרקו יב"ע, ב"מ קטו, רמב"ם הל' מלוה פ"ג, חו"מ סי' 15.

רמז) דברים כד ו', ב"מ קמג, רמב"ם הל' מלוה פ"ג, חו"מ סי' 15.

רמז) דברים כד יב', ב"מ קמג, רמב"ם הל' מלוה פ"ג, חו"מ סי' 15.

רמז) דברים כד טז, ב"מ קכא, רמב"ם הל' עדות פ"ג, חו"מ סי' לג.

ואצ"ל שלישי בשני. האב עם בנו כראשון בראשון. לפיכך האב עם בן בן בנו כשר שהוא שלישי בראשון. וכן הדרך בנקבות. וכל אשה שהיא פסולה. כך הוא פסול לבעלה שבעל כאשתו. וכן האשה כבעלה. שתי נשים שהן זו עם זו שני בשני בעליהן מעידין זה לזה. דתרי בעל<sup>ו</sup> כאשתו לא אמרינן בשני בשני. אבל ראשון בראשון או ראשון בשני אמרינן בהו תרי בעל כאשתו. ואין מעידין זה לזה. האיש עם אשתו נחשב כראשון בראשון. ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**ר"מ** מל"ת על הביד שלא להמות משפט גר יתום. שנא' לא תמה משפט גר יתום. (וזה לאו נוסף על לא תמה עול כמשפט בל"ת ס' פח. ואם היתום הוא ג"כ גר עובר בשלשה לאוין כי גר ויתום שנים הם ויתום נקרא עד שיגדל ויעשה כל צרכיו לעצמו). ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**ר"ב** מל"ת שלא למשכן בגד אלמנה. שנא' ולא תחבול בגד אלמנה. (אף לא ע"פ ב"ד ובין שהיא עני' בין עשירה. לא בשעת הלואה ולא שלא בשעת הלואה ואם משכנה כופין אותו להחזיר). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**ר"א** מל"ת שלא להכות את חבירו. שנא' והכהו כדי רשעתו במספר וכו' פן יוסף להכותו וכו'. (וסף הוא ל"ת) (והמכה דרך מוסר ולימוד אינו עובר). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**ר"ב** מל"ת שלא למנוע בהמה מאכול בעת מלאכתה. שנא' לא תחסום שור כדשיו. (אחד שור ואחד כל בהמה וחיי. ואחד דישה ואחד כל מלאכות של גידולי קרקע בין בתלוש בין במחובר. בין לחסום בשעת מלאכה בין מקודם ואפילו בהמתו של גוי וגם אפילו לחסמה בקול הכל אסור). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

\***ר"ב** מל"ת שלא תגשא אשת המת בלי בנים לאחר קודם שתחלוץ ליבמה. שנא' לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר. ונאמר אם לא יחפוץ וכו' וחלצה נעלו מעל רגלו. (ואם עברה ונישאת לאחר היא והוא עוברין. והיא ג"כ עוברת על מ"ע שבס' קה עיין שם

דיט) דברים כד יח, רמב"ם הל' סנהדרין ס"ב.

(רכ) דברים כד יח, בימ קטו, רמב"ם הל' מלוה ס"ג, חו"מ ס"ו זז.

(רכא) דברים כה ג', סנהדרין נח, רמב"ם הל' סנהדרין ס' טז, חו"מ ס' טב.

(רכב) דברים כה ד', ב"ק נד, רמב"ם הל' שכירות ס' יג, חו"מ ס"ו שלא.

(רכג) דברים כה ה', יבמות יג, רמב"ם הל' יבוס ס"ב, ח"ע"ז ס"ו קטט.

## מצות ישראל מצות ל"ח הנהוגות בזה"ז לח

שם) וכופין את הבעל להוציאה בגט. ואז אם היבם חולץ לה מותרת להגשש לאחר אבל לא להחלוץ. ונוהג בכ"מ ובכ"ז:

**\*ר"ב** מל"ח שלא לחוס על הרודף להרוג את חבירו. שנא' לא תחוס עינך. (בספרי דרשו על רישא דקרא „והחזיקה במבושיו“. מה מבושיו שיש בו סכנת נפשות אף כל שיש בו סכנת נפשות. אמרה תורה וקצתה את כפה. ר"ל שתציל הנרדף כאבר של רודף. ואם לא יוכל להציל כאבר הרודף אמרה תורה לא תחוס עינך ר"ל אפי' צריך להרוג בשביל ההצלה לא יחוס עינו על הרודף. ואפילו אם הרודף קטן. לפיכך אשה המקשה ללדת מותר לחתוך את העובר במעיה כדי להציל האשה מפני שהעובר הוא כרודף להרוג. אבל משהוציא עובר את ראשו אין נוגעין בו ואין דוחין נפש מפני נפש שזהו טבעו של עולם. וכן לא יחוס על הרודף אחר איזה מהערייות לאנסה. להצילה באחד מאבריו של הנרדף או בנפשו. ואף אם הרודף קטן רק מן תשע שנים ומעלה. וכי אם על הרודף אחר עריות וזכר מצילין כנ"ל. אבל הרודף אחרי בהמה לרבעה או שרדף לעשות עבירה אחרת אפילו לעבוד ע"ז או לחלל שבת אינו רשאי להמיתו. והרודף שרשאי להמיתו דוקא כשעדיין לא עשה העבירה אלא שרודף לעשות. אבל אם כבר עשה העבירה אין ממיתין אותו כ"א ע"פ ב"ד ומי שעובר על ל"ח זו עובר ג"כ על מל"ח שבס"י צא. ועל מ"ע שבס"י קז). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**ר"ב** מל"ח שלא לחשהות ברשותו מדה או משקל חסר. שנא' לא יהיה בכיסך אבן ואבן איפה ואיפה. (אע"פ שאינו שוקל ומודד בה. ואפי' לעשות מן המדה איזה כלי אסור). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

**\*ר"ב** מל"ח שלא לשכוח מעשה עמלק. שנא' לא תשכח. (ומי שטשכח מלבו את השנאה והאיבה לזרעו של עמלק עובר ג"כ על מ"ע שבס"י קז). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזו"ג:

---

(כד) דברים כה יב, סנהדרין עב, רמב"ם הל' רוצח פ"א, חוי"מ סי' תכה.  
 (כה) דברים כה יג, ב"ב פ"ט, רמב"ם הל' גניבה פ"ז, חוי"מ סי' ללה.  
 (כו) דברים כה יד, מגילה יח, רמב"ם הל' מלכים פ"ה, או"ח סי' תפ"ה.

סליק מל"ח הנהוגות בזה"ז כסדר התורה, וע"פ דעת וחשבון הרמב"ם ז"ל והנה מאחים ועשרים ושש.

מצות ל"ת הנוספות והנהוגות כזה"ז ע"פ דעת וחשבון הרמב"ן הסמ"ג והסמ"ק החינוך וההרדים ז"ל, יען אשר הגאונים הללו סלקו איזה מצות מחשבון הרמב"ם ז"ל ומנו אחרות תחתיהן. ע"כ הנני לחשוב פה המצות ל"ת הנהוגות בזמן הזה לפי דעתם ז"ל.

מל"ת הנוספות והנהוגות ע"פ דעת הרמב"ן ז"ל.

א מל"ת שלא לשכוח אמונת אלהות. שנא' השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך. (דברים ח')

ב מל"ת שלא נשכח מעמד הר סיני. שנא' השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח וכו' ופן יסורו מלבבך וכו' יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחירב. (דברים ד') ופן הוא ל"ת:

ג\* המ"ע בסי' סא לדון דין נחלות אשר לפי דעת הרמב"ם ז"ל נכלל ג"כ בזה להכיר את הככור לתת לו פי שנים. מחלק הרמב"ן ז"ל וחושב למ"ע בפני עצמה מצוה זו (עיין במ"ע להרמב"ן בס' ו') וגם חושב מל"ת שלא להעביר חלק בכורה מן הפי שנים מהככור. שנא' לא נוכל לככר. והעובר ע"ז עובר על מ"ע ומל"ת:

ד מל"ת שלא יבוא יבם על יבמתו אחר החליצה. שנא' אשר לא יבנה את בית אחיו ודרשו חז"ל כיון שלא בנה שוב לא יבנה. ואינו נכלל במל"ת בסי' סז שלא לבוא על אשת אחיו בעונש כרת. כ"א עובר בלאו אשר לא יבנה:

ה המל"ת בס' רי"ג אשר לפי דעת הרמב"ם ז"ל נכלל ג"כ שלא לבוא על אשתו אחר שזנתה תחתיו ברצון מחלק הרמב"ן ז"ל וחושב זאת למל"ת בפני עצמה. (כי "אחרי אשר הוטמאה" דרשו חז"ל לרבות סומה שנסתרה):

ו מל"ת שלא ירע לבכנו בנתינת צדקה. (שנא' ולא ירע לבבך בתתך לו (דברים ט"ו):

ז על המל"ת בס' רי"ג מוסיף הרמב"ן גם מל"ת על הכ"ד שלא להניח למגרש להחזיר את גרושתו משנישאת לאחר (יען אשר אחרי הרישא דקרא לא יוכל בעלה הראשון וכו') כתוב, ולא תחטיא את הארץ ודרשו בספרי להחזיר ב"ד על כך):

ח על המ"ע בסי' ז' לפדות פטר חמור אשר לפי דעת הרמב"ם ז"ל נכלל גם איסור הנאה קודם פדיונו. מוסיף הרמב"ן גם מל"ת שלא להנות מפטר חמור. (שנלמד בגזרה שוה מעגלה ערופה נאמר

## מצות ישראל מצות ל"ת הנהוגות בזה"ז למ

כאן ואם לא תפדה וערפרנו. ובעגלה ערופה נאמר וערפו שמה את העגלה כנחל מה עגלה ערופה אסור בהנאה אף כאן א"ב):

ט מל"ת שלא להשיא בתו למי שאין קרושין תופסין לו בה. שנא' אל תחלל את בתך להזנותה (ויקרא י"ט) (ולדעתו לא נכלל ל"ת זו בהמל"ת בסי' ר"ח דלא תהיה קדשה מכנות ישראל. וגם לדעתו מל"ת על הב"ד שלא יניחו לברת ישראל להיות קדשה מופקרת לזנות. שנא' ולא תהי' קדשה. שזה גורם שאב נושא בתו ואח אחותו. ועל זה נאמר ולא תזנה הארץ ומלאה הארץ זמה (ויקרא י"ט):

י המל"ת אלמנה ויתום לא תענון במל"ת סי' כ"ג מחלק הרמב"ן לכו' לאוין אלמנה בפ"ע ויתום בפ"ע:

מצות לא תעשה הנוספות והנהונות ע"פ דעת הסמ"ג ז"ל.

א\* מל"ת שלא לפרוש מן התורה אפילו זקן מופלג. שנאמר ופן יסורו מלבבך כל ימי חיידך. (ולדעתו לא נכלל זאת במ"ע ללמוד תורה וללמדה בסי' ס"ו והעובר על זה עובר ג"כ על המ"ע:

ב מל"ת שלא להקים פסל. שנא' ופסל ומצבה לא תקימו לכם. (אע"פ שהוא שלא עשאו ולא עבדו. ויקרא כ"ו):

ג מל"ת שלא לגנף ולגשק לע"ז ולא לעשות שום כבוד לע"ז. (ואזהרתו מפסוק לא תעבדם דפ' משפטים ולדעתו לא נכללת מצוה זו בלאו דלא תעבדם מן פ' יתרו במל"ת בסי' י"ז):

ד מל"ת שלא לקלל את עצמו. שנא' רק השמר לך ושמור נפשך מאד (דברים ד') השמר הוא ל"ת. (ולדעתו לא נכלל במל"ת בסי' פו):

ה המל"ת שלא לשמא כהן הדיוט למת. בסי' קי מחלק הסמ"ג לכו' מצות בכא לאהל המת שעובר בכל יבוא וכל ישמא. (דתניא בתורת כהנים נאמר לא ישמא ככהן הדיוט ונ' לא ישמא ככהן גדול מה ככהן גדול חייב בכל ישמא וכל יבוא אף ככהן הדיוט חייב בכל ישמא וכל יבוא):

ו המל"ת דלא יבוא פצוע דכה וכוות שפכה. בסי' רג מחלק הסמ"ג לכו' לאוין. (המל"ת שלא יחבול רחיים ורכב בסי' רטו מחלק ג"כ לכו' לאוין. אמנם גם לפי דעת וחשבון הרמב"ם שם עובר ג"כ על כ"א בפ"ע):

ז מל"ת שלא להתנאות שנא' השמר לך פן תשכח את ה' וכו' פן תאכל ושבעת וכו' ורם לבבך ושכחת את ה' וכו' (דברים ח').

(הבעל מצות השם מביא כי לאו זה הראוהו לבעל הסמ"ג בחלום  
מן השמים למנורתו במנין):

מל"ת הנוספות והנהוגות ע"פ דעת הסמ"ק:

א מל"ת שלא לשנוא תוכחה. שנאמר וערפכם לא תקשו עוד  
(דברים י'): :

ב מל"ת שלא להיות צדיק בעיניו. שנא' אל תאמר בלבבך בצדקתי  
הביאני ה' וכי (דברים ט'): :

ג מל"ת שלא להשהות נקביו. שנא' ולא תשקצו את נפשוריכם  
(ויקרא י"ד): :

ד מל"ת שלא לקרות בתורה ולא יאמר שום דבר שבקדושה בעת  
שרואה ערוה או לבו רואה את הערוה שנא' ולא יראה כן ערות  
דבר (דברים כ"ג): :

ה מל"ת שלא להשחית זרע. שנא' לא תנאף (שמות כ') לא תהא  
כך ניאוף אלו המנאפים ביד): :

מל"ת הנוספות והנהוגות ע"פ דעת החיניך:

א\* מל"ת שלא יגרש המוציא שם רע את אשתו על מה שלא  
מצא לה בתולים ונמצא ששקר הדבר. שנא' לא יוכל לשלחה  
כל ימיו. (דברים כ"ב י"ט). (אפילו היא בעלת מום או מוכת שחין  
באם היא תתרצה לשבת תחתיו. והעובר על מל"ת זו עובר ג"כ על  
המ"ע ס"י ב' בהנוספות להחיניך ועיין שם.

מל"ת הנוספות והנהוגות ע"פ דעת החרדים בשם כמה גדולים:

א מל"ת שלא לשכוח את השי"ת. שנא' השמר לך פן תשכח את  
ה' אלהיך (דברים ח'). (וזה לזכור את השי"ת בכל עת ולקנות  
לנפשו תמיד היראה והצניעות ותיקון המדות שהן הנהגות המחויבות  
מן הזכירה): :

ב מל"ת שלא לשכוח מה שהקצפנו להשי"ת. שנא' זכור אל תשכח  
את אשר הקצפת את ה' אלהיך (דברים ט'). (ויש לומר כי לא  
לדור המדבר צוה כי אם גם לדורות. כדי לזכור מעשינו ולהכלם): :

ג מל"ת שלא לבעוס. (ואזהרתו מלא יהיה כן אל זה. שהכועס  
כעובד ע"ז ע"י רמב"ם בפ"ב הל' דיעות ה"ג): :

## מצות ישראל מצות ל"ת הנהגות בזה"ז מ

ד מל"ת שלא להסתכל בעריות. שנא' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם (ואף שלא לשם זנות רק שנהנה מראייתה אסור. ומשום ונשמרתם מכל דבר רע. שלא יהרהר ביום ויבא לידי מומאה בלילה):

\*ה מל"ת שלא לזלזל בכבוד אביו ואמו. שנא' ארור מקלה אביו ואמו. (והעובר על ל"ת זו עובר ג"כ על מ"ע בסי' מב):  
ך מל"ת שלא לענות להמריבים עמו. שנא' לא תענה על ריב. (אלא ישמע חרפתו וישתוק):

ז מל"ת שלא להחניף לאדם. שנאמר ולא תחניפו את הארץ. (במדבר ל"ה):

ח מל"ת שלא להנות ממת ותכריכים וקבר. שנא' ותמת "שם" מרים ובעגלה ערופה כתיב וערפו שם. (מה עגלה ערופה אסורה בהנאה אף המת אסור בהנאה):

ט מל"ת שלא לאכול בכור שהמיל בו מום. שנא' לא תאכל כל תועבה. (דברים י"ד) (ופרשו בספרי דהיינו בכור תם שאסרה תורה להמיל בו מום בכונה. ואם המיל בו נאסר באכילה משום שכל שתעבתי לך אסור):

סליק המצות ל"ת הנוספות והנהגות בזה"ז. סכום כל מצות ל"ת הנוספות והנהגות, הנה שלשים ושתים. וביחד עם המאמרים ועשרים ושש מל"ת הנהגות בזה"ז ע"פ דעת הרמב"ם ז"ל הנה מאתים וחמשים ושמונה, כמנין "וגם זה צורך ה' אלהיך".

כל המצות עשה ול"ת הנהגות בזה"ז לפי חשבון ודעת הרמב"ם ז"ל ביחד עם הנוספות והנהגות בזה"ז לפי חשבון ודעת הגאונים הנ"ל מספרן ארבע מאות. כמנין "בזה כל המצוה הנהגה בזמן הזה".

עוללות מהמצות אשר שרשן בתורה והנהגות בזמן הזה מדרבנן בכ"ט:

א מצות מרור. נאמר בקרבן פסח "על מצות ומרורים יאכלוהו". ועכשיו באין קרבן פסח מצות מרור כ"א מדרבנן:

מצות

**ב** מצות חלה. נאמר ראשית עריסותיכם חלה תרימו וכו' (אם יש בעיסה אשר היא מאחד מחמשת מיני דגן שיעור מג ביצים וחומש ביצה מחויבת בחלה. ועכשיו מפרישין חלה כ"א מדרבנן כדי שלא תשתכח תורת חלה. וגם אין גותנין לכהן ואין שיעור להפרשתה כ"א מפרישין חתיכה מהעיסה ושורפין אותה. ועל ארץ ישראל יש דעות שהיא מן התורה):

**ג** מצות שמיטת כספים. נאמר שמש כל בעל משה ידו. (היינו אם יש לו חוב אצל חבירו ועבר עליו שנת השבע מהשמיטה מצוה עליו לשמוט את ידו ממנו ולא יתבענו עוד. ועכשיו שמיטת כספים אינה אלא מדרבנן. וגם תקנו באם המלוה מוסר שטריו לב"ד קודם שנת השמיטה ואומר להם אתם תגבו לי החוב עכירי אין שביעית משמטת):

עוללות מהמצות אשר שרשן בתורה ונהוגות בזה"ז מדרבנן כי אם בא"י.

**א** מצות פאה. שנא' לא תכלה פאת שדך לקצור וכו' לעני ולגר תעזב אותם. (ויקרא יט ט') (אחד הקוצר או התולש. וכן באילנות כשאוסף פרותיהן מניח מעט לעניים. וכל שהוא אוכל ונשטר וגידולו מן הארץ ולקטתו כולו כאחת ומכניסו לקיום. חייב בפאה. ושיעור הפאה מד"ס אחד מששים. ויכול ליתן הפאה אף לאחר הקצירה. ואפילו לאחר שטחנו ואפאו). ונהוג בארץ ישראל בזה"ז (ועיין לקמן לבסוף מצוה ה'):

**ב** מצות לקט שנא' ולקט קצירך לא תלקט וכו' לעני ולגר תעזוב אותם (ויקרא יט ט') (לקט הוא שבולת הנושר בשעת קצירה מתוך המגל או מתוך היד. אחת או שתיים. אבל אם נפלו שלש כאחת כולם לבעה"ב. וגם הנופל מאחר היד או מאחר המגל. אפילו שבולת אחת לבעה"ב. וגם הלקט יוכל לתת לעניים אפילו אחר המחינה והאפיה. ונהוג הכל כמו לעיל בפאה):

**ג** מצות עוללות הכרם. שנא' וכרמך לא תעולל וכו' (ויקרא יט י"ג) עוללות היא אשכול הקטן מחבירו שאין לו כתף. וענביו אין נוספות

(ב) במדבר טו כו, חולץ קלה, רמב"ם הל' ביכורים פ"ה, יו"ד ס"ח ס"ב.  
 (ג) דברים טו כ"ג, שבעות משה, רמב"ם הל' שמיטה פ"ט. חו"מ ס"ח ס"ז.  
 (ד) ב"ב, ג' ויקרא יט ט"ו, פאה ס"ד רמב"ם הל' מתנות עניים פ"א, יו"ד ס"ח ס"ב.



## מצות ישראל עוללות מהמצות הנהוגות בזה"ז מא

נוטפות זו על זו אלא מפורזות. אישכול כזה יתן לעניים) וגם בזה הכל נוהג כמו בפאה:

ך מצות פרט הכרם. שנא' ופרט כרמך לא תלקט וכו' (ויקרא יט י"א) (פרט הוא גרגור או שני גרגרים הנפרטים. היינו הנופלים מן האשכול בשעת בצירה. אבל אם נפלו ג' בכת אחת הרי הן לבעה"ב. היה בוצר וכורת את האשכול והוסבך באילן ונפל לארץ ונפרט. אינו פרט. היה בוצר ומשליך לארץ כשמפנה האשכולות אפי' חצי אשכול שנמצא שם. או אשכול שלם שנפרט שם. הרי הם פרט). ונוהג הכל כמו בפאה:

ק מצות עומר השכחה. שנא' ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולא למנה יהו' (דברים כד יט). (וחז"ל אמרו. עומר ולא גרוש. היינו עומר שיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה. בשדה לרבות שכחת קמה ששכח מקצתה מלקצור. לא תשוב לקחתו. מכאן אמרו שלאחריו שכחה. שלפניו אינו שכחה). ונוהג כמו בפאה (וכל החמש מצות ממתנות עניים הנוהגים בארץ ישראל אין נוהגין האידינא כי אם במקום שרוב ישראל שמה. אבל במקומות שרובם עכו"ם אינן נוהגין אף בארץ ישראל האידינא. יען שעניי ישראל מתייאשין מהם):

ך מצות תרומה גדולה לתת לכהן. שנא' ראשית דגנך תירושך ויצהרך וכו' תתן לו (דברים יח ד). (מן התורה חטה אחת פוסרת כל הכרי. ומד"ס עין יפה נותן אחד מארבעים. וכינוני א' מחמשים ועין רעה א' משישים. וצריך להפריש מן היפה. שנא' "בהרימכם את חלבו ממנו". ואין תורמין תרומה זו אלא מאומד. ואין תורמין מן המחובר על התלוש. ולא מן התלוש על המחובר. ולא ממין על שאינו מינו ולא מפירות שנה אחת על פירות של שנה אחרת. ולא מפירות חו"ל על פירות א"י ולא מפטור על החיוב. ולא מחיוב על הפטור. כל אלו אם תרם אין תרומתו תרומה. אין תורמין מן הרע על היפה. ולא מדבר שנגמר מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ולא מן הלח על היבש. ולא מן היבש על הלח. ואם תרם תרומתו תרומה). ונוהג בארץ ישראל בלויים וישראלים זו"ג וכהנים מפרשיין והן לעצמם:

מצות

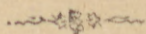
- (ד) ויקרא יט טו י', סאה ס"ד, רמב"ם הל' מתנות עניים ס"א, יו"ד סי' ס"ב.  
(ה) דברים כד יט, סאה ס"ו, רמב"ם הל' מתנות עניים ס"א, יו"ד סי' ס"א.  
(ו) דברים יח ד', מס' תרומה, רמב"ם הל' תרומה, יו"ד סי' ס"א.

ז מצות מעשר ראשון לתת ללוי. שנא' כי את מעשר בני ישראל וכו' נתתי ללוים (במדבר יח כד). (אחר שהפריש תרומה גדולה. מפריש אחד מעשרה ממה שנשא. והמעשר הזה הוא ללוים זו"ג. גם כהנים ולוים אסורים לאכול פירותיהן בסבלן. שנא' כן תרימו גם אתם". אלא שהמה מעשרין לעצמן. מעשר ראשון מותר באכילה לישראל). ונהג במקום שתרומה נהג בזו"ג:

ח מצות מעשר מן המעשר שהלוי יתן לכהן. שנא' ואל הלוי תדבר וכו' והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר (במדבר יח כו). וזה נקרא תרומת מעשר. ומעשר ראשון ותרומת מעשר אין מפרישין מאומד. אלא מדקדקין בשיעור במדה ובמשקל וגם צריך לתת מהמוב והמובחר. תרומת מעשר יש לו כל דין תרומה גדולה) ונהג במקום שתרומה נהג בלוים זו"ג. (תרומת ומעשרות. קודם שיגיעו הפירות לעונת המעשרות הם מותרים באכילה בלא תרומות ומעשרות. ועונת המעשרות היא משיגיעו הפירות להזריע ולצמוח הכל לפי מה שהוא פרי. כדאי' בפ"ק דמעשרות וברמב"ם הל' מעשר פ"ה). ואף לאחר שהגיעו לעונת המעשרות ונתלשו ועדיין לא נגמרה מלאכתן. כגון תבואה קודם שנתמרחו בכרי מותר לאכול מהן אכילת עראי. ודוקא כגומר פירותיו למכרם בשוק. אבל אם היתרה כונתו להוליכן לבית מותר לאכול מהן אכילת עראי. אף לאחר שנגמרה מלאכתן. עד שיקבעו למעשר ואחד משישה דברים קובע הפירות למעשרות. החצר, המקח, האש, המלח, התרומה, והשבת, ר"ל הפירות אחר שנגמרו מלאכתן שנכנסו לבית או לחצר. או מכרן. או בשלן באור. או כבשן במלח. או הפריש מהן תרומה. או נכנס שבת עליהן אף שלא הגיעו לבית. הכניסן לבית קודם שנגמר מלאכתן אוכל מהן עראי. התחיל לגמור מלאכתן אחר שנכנסו לבית. חייב לעשר הכל. כל אוכל אדם שגידולו מן הארץ ונשמר חייב במעשרות מן התורה. והירקות אף שהן מאכל אדם. אינם חייבים אלא מדרכנן:

ז) במדבר יח כד, רמב"ם הל' מעשר פ"ה, יו"ד ס"א.

ח) במדבר יח כו, גיטין ו', רמב"ם הל' תרומות ס"ז.



## הערות

## מב

אלה הדברים הנחוצים והמועילים לדעת אותם לחשבון המצות הנהוגות בזה"ז:

### א

**לדעת** כי ישנן אחת וארבעים מצות לא תעשה מהנהוגות בזה"ז אשר מי שעובר על אחת מהן, עובר ג"כ על מצות עשה מעין זו והנן מבוארות אצל כל הל"ת מעין זו ונסמנות בס' כוכב כזה \* וסימן מספרם "דא בזו ובזו":

### ב

**אלו** הנה המ"ע מהנהוגות בזה"ז אשר סילק הרמב"ן מחשבון הרמב"ם ומנה אחרות תחתיהן ע"פ סימני ספר הזה. מ"ע כז, כח, כט, סג, עה, עז, צז. והנה ז' במספר. ואף כי בכאן נמצא מהרמב"ן ח' נוספות למ"ע. הלא הרמב"ן סילק ג"כ הרבה מהמ"ע מחשבון הרמב"ם אשר אינן נהוגות בזה"ז. ונשארה אחת מהן כנגדה להנהוגות בזה"ז: **הסמ"ג** סילק כי אם ג' מ"ע מהנהוגות בזה"ז לפי חשבון הרמב"ם. ואלו הנה ע"פ סימני ספר הזה. מל"ת פב, צז, ומ"ע אחת הנוספה לדעתו היא ג"כ מהנשארה מהאינן נהוגות בזמן הזה אשר סילק מחשבון הרמב"ם ז"ל:

### ג

**אלו** הנה המל"ת מהנהוגות בזמן הזה אשר סילק הרמב"ן מחשבון הרמב"ם ומנה אחרות תחתיהן. ואלו הנה ע"פ סימני ספר הזה. מל"ת סי' ג', ו', ח', ט', כ', נ', נא, נב, נג, קח, קכ, קנא, קעד, רא. והנה י"ד במספר. ובכאן לא נמצא יותר מן " נוספות. וד' הנשארות נכללות במל"ת לרמב"ן אשר אינן נהוגות בזה"ז: **הסמ"ג** סילק מן מל"ת הנהוגות בזמן הזה כפי חשבון הרמב"ם. ח' במספר. ואלו הנה ע"פ סימני ספר הזה. מל"ת סי' לב, לד, נ', נב, קמט, קעד, קפה, רה. ובכאן נוספות כ"א ז'. ואחת נכללה במל"ת להסמ"ג אשר אינן נהוגות בזה"ז:

### ד

**הסמ"ק** והחרדים סלקו ג"כ מן מ"ע ומן מל"ת מן חשבון הרמב"ם ז"ל אשר בינן מהמצות הנהוגות בזה"ז ומנו אחרות תחתיהן כפי הנמצא בכאן בהנוספות והנהוגות לדעתם. אכן חשבון מדויק למספרם לא יכולתי להוציא מהן. יען כי הטה מפורות וגם מהן

מסופקות ומעורבות הנה בין מ"ע ול"ת. ודי בזה כי אביא לדוגמא כפי הנמצא בס' החרדים במ"ע סי' לג שם מביא בשם רשב"ץ מ"ע אחת לרון כל דיני ממונות שבין אדם לחבירו. וכל הדינין נמנין במצוה אחת. תחת אשר הרמב"ם וגם הרמב"ן מנו דיני ממונות י"א מ"ע. וגם במל"ת הלאו דלא תהיה קדשה מבנות ישראל. לדעת הרמב"ם שלא יבוא אדם על אשה בלא קדושין ולדעת שאר הפוסקים מל"ת זו לאסור ישראלית לעבד. מובא ג"כ בהחרדים. החרדים מביא ג"כ בשם הספרי מל"ת שלא יחדל מעשות מעקה. דאמרינן בספרי ועשית מעקה זו מ"ע ולא תשים דמים בביתך זו מל"ת וכדומה. ע"כ עשיתי לי לקו שלא לחשוב כי אם המסודרות בשמם בס' מצות השם:

### ה

החרדים מביא ג"כ בשם הרשב"ץ עוד ששה מ"ע מהנהגות בזה"ז. אולם הצווי עליהן לא מפורש בכתוב כ"א המה ע"י לאו הבא מכלל עשה עשה. ואביא לדוגמא הראשונה מהן מ"ע לפרוש מאכילת המין בפסח. שנא' שבעת ימים מצורת תאכלה. (ולא חמץ ולא הבא מכלל עשה עשה). אמנם לפי שיסוד ועיקר מלקוטי מצות הנהגות בזה"ז הוא לפי דעת הרמב"ם ז"ל ואף שגם הוא סבירא ליה לאו הבא מכלל עשה. עכ"ז לא יחשכם במנין המצות וע"כ לא הביאותים. ומשמעם זה לא הביאותי ג"כ ז' מ"ע אשר הסמ"ק מנה באבוד ע"ז מהפסוקים בדברים ז' וי"ב. והרמב"ם מנה אבוד ע"ז ומשמשיה למצוה אחת (כס' הזה מ"ע סי' ע"ח) מפסוקי דברים יב כי שמה נכללו כל הז' שמנה הסמ"ק. ומי שיאבה לרות צמאנונו יעיין בהסמ"ק ובהחרדים בעצמו:

### ו

יען אשר בכל המצות הן במ"ע הן במל"ת ישנן מצות אשר כל אדם חייב בהן בלי שום סברה או מקרה שתצטרך להזדמן לאותה מצוה. וישנן מצות אשר אין כל אדם חייב בהן אלא מי שנודמנה לו אותה מצוה. על זה ראיתי בשל"ה הקדוש בחלק תורה שנכתב. כתוב שמה הגה"ה ז"ל. «מצאתי כתוב בקונטרסים דמגלת סתרים ז"ל. סוד ענין המצות שהם נהוגות היום. כל מצות התורה הם תרי"ג. רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת. מן הרמ"ח מ"ע אין חייבים בזמן הזה כי אם קב"ו מ"ע. ומן שס"ה מל"ת רמ"ג. שהם בין עשה ול"ת

## מצות ישראל הערות הנהגות בזה"ז מג

שסמ. וסימנך אני ישנה. ישנייה עם ד' אותיות האלה עולה שסמ. נמצא שחסרו מהמצות בזמן הזה קסב מן מ"ע וקכב מן מל"ת. עולה חשבון כולם רמ"ד. הם אותיות מר"ד. ר"ל בשביל שמרדנו בו חרבה בית מקדשנו והושלכנו מארצנו. מאלה קכו מ"ע שאנו חייבים בזמן הזה. מ"ח מ"ע מהם חייב כל אדם. ע"ח מצות אין חיוב לכל אדם. אלא מי שנזדמן לו אותה מצוה. ומהרמ"ג מל"ת אין חייב בהם אדם אלא רכ"ב והכ"א הנותרים אין חיוב בהם כל אדם אלא למי שנזדמן לו. וכשתחבר מ"ח מ"ע עם רכ"ב מל"ת עולה ר"ע. וסימנך ולבי ע"ר. עכ"ל ההגהה. אכן לא מפורש בהגהה איזה המה מח מ"ע אשר כל אדם חייב בהן. ואיזה המה הכ"א מל"ת אשר אין החיוב בהן לכל אדם אלא למי שנזדמן לו. ע"כ הגני בזה לחשוב אותן ע"פ סימני ספר הזה וגם אף כי לפי חשבון ההגהה הנ"ל נמצאים כי אם שסמ מצות הנהגות בזמן הזה. וכפי חשבון הלוקחים בספר הזה המה ת'. אולם כבר העירותי ע"ז כי לא כל מוני המצות חשבו בשוה וגם השל"ה הקדוש לא חשב כ"א לפי חשבון ודעת הרמב"ם ז"ל בלי הנוספות לדעת שאר מוני המצות. ועכ"ז הכל עולה בקנה אחד. וגם ע"פ חשבון וסימני ספר הזה לא נמצאים כ"א מ"ח מ"ע אשר כל אדם חייב בהן. וכ"א מל"ת אשר אין החיוב בהן לכל אדם אלא למי שנזדמנה לו אותה המצוה :

ואלו הן מ"ח מ"ע אשר חייב בהן כל אדם בלי שום סיבה לפי סימני ספר הזה.

סימן א, ד, ה, ז, י, יא, כה, לו, מד, מה, טו, מז, מח, מט, נ, נא, נב, נג, נד, נה, סד, סו, סז, סח, סט, ע, עא, עב, עה, עו, עז, עז, פה, פו, קז, קט, קי, לדעת הרמב"ם ז"ל. ובהנוספות לדעת הרמב"ם ז"ל, סימן ב, ג, ד. בהנוספות להסמ"ג, סימן א, ב. בהנוספות להסמ"ק, סימן ג, ו. ובהנוספות להחרדים סימן ב, ג, ה, ו, סך כולם מ"ח מ"ע. וסימנך, והוא הנותן לך כח לעשות "חיל".

ואלו הן כ"א מל"ת אשר אין החיוב בהן לכל אדם אלא למי שנזדמנה לו אותה המצוה לפי סימני ספר הזה.

סימן כט, לו, לא, לב, לג, מה, עו, פח, פט, קי, קיא, קיב, קיג, קמח, קסט, קפח, רא, רג, רד, ריה, ריט, וכולן בחשבון לדעת הרמב"ם ז"ל והנה כ"א במספר. וסימנך "אך" טוב לישראל.

ז

וכדי לצאת ידי הכל אסמן ג"כ המל"ת מהנוספות והנהוגות בזה"ז אשר אין החיוב בהן לכל אדם אלא למי שנזדמן לו. במל"ת הנוספות לפי דעת הרמב"ן. סי' ג, ד, ה, ז, ח, ט, י. במל"ת להסמ"ג סי' ה, ו. במל"ת להסמ"ק סי' א, ג, ד. במל"ת להחינוך א. במל"ת להחרדים סי' ה, ו. ט. סך כולם שש עשרה. וביחד עם כ"א להרמב"ם המה סך כולם שבע ושלושים. וסימנך "אי חיוב" לכל אדם:

ח

כל התי מצות הנהוגות בזה"ז. וגם הרי"ג מצית האינן נהוגות אשר בין כולן תרי"ג אינן כי אם שרשים. ולחן גם ענפים ואי אפשר לפורטם כי רבים הם. ואביא כי אם לדוגמא כמו המיע ככד את אביך ואת אמך (כס"י יא) דרשו חז"ל בכתובות. את אביך לרבות אשת אביך (ואע"פ שאינה אמו) ואת אמך לרבות בעל אמך (אף שאינו אביו) וגם כתבו האחרונים דבכלל את אביך היא גם אחות אביך ובכלל את אמך גם אחות אמך. וגם דאבי אביו בכלל אביו. וכן אם אביו ואם אמו בכלל אמו. וכן חייב אדם בכבוד אחיו הגדול ובכבוד חמיו וחמותו. משום דאשתו כגופו חשובה. גם במל"ת דלא תגנובו (כס"י עט) מחויב ג"כ המשתמש במשכון או בפקדון של חברו שבכלל גנב הוא. וכן הנוטל כלים כהחבא להשתמש בהן ולהחזירן. או הגונב ע"מ להחזיר כ"א לצערו. ואף הגונב טאחרי הגנב כולם בכלל גנב המה. לפי זה המ"ע ככד את אביך ואת אמך היא השורש. ודרשות חז"ל ע"ז כולם המה הענפים. וכן מל"ת לא תגנובו שלא לגנוב חפץ או ממון. היא שורש המצוה והדרשות ע"ז המה הענפים וכדומה כמעט בכל מצוה ומצוה ישנם ענפים הרבה. השורש הוא מן התורה והענפים המה מדרבנן. וכמו במ"ע בעצמה. גם בהמה מחויבים. וכמו במל"ת גם בהמה אסורים. כי על כל דרשות חז"ל. שהמה אצלינו התורה שבע"פ יש מ"ע ועשית ע"פ הדבר אשר יגידו לך וכו' (כס"י פה) וגם מל"ת ולא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (כס"י קעו) וע"כ אנו מחויבים על ענפי המצות כמו על שרשן. ולדעת אותם ע"ז יש לנו ס' היר אשר בו הראה משה את ידו החזקה לעיני כל ישראל. ואחריו ערך לנו הבית יוסף שלחן ערוך בכלל. והרכה הרבה מהם מובאים בס' חרדים להרב הקדוש האלהי רבינו אלעזר אזכרי זצוק"ל:

גם זאת לדעת כי ישנן מצות דרבנן מ"ע ומל"ת אשר אף כי אין להם השורש בתורה שבכתב מ"מ המה מצות משום שבח והודיה להשי"ת או משום גדר וסיג, או משום תיקון, מהם אסמכוהו אקרא מהם מדברי קבלה, אשר איזה מהן אביא לקמן במצות דרבנן הנהוגות בזה"ז, ומחויבים אנחנו בהם כמו בשארי מצות:

עוד הערה אחת קטנה לתשלום עשר והיא:

**מכל** ארבע מאות מצות מן התורה הנהוגות בזה"ז, אינם רק ארבע עשר מצות הנהוגות בארץ ישראל בלבד, היינו ארבע מ"ע ועשר מצות ל"ת, כרשומות בפנים הספר, וחץ מאלו הי"ד בכלן מחויבים אנחנו בכ"מ:

### מצות עשה דרבנן.

**א** מצוה מד"ס לקרות הלל בזמנים ידועים, (ואסמכוהו אקרא השיר יהיה לכם בליל התקדש חג, ישעי' ל'), בארץ ישראל גומרין את ההלל ח' ימי החג וחי' ימי חנוכה, ראשון של פסח, ויום עצרת, ואנו שעושיין שני ימים טובים גומרין את ההלל ב' ימים ראשונים של פסח, ב' ימי עצרת, מ' ימי החג, ח' ימי חנוכה, וכולם כ"א יום וסימנך "בבטח", אבל בר"ח קריאת הלל מנהג ואינו מצוה לפיכך קוראין בדילוג, וכן בשאר ימי הפסח קורין בכ"מ כמו בר"ח:

**ב** מצוה מד"ס לקרות מגלת אסתר בזמנה, (ומצוה לקרות בלילה ליל י"ד באדר (ובשנת עבור ליל י"ד אדר שני) ולשנותה ביום י"ד, ומצוה לקרותה מתוך מגילה כשרה כתובה על קלף כמו ס"ת, וכמו הקורא גם השומע צריכין לכון לבם לצאת בקריאתה, והכל חייבים בקריאתה זכרים ונקבות, ובעירות שמוקפות חומה מימות יהושיע בן גון מחויבים לקרותה גם בליל ט"ו ולשנותה ביום ט"ו, מצות פורים להיות יום משתה ושמחה ולשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים:

**ג** מצוה מד"ס להדליק נרות שמונת ליל חנוכה (בכדי להראות ולגלות הגם), ומצותה עם שקיעת החמה, ודי להדליק נר אחד, וכדי להיות מן

(א) חגיגת כה, רמב"ם הל' חנוכה פ"ג, או"ח סי' תכב הפסח.

(ב) מגילה ח', רמב"ם הל' מגילה, או"ח סי' תרסז.

(ג) שבת כ"א, רמב"ם הל' חנוכה פ"ג, או"ח סי' תרע"א.

מן המהדרין מדליקין נר אחד בלילה הראשונה ומוסיפין בכל לילה נר אחד עד שמונה אפילו עני המתפרנס מן הצדקה מהויב בנר חנוכה. ח' ימי החנוכה אסורים בהספד ותענית:

ך מצוה מד"ס להדליק נר לשבת. אחד אנשים ואחד נשים מחויבין להיות נר דלוק בכתיהם בשבת. ואסמכוהו אקרא וידעת כי שלום אהלך (איוב ה' כד) (ודרשו זה נר שהאורה שלום בבית. ואפי' עני שבישראל מחויב בנר שבת. ומצוה מן המוכחר להדליק עכ"פ שתי נרות. כי כל מעשה שבת כפולים כמו הקרבן שני כבשים. לחם משנה. וצריך להדליק מבעוד יום קודם שקיעת החמה. ונשים מצותן בהדלקת הנר יותר מן האנשים:

ד מצוה מד"ס נטילת ידים לאכילה. (היינו מי שאוכל פת שמכרכין עליו המוציא. צריך ליטול את ידיו עד הפרק תחלה וסוף אע"פ שאין ידיו מלוכלכות. ואין להם שום מומאה. והמים לא יהיה בהם שינוי מראה. ולא נעשה בהם מלאכה. ולא יהיו נפסלין משתיית בהמה. וצריך ליטול מכלי שלם ושיהיה במום רביעית ויבואו על ידיו מכה גברא. ולא יהיה חציצה על ידיו. ואם הטביל ידיו במקוה כשרה או בנהר ג"כ יצא. וצריך לנגב את ידיו קודם האכילה. ואסור להאכיל למי שלא נטל ידיו. ואם אין לו מים כ"א כדי שתיה נוטל ידיו במקצתן ואוכל, ושותה מקצתן:

ה מצוה מד"ס לברך על כל הנאה תחלה. ואח"כ יהנה ממנו (אפילו על אכילה כל שהיא וכן על שתיי' וכן על ריח. וכן צריך לברך אחר אכילת מזית (שמן התורה אינו חייב כ"א על אכילה כדי שביעה) ואחר שתיית רביעית. וכן מכרכין על כל מצוה קודם עשייתה ואפי' על מצוה דרבנן כמו על קריאת הלל וקריאת מגילה. (על שתים הללו מכרכין גם לאחריהן) על נר שבת וחנוכה. על נטילת ידים ועל עשיית ג' עירובין בס"ז. אבל לא על כל דבר שהיא מדבריהן. וגם תקנו ברכות רבות דרך שבח והודאה ובקשה. כגון ברכת רעמים וברקים. ברכת הגומל. ברכות אמצעות שבשמונה עשרה וכדומה. נמצא ג' ברכות הן. ברכת הנהנין וברכת המצות וברכת שבח והודאה ובקשה. וכל הברכות אסור לשנות ממטבע שטבעו חז"ל. וצריך להשמיע לאזניו מה שהוא אומר ולא יפסיק בין הברכה למה שהוא מברך עליו. ולא

(ד) שבת כה, רמב"ם הל' שבת ס"ה, חו"ח סי' רסד.

(ה) חולין ק, רמב"ם הל' ברכות ס"ו, חו"ח סי' קנה.

(ו) ברכות פ' כ"ד מברכין, רמב"ם הל' ברכות, חו"ח סי' רכ.





## מצות ישראל מ"ע דרבנן הנהוגות בזה"ז מה

ולא יברך כשהוא ערום ולא בגלוי ראש ולא כנגד צואה ומירגלים וריח רע ומותר לברך בכל לשון שהוא מבין. כל הברכות אע"פ שהוא בירך ויצא ידי חובתו מותר לו לברך לאחרים שלא יצאו להוציאן ידי חובתן. חוץ מברכת הנאה שאין בה מצוה שאינו מברך לאחרים אא"כ הוא נהגה מהן. השומע ברכה מן הברכות מתחלתה ועד סופה ומתכוין לצאת בה ידי חובתו יצא ואע"פ שלא ענה אמן. כל העונה אמן אחר המברך שהוא ג"כ חייב באותה ברכה יצא. ה"י המברך חייב בהברכה מד"ס והשומע חייב מן התורה לא יצא עד שישמע ממי שהוא חייב כמוהו. (ועיין תוס' ברכות דף מח ע"א בד"ה עד שיאכל כזית דגן דיש חלוק בין קמן לגדול עיי"ש) והשומע ברכה מישראל אע"פ שלא שמע כל הברכה אלא סופה ואע"פ שהוא אינו חייב באותה ברכה חייב לענות אמן. ואם המברך שינה ממשבע ששמעו חכמים בכרכה לא יענה אמן. לא יענה אמן חמופה ולא קטופה ולא קצרה ולא ארוכה אלא בינונית ולא יגביה קולו יותר מדאי. גם לא מברכין ברכה שאינה צריכה. גם אמרו שראוי לאדם לברך מאה ברכות בכל יום. וחשבו כי בברכות השחר וברכות דפסוקי דזמרה וברכות ק"ש והג' תפלות וברכות ציצית והתפלין וברכות שתי סעודות ובהמ"ז נמצאו המאה ברכות. ובשבת מה שחסר מברכות החול משלימין בברכות הקידוש והמוסף. ויכוין להיות שומע ומשמיע בברכות מקריאת התורה וההפטרה ואם יחסר עוד ישלים בברכות על פירות:

ז מצוה מד"ס לעשות עירובין. (ג' מיני עירובין הם. א) עירובי חצרות. (ב) עירובי תחומין. (ג) עירובי תבשילין. עירובי חצרות היא. חצר שיש בו שכנים הרבה כל אחד בבית לעצמו. או מבוי שיש לו לחי או קורה. או עיר שהיא מוקפת חומה גבוהה עשרה טפחים ויש לה דלתות שננעלין בלילה. מן התורה מותרין למלטל בהן בשבת מן החצר לבתים ומן הבתים לחצר ומן המבוי או העיר להחצרות שכולן כרשות היחיד דמין. אלא שלמה וב"ד גזרו שלא יביאו למעות למלטל מהן גם להשדות מחוץ וידמו שאין ההוצאה איסור. ותקנו שלא למלטל גם בהצרה. או מן המבוי והעיר להחצרות כ"א ע"י עירוב שכולן מתערבין ומשתתפים ויד כולן שוה בו. והעירוב הוא שיערבו כולם

(ז) עירובי חצרות (עירובין ח), רמב"ם הל' עירובין ס"א, אר"ח סי' סמו ושעב, עירובי תחומין (רמב"ם הל' עירובין פ"ו, אר"ח מן סי' סז עד סמז, עירובי תבשילין) ב"ה ס"ב, רמב"ם הל' שביעית י"ב ס"ו, אר"ח סי' תקכז.

כולם במאכל אחד שמניחין אותו מערב שבת. והוי כאלו אוכל אחד לכולם ואין כל אחד חולק רשות לעצמו וכשם שיד כולם שוה במקום העירוב כך יד כולם שוה בכ"מ שכל אחד לעצמו הוא ונחשב רשות אחד לכולם ולא יבואו למעות עוד. העירוב מהחצר לבתים צריך דוקא פת שלם מפת תבואה או אירו ועדשים. והשוה איסור ולא מפת דוחן. והעירוב ממבוי או מעיר הנקרא שתופי מכואות מותר בין בפת בין בשאר אוכלין כגונרת לכל אחד ואם היה י"ח גונרות די אפילו למרובים. ואין משתתפין במים או במלח או כמהין ופטריות:

**עירובי תחומין** הוא. מי שיצא מעירו בערב שבת. והניח מזון ב' סעודות רחוק מעירו בתוך אלפים אמה וקבע שביתתו שם. נחשב כאלו היא דר במקום עירובו. ואע"פ שחזר לביתו ולן שם מותר לו להלוך אלפים אמה ממקום עירובו לכל רוח. ואין מערבין ערובי תחומין. אלא לדבר מצוה. כגון ללכת לבית אבל או למשחה נשואין או לחקביל פני רבו או חכירו שבא מן הדרך וכדומה. או מי שיצטרך לכרוח מן הסכנה וכיוצא בזה. מזון שמשתתפין בו מערבין בו עירובי תחומין. וצריך שיניח העירוב במקום שיוכל לאכלו בין השמשות. לפיכך אם נתכוין לשבות ברשות היחיד והניח ברשות הרבים אינו עירוב:

**עירוב תבשילין** היא. יו"ט שחל ערב שבת. אין אופסין ומבשילין ביו"ט לצורך שבת מד"ס. כדי שלא יבוא לבשל מיו"ט לחול. ותיקנו לעשות תבשיל מעיו"ט ולהניחו שיהיה סומך עליו ומבשל ואופה ביו"ט לצורך שבת וזהו היכר שלא יבואו למעות שמתיר לבשל ביו"ט אף מה שלא נאכל בו ביום. ושיעור עירוב תבשילין אין פחות מכזית מתבשיל שהיא פרפרת ואפילו צלי או שלוק וצריך שיהיה העירוב בעין עד שיאפה ויבשל כל הצריך לשבת. ואם נעדר מקודם אסור לבשל ולאפות:

**השבע** מצות דרבנן הללו מוכאות בס' החינוך. ובעל מצות השם נותן מעם ע"ז למה שחשב החינוך מצות אלו ולא חשב זולתן כגון מצות קריאת התורה בציבור ותשעה באב ושאר התעניות ועוד כמה מצות דרבנן. וכתב שענין מצות דרבנן הם מה שנקרא מצוה בשם מוחלט. ומה שנקרא דרבנן בשם מוחלט. מה שנקרא מצוה בשם מוחלט הוא מה שאנו רואים שחז"ל תקנו לברך עליה אשר קדשנו במצותיו. וזה הנוסח מורה שנקרא בשם מצוה. ומה שנקרא בשם מוחלט דרבנן הוא מה שאין לו עיקר מן התורה רק הוא מכל וכל דרבנן. ואלו השני אופנים מצוה ומדרבנן. הנה שניהם בשבע מצות דרבנן הנ"ל. הגם שעל ברכת הנהנין לא מצינו ברכה אשר

## מצות ישראל מ"ע דרבנן הנהוגות בזה"ז מו

אשר קדשנו במצותיו. הוא משום דלא מצינו ברכה לברכה. שהרי ברכות המזון הוא לכל הדעות מן התורה. ולא תקנו לברך אשר קדשנו במצותיו וצונו לברך בהמ"ז. ובשאר כל השש מצות דרבנן לכולם יש שני האופנים הנ"ל. מה שאין כן באיך מצות דרבנן:

### מצות לא תעשה דרבנן.

**א** שלא לעשות מלאכה בחול המועד. ולא כל מלאכה אסורה. אלא יש מתורות ויש אסורות. כגון מלאכה שאם לא יעשה אותה במועד יהי הפסד מרובה. ואין בה מורה הרבה עושין אותה. ואסור לכיין מלאכתו למועד. מי שצריך לחפור או לכנות במועד יעשה מעשה הדיוט ולא מעשה אומן. מלאכות שהן לצורך המועד או לצרכי רבים מותר. ונכון לעשות בצנעה. ואסור לכתוב במועד אפילו ספרים תפלין ומזוזות למכרם ואפילו להגיהם. מפני שאינם לצורך המועד אבל כותב תפלין ומזוזות לעצמו ומזויה תכלת לבגדו. או אם אין לו מה לאכול כותב ומוכר לאחרים כדי פרנסתו. ומותר לכתוב אנרות שלומים וחשבונותיו במועד. אין מגלחין ואין מכנסין במועד אלא אם לא היה אפשר לגלח ולכבס ערב יו"ט כגון שהי' אבל או שהי' בבית האסורים והבא ממדינת זוים. גם אין עושין סחורה במועד למכור או לקנות אלא בדבר האבוד או כדי פרנסתו. ומותר לעשיר לשכור פועל עני כדי שיתפרנס משכרו. וכן לוקחין סחורה מהמוכר שאין לו מה לאכול. וכל שאסור. אסור אפילו ע"י נכרי:

**ב** שלא לעשות מלאכה בערב שבת ובערב יו"ט מן המנחה ולמעלה. (ובערב פסח אסור מהצות היום מפני שהיא יום חגיגה בהקרבת קרבן פסח. ומהנין החמה עד הצות תלוי במנהג. ואפילו במקום שנהגו לעשות אין מתחילין בו אלא החייטים והספרין והכובסים אבל שאר מלאכות אם התחיל בהם קודם י"ד גומרין עד הצות. ההולך ממקום למקום. נותנין עליו חומרי שני המקומות. ולא ישגה בפניהם מפני המחלוקת. וכן אסור לעשות מלאכה במוצאי שבת ובמוצאי יו"ט ויו"כ קודם הבדלה:

**ג** שלא לאכול פת עכו"ם של בעל הבית שאפאו עכו"ם (ואם סיע ישראל באפייתו. אפילו לא זרק ישראל אלא עין אחד לתנור

או

(א) חגיגה יח. רמב"ם הל' יו"ט סי"ז, או"ח סי' תקל.

(ב) סעקיס כ', רמב"ם הל' שבת ס' כט, או"ח סי' נה.

(ג) ע"ז לה, רמב"ם הל' מ"א סי"ז, יו"ד סי' קיב.

או שניער את האש מעט מותר. ופת של נחתום עכו"ם יש מקומות שמקילין בו בשעת הרחק:

ד שלא לאכול בישולי גוים. וכדבר שאינו נאכל כשהוא חי. ועולה על שלחן מלכים עם הפת. ואם ישתתף עמו ישראל כבישולו אפילו מעט מותר. ואם לא נתכוין הגוי לבישול כגון שהצית אש למטרה אחרת ונתבשל בה תבשיל אפילו נתבשל כולו על ידו בלי סיוע מישראל מותר:

ה שלא ישתה ישראל במסיבה של גוים. (אפילו יין מבושל שאינו אסור משום יין נסך. או שהוא שותה מכליו. ואם היו רוב המסיבה מישראל מותר:

ו שלא לישא ולא לארס אשה שנתאלמנה או נתגרשה עד שתמטין תשעים יום (חוץ מיום שנתאלמנה או נתגרשה בו. וחוץ מיום שנתארסה כדי לדעת אם היא מעוברת להבחין בין זרע של ראשון לזרעו של שני. וגיורת חכמים היא אפילו על אשה שאינה ראוי לילד. ואפילו נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין. ואפילו היא בתולה. כנס בתוך צ' יום מפרישין אותן עד אחר הזמן. שפחה שנשתחררה וגיורת שנתגיירה אפילו לא הי' להן בעלים ממתנין צ' יום להנשא. גר ואשתו שנתגירו מפרישין אותן צ' יום כדי להבחין בין זרע קדושה לזרע שלא בקדושה. המזנת אינה צריכה להתמין:

ז שלא לישא ולא לקדש מעוברת חבירו או מינקת חבירו. מעוברת שמא זיזק הולד בתשמיש שלו. ומינקת שמא יתעבר החלב וזיזק לולד. זמן המניקה כ"ד חדש חוץ מיום הלידה ומיום שנתארסה בו. אפילו נתנה בנה למניקה או שגמלתו בתוך כ"ד חדש לא תנשא. מת הולד תנשא. עבר ונשא מעוברת או מניקה בתוך זמן זה. יוצא בגט ואפילו הי' כהן. ואם הי' ישראל יחזירנה אחר כ"ד חדש של היניקה. נשא וברח ולאחר זמן בא לשבת עם אשתו אין בכך כלום. איך מעוברת או מניקה אין כופין להוציאה. ולא יכניס עד אחר זמן היניקה. או במיתת הולד:

ח שלא יעשה אדם דבר שיש בו חשש סכנה. וכגון שלא יגח

סי

ד) ע"ז לה, רמב"ם הל' מ"ח סי"ז, יו"ד סי' קיג.

ה) רמב"ם הל' מ"ח סי"ז, יו"ד סי' קיד.

ו) ז) יבמות מא, רמב"ם הל' גירוסין ס' יא, אע"ז סי' יג.

ח) ע"ז יב, ר"ה טז, חולין נה, ברכות ג', שבת קיח, ספחים קיג, רמב"ם

הל' נזח ס' יא יב, יו"ד סי' קיז, קנה, סו"מ סי' תכז.

## מצות ישראל מל"ת דרבנן הנהגות בזה"ז מז

פיו על סילון המקלח וישתה. ולא ישתה משקין מגולים כשיש לחוש שמא שתה נחש מרין. ולא יאכל שום מאכל כשיש לחוש שמא יש בהם איזה סכנה מנשיכת נחש או מסס המות. ולא יתן מעות לתוך פיו שמא יש עליהן רוק של איזה חולד או זיעה. ולא יתן תבשיל מגולה תחת המטה. וכן לא ילך תחת קיר נמוי או תחת גשר רעוע. וכן אסור להתיחד עם עובדי עבודה זרה שחשודים על שפיכות דמים. ולא יתלוה עמהם בדרך. וגם לא ימסור להם כלי משחית. ולא יגרום שיבוא סכנה לאחרים על ידו. ואף לישראל ליסטים אסור למכור דבר שיש בו נזק. ולא יעבור על לפני עור לא תתן מכשול:

### קצת תקנות דרבנן.

**א** מתקנת משה רבינו ע"ה שיהיו קורין בתורה בצבור בשבת ובשני וחמישי וביו"ט ור"ח וחולו של מועד ועזרא תיקן שיהיו קורין גם בשבת במנחה. ושיהיו קורין ג' בני אדם כב' וה' ולא יקראו פחות מעשרה פסוקים (בין הכל). וגם קורין בתעניות. ומשמחתיל הקורא לקרות אסור לדבר אפילו בדבר הלכה. למען לשים לב למה שקורין ואע"פ שאדם שומע סדר הפרשה בצבור בכל שבת. חייב לקרות בעצמו בכל שבוע ושבוע סדר של אותו שבוע שנים מקרא ואחד תרגום. ופסוק שאין בו תרגום קוראהו ג' פעמים עד שישלים פרשיותיו עם הצבור:

**ב** מתקנת עזרא ובית דינו שבעל קרי לא יקרא בתורה עד שיטבול. וב"ד של אחריהם תקנו אף לתפלה. כדי שלא יהיו ת"ח מצויים אצל נשותיהן כתרנגולים. אלא מפני שאין רוב הצבור יכלו לעמוד בה לפיכך בשלו טבילה זו. וכבר נהגו כל ישראל לקרות בתורה ולקרות ק"ש והן בעלי קריין לפי שאין דברי תורה מקבלין מומאה ועומדין במהרתן לעולם. הרמב"ם ז"ל. והגהת מיימוני כתב בשם רב האי גאון ז"ל. כיון דבגמרא ליכא הא מילתא. נקיט מנהג ישראל שמחמירין להתפלל עד שירחצו ולכל הפחות לתת עליו תשעה קבין. ואפילו

(א) ב"ק פ"ב, מנילה לא, ברכות ח', רמב"ם הל' תפלה פ' יב, אר"ח קלה, רפכ רפה.

(ב) ב"ק פ"ב, ברכות כא, רמב"ם הל' ק"ש והל' תפלה פ"ד, אר"ח ס' פ"ה, והא דטבילה זו כשרה בשאובים עיין בטור אר"ח ס' פ"ה ובמ"א ט"ז ובפרי חדש.

ר' יהודה בן כתיבא בגמרא לא אמר אלא לדברי תורה. אבל להתפלל לא. וע"כ המחמיר תע"כ ומבילה זו של בעל קרי לתורה ולתפלה כשרה אפילו במקוה שכולו שאובים בקרקע אבל לא בכלי:  
 ג' כתיב (זכרי' ה' י"ט) צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי. הרביעי זה י"ז בתמוז שהוא בחודש הרביעי. החמישי זה מ' באב שהוא בחודש החמישי. השביעי זה צום גדלי' בג' בתשרי שהוא החודש השביעי. העשירי זה עשרה במכת שהוא החודש העשירי. ד' תעניתים אלו כל ישראל מתענים בהם מפני דברים רעים שאירעו בהם. ומ' באב חמור מכולם מפני שהכפלו בו צרות ונחרב בו בהמ"ק בראשונה ובשני' וחיבים כל ישראל להתאבל על חרבנו. משנכנס אב ממעמין בשמחה. ושזע שחל מ' באב להיות בתוכו אסור לספר ולכנס וללבוש בנד מגוהין. ומ' באב לילו כיומו לכל דבר. ובין השמשות שלו אסור כיום כפור. וסעודה שמפסיקין בו מבעוד יום אסור בבשר ויין ומלאכול ב' תבשילין. עוברות ומניקות מתענות בו ומשלימות. ומ' באב אסור גם כרחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה. ואסור בת"ת שהיא משמחת את הלב אלא באיוב ואיכה בדברים שבירמי' ושאר למודים סחרבן או אבלות. ואין נותנין בו שלום זה לזה. והעושה בו מלאכה אינו רואה בו סימן ברכה. והרבה דברים תקנו הז"ל זכר לחרבן כדי לזכור ירושלים שנ' אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני. וכל הצומות עתידין להתבטל לימות המשיח. ולא עוד אלא שעתידין להיות יו"ט שנא' כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וכו' יהי לבית יהודה לששון ולשמחה. כן יה"ר שיהי' במהרה בימינו אמן:

### שבע מצות בני נח.

לפי שאסור לישראל להביא לגוי שיעבור על אחד מן ז' מצות בני נח. משום ולפני עור לא תתן מכשול. לכן ראוי שכל ישראל ידעו איזה הן. וכולן בסנהדרין ד' גזי וברמב"ם הלי' מלכים פ"ט ופ"י:  
 א' מזהרים בני נח שלא לעבוד עבודה זרה. ואין מניחין אותם להקים מצבה ולמע אשרה או לעשות צורות אפילו לגוי:  
 ב' מזהרים שלא לברך (היינו לגדף) את השם. בין בשם בין בכנוי בין בכל לשון חייב. ולכן לא גביאם לזה:

מזהרים

ג) ר"ה יח, תענית כו, רמב"ם הלי' תענית פ"ה, או"ח ס"ו תקמ"ט.

## מצות ישראל ו' מצות ב"ג הנהוגות בזה"ז מח

ג מזהרים שלא להרוג נפש. ואפילו על עובר כמעט אמו. וכן אם הורג מרפה או שהניחו ברעב עד שמת חייב. וגם אם הרג רודף שה"י יכול להצילו באחד מאבריו חייב. לכן לא נניחהו להרוג: ד מזהרים שלא לבוא על עריות. ואלו הן העריות שבן נח מזהר עליהן. אמו אפילו היא אנוסת או מפותת אביו. ועל אשת האב חייב אפילו לאחר מיתת אביו. אשת איש אם יבוא עלי' כדרכה אחר שנבעלה לבעלה. שג' והיא בעולת בעל. ודוקא בכך נח שבא על בת נח. אבל בן נח שבא על ישראלית אפילו היא כ"א נערה מאורשה ובין כדרכה ובין שלא כדרכה חייב. אחותו מאמו אפילו היא אנוסת או מפותת אביו. על זכר או בהמה בין גדולים ובין קטנים. וע"כ אין להניח אותם לעבור עליהם:

ה מזהרים על הגזל ואפילו על גזל גוי ואחד גזל או גונב ממון או גונב נפש או כובש שכר שכיר. וגם פועל שאוכל שלא בשעת מלאכה הכל הוא בכלל גזל וחייב ואפילו על פחות משוה פרוטה. ובן נח שגזל אף פחות משוה פרוטה ובא בן נח אחר וגזל ממנו שניהם חייבין:

ו מזהרים על אבר מן החי מבהמה וחי' בין ממאה ובין מהורה ואף בכל שהוא. ומותר בדם מן החי. השוחט בהמה אפילו שחט בה שני הסימנים כל זמן שהיא מפרנסת. אבר ובשר הפורשין ממנה אסורין לבן נח:

ז מצווין על הדינים שחייבים להושיב דיינים ושופטים בכל פלך ופלך לרדן בשש מצות הנ"ל ולהזהיר את העם עליהן ובן נח שעבר על אחת מן ז' מצות הללו יהרג אפילו בלא התראה. וע"כ נתחייבו כל בעלי שכם הריגה מפני ששכם גזל. והם ראו וידעו ולא דנוהו: **חמ"פ** הקבלה שבן נח אסור בהרבעת בהמה. ובהרכבת אילן כלבד. ובן נח שהכה לישראל אפילו חבל בו כל שהוא חייב ואסור לו לעסוק בתורה כי אם בשבע מצות שלו. ובן נח ששבת אפילו בימות החול אם ישימהו לעצמו כמו שבת חייב. אסור לישראל למסור לו דברי תורה שנאמר מגיד דבריו ליעקב:

תמו כל המצות עשה ולא תעשה הנהוגות בזה"ז מן התורה. וגם איזה מן המצות הנהוגות בזה"ז מדרבנן. ויהי רצון שיבוא לציון נוכל וישוב את ישראל לגוייהם. והכהנים לעבודתם ולוים לשירותיהם. ואז נוכל לקיים כל התרי"ג מצות שנאמרו למשה בסיני לכל פרטיהן:

בטרם אציע לפניכם דיני העונשין על מי שעובר על מצות לא תעשה הנמצאות בספר הזה. מוכרח אנכי להעיר על איזה דברים:

**א** כי ישנם ארבעה מיני עונשין. יש לאוין שחייבים עליהם כרת או מיתה ב"ד. יש שחייבים עליהם אחת מארבע מיתות ב"ד. שהם סקילה, שריפה, הרג, וחנק, ויש שחייבים עליהם מלקות ארבעים (חסר אחת):

**ב** ארבע מיתות או מלקות. הב"ד אין מחייבין כ"א את מי שעובר עליהן במזיד ובהתראה. וכרת או מיתה ב"ד שמים חייבים עליהן מי שעובר במזיד ואף בלא התראה:

**ג** במלקות יש ששה מיני לאוין אף כי מי שעובר עליהם עובר על מל"ת שבתורה. מ"ם אין לוקין עליהם. ואלה הם: (א) לאו שאין בו מעשה. כגון הולך רכיל ונוקם ונוטר וכיוצא בהן. חוץ מנשבע לשקר ומיטר ומקלל חבירו בשם לוקין עליהם. (ב) לאו שניתן לאזהרת מיתה ב"ד כגון לא תנאף באשת איש. ולא תעשה מלאכה בשבת וכיוצא בהן. (ג) לאו שניתן לתשלומין או להשבון כגון לא תגזול ולא תגנובו. וכיוצא בהן. (ד) לאו שקדמו עשה או ניתק לעשה. כגון אונס ומוציא שם רע נאמר בהם ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלח וקדמו העשה. ניתק לעשה. כגון לא תקח האם על הבנים שלח תשלח את האם וכל זמן שב"ד לקיים את העשה אינו לוקה. אבל אם אין ב"ד לקיים העשה כגון שגירש אנוסות ומתה. או בשלוח הקן האם ברחה או מתה מרם שלח והיה ב"ד לשלח הרי זה לוקה. (ה) לאו הבא מכלל עשה. כגון מ"ע שהכהנים יברכו את ישראל שנא' כה תברכו ר"ל הכהנים ולא זרים על לאו כזה אין לוקין. (ו) לאו שכללות. היינו לאו שכולל ענינים הרבה כגון לא תאכלו על הדם. שכולל לא תאכלו מבחמה קודם שתצא נפשה ושלא למעום קודם שיתפלל. ואזהרה לבן סורר ומורה. ועוד כמה דברים שסמכו חז"ל על פסוק זה. על לאו כזה אין לוקין:

**ד** מכל המצות ל"ת הנמצאות בספר הזה (חוץ הנוספות) ישנם מאה ושלוש מצות ל"ת אשר חייבין עליהן מלקות. ובתוכן אחת ועשרים אשר החיוב מלקות הוא כ"א בתנאי. כמו שארשום במקום הסימן מהמצוה וארבעים וארבע מצות ל"ת שחייבין עליהן אחת מארבע מיתות ב"ד. או כרת. או מיתה ב"ד שמים. ג"כ כפי שארשום במקום הסימן מהמצוה. בסך הכולל הגה מאה וארבעים ושבע מצות ל"ת



לית והנשארות הנה מחיובי מלקות אשר אין לוקין עליהן. כפי שהעירותי בהערה ג':

ה אף כי בזמן הזה אין ב"ד דנין העונשין מארבע מיתות ב"ד או מלקות ארבעים, מכל מקום חומר העבירה מי שעובר עליהן הוא כמקדם בעת שהיו דנין אותן. כמאמר חז"ל (סנהדרין ל"ז) "מיום שחרב בהמ"ק אע"פ שבטלו סנהדרין דין ארבע מיתות לא בטלו. מי שנתחייב סקילה. או נופל מן הגג או היה דורסתו. מי שנתחייב שריפה או נופל ברליקה או נחש מכישו. ומי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או ליסטים באין עליו. ומי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מרת בסרוגכי" (היא אסכרה). וע"כ נראה מי שלא יעשה תשובה גמורה כהוגן על עבירות החמורות הללו חל עליו חומר דין הארבע מיתות ב"ד. וגם מי שעובר על לאו שיש בו מלקות. מענישין אותו בעולם הזה או אחרי מיתתו ועונש כרת או מיתה בידי שמים ג"כ הקב"ה גובה חובו ממי שעובר עליהן באם לא שעשה תשובה גמורה כהוגן:

ו במצות לית הנסמנות שחייבין עליהן מלקות יש בתוכן שלוקין עליהן שתים או שלש פעמים וגם חמש פעמים באם כמה שעובר על ל"ת זו עובר ביחד ג"כ על איזה ל"ת אחרת. כמו על לאו ולא תשקרו איש בעמיתו שהיא כפירת ממון עובר ג"כ על ולא ישבעו בשמי לשקר שהיא שבועת בטוי. וכיוצא בהן:

ז מן מצות עשה הנהוגות בזמן הזה יש רק מצות עשה אחת אשר החיוב עליה הוא כרת. והיא (כסי ב') מצות מילה. וע"ז לא יועיל שום תשובה. עד אשר יהיה נומל כדת:

אלה הנה המצות לית אשר חייבים עליהן מלקות ארבעים בלי שום תנאי. כפי סימני ספר הזה:

ל"ת סימן א, ב, ג, ה, ו, ח, יא, יח, כו, כח, לד, לו, מא, מב, מו, מז, מח, מט, נ, נא, נב, נג, נח, פב ובשוגג קרבן עולה ויורד, פו, צו, צז, צח, קב, קג, קד, קט, קי, קיד, קיז, קיח, קיט, קכ, קכא, קכב, קכג, קכו, קכז, קכח, קכט, קל, קלא, קלה, קלו, קלז, קלח, קלט, קמ, קמא, קמב, קמג, קנד, קנה, קנו, קנז, קסו, קסח, קסט, קע, קעד, קעה, קפו, קפט, קצג, קצה, קצט, ר, רג, רד, רה, רח, ריג, ריד, רטו, רכב, רכג:

**ואלה** הנה המצות ל"ת בעונש מלקות כי אם בתנאי. כפי סימני  
ספר הזה:

ל"ת סימן מז, באם העידו על חיוב מלקות, או על דבר שלא נוכל  
לקיים בהן כאשר זמם כנון על כהן שהוא בן גרושה, או בן  
חלוצה והוזמו על אחת מאלה לוקין. סימן מד, על דם האכזרים והכבד  
והטחול לוקין. סימן צט, בפעם ראשונה לוקה. סי' ק, קא, באם  
עושה מעשה לוקה. סימן קח, מקלל בכנוי לוקה. סימן קיא, קיב,  
קיג, באם יקח אותה דרך אישות לוקה. סימן קטו, באם שחט האם  
ואח"כ ב' בניס. או שחט אותה ואת בתה ובן בתה לוקה שתיים.  
סימן קטז בחלק ב' מן ל"ת זו לוקה. סימן קנג דרך אישות לוקה.  
סימן קעט, קפ, קפא, קפב, קפג, קפד, באם עושה מעשה לזה לוקה.  
סימן קצה, באם שחט האם או שמתה מאליה או שכרחה אף שלא  
מדעתו. או בא אחר וחטפה מידו ושלחה לוקה, עבור שלא שלחה  
הוא מיד. סימן רב, באם הוא כהן, או שקדשה אחר או מתה לוקה.  
סימן רכ, באם נאכד המשכון לוקה. סימן רכא, באם אין בהכאה  
שזה פרוטה לוקה:

**אלה** הנה אשר החיוב כהן אחת מארבע מיתות ב"ד או כרת  
או מיתה בידי שמים:

ל"ת סימן ט, בהתראה סקילה, בלא התראה כרת. בשונג קרבן חטאת.  
סימן יג הרג (והוא מיתת סייף) ובאם כי אם סיכב מיתתו  
חיוב מיתה בידי שמים. סימן יד באם היא נשואה שניהם בחנק.  
ובבת כהן היא בשריפה והוא בחנק. ואם היא ארוסה שניהם  
בסקילה. קטנה מאורשה (אחרי ג' שנים) הוא בסקילה והיא פטורה.  
ובלא התראה בכרת ובשונג חטאת. סימן טו באם הכניסו לרשותו  
להשתמש בו וגם מכרו בחנק. סימן טז באם העידו על חיוב מיתה  
והוזמו אחר גמר דין קודם שנהרג זה, הרי אלו נהרגין. סימן כ' חנק.  
סי' כז סקילה. סי' לה סקילה. סימן לח, לט, מג כרת. ובשונג  
חטאת. סי' מד על דם הנפש כרת. סי' נד, נה, נו בהתראה סקילה.  
בלא התראה כרת ובשונג חטאת. סימן נז כרת. ובשונג חטאת.  
סימן נח, נט, ס, שריפה ובלא עדים כרת ובשונג חטאת. סי' סא,  
סב, סג כרת. ובשונג חטאת. סימן סד בעדים והתראה סקילה.  
בלא התראה כרת ובשונג חטאת. סימן סה, כחי דודו בחנק  
ולאחר מותו בכרת ובשונג חטאת. סימן סו, בהתראה סקילה בלא

התראה כרת ובשוגג חטאת. סימן סז, בחיי אחיו כשלא גירשה שניהם כחנק ולאחר מותו שלא במקום יבום או שגרשה במזיד כרת. ובשוגג חטאת. סימן סח, סט, ע, בחיי אשתו ובהתראה שריפה. ולאחר מיתת אשתו בכרת ובשוגג חטאת. סימן עא, עב, כרת ובשוגג חטאת. סימן עג, עד, בהתראה סקילה בלא התראה כרת ובשוגג חטאת. סימן עה, עו, בהתראה בסקילה בלא התראה האדם בכרת והבהמה בסקילה. ובשוגג חטאת והבהמה פטורה. סי' צט בפעם שנית בסקילה. סי' קה, קו, בהתראה סקילה בלא התראה כרת ובשוגג חטאת. סי' קח, טקלל בשם בסקילה. סי' קכד, קכה, כרת, ובשוגג חטאת. סי' קנג, באם יחדה לו בזנות חייב משום גדה שפחה גויה זונה. ואם בעלה בפני עשרה מישראל קנאין פוגעין בו. וכאם לא פגעו בו הרי הוא בכרת מדברי קבלה שנא' ובעל בת אל נכר יכרת ה' לאיש וכו'. סי' קסב, קסג, קסד, קסה, קסו, קסז, סקילה. סי' קפ, סקילה. סי' קפה, חנק:

### ראה זה דבר חדש וחדוש הוא

העיר אותי ע"ז הרב הג' מוה' יוסף דמשק נ"י, והוא: הגאון בעל תשובה מאהבה בח"ג הוא חלק יו"ד סס"י כתב כזה הלשון.

הגה ראיתי ביבין שמועה לחכם אלגאזי בכלל ר"ו בשם בעל מגילת אסתר למהר"י די ליאון בשם רש"י. אם התרו בעשה למלקות, אף על עשה לוקה, והוא ודאי משום לאו דבל תגרעו, עכ"ל, לנכון והיינו למי"ד לאו שאין בו מעשה לוקין. וכן נראה מדברי הרשב"א ז"ל בחידושו במס' ר"ה דף טז ע"א בד"ה ותוקעין ומריעין במה שכתב שם לישיב קושיית התוס' שם, ועיי"ש:

תם ונשלם בעזרת בורא עולם:



מבני הצעיר הבן יקיר לי המופלג והמושלם מו"ה נחום נ"י  
אחרי שלחי אליו הגליון הראשון מספרי זה ביצאו מהדפוס  
בחפצו לראותו.

ב"ה יום ה' לסדר "איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו" תרנ"א לפ"ק ווארשא.

שלום לכבוד אדוני אבי יקירי מחמד נפשי נ"י.

**מכתבך** היקר גם התחלת חבורך ראיתי במועדו. מהתחלה אוכל  
לשפוט על כולו, כי הוא ספר הנחוץ ושוה לכל נפש מישראל  
יהי מאיזה כת שיחי, יען מעת רבו המחברים להעמיס עלינו כחבורהם  
מצות ודינים הכתובים ואשר לא כתובים וכלי להכדיל בין מצוה  
דאורייתא ובין מצוה דרבנן ובין מנהג קדמון אשר יש לו עכ"פ איזה  
מקור בתלמוד. ובין מנהג אשר אין לו כל מקור, ומהם כפו עלינו ההר  
כניגית כי מחויבים אנחנו לקיימם בלי הכדל כסומא בארובה, ומה גם  
שקבצו ובלבלו אותם יחד אשר אף מי שיש לו מוח בקדקדו לא יוכל  
לעמוד על דבריהם. ולהבחין בין טוב לרע. מסבת זה רבו גם הסופרים  
המתפקדים אשר יצאו מעבדות לחרות. נסו מתחת ההר ועלו על  
ראשו. וקראו מי להשכלה אלינו. ובכל יום ירבו בעו"ה עולים כאלו.  
ואין איש שם על לב לעשות גדר סביב ההר, לבל יהינו עוד לעלות  
כי אם עתה אתה אבי יקירי! בספרך אשר תוציא לאור בקרוב  
אי"ש. תשים הגדר סביב. לשמור את דרך עץ החיים במצות  
דאורייתא ודרבנן הנהוגות בזמן הזה ע"פ דעת וחשבון כל גדולי  
הפוסקים. וכל איש ואיש אשר באמת יראת ד' נוגעת בלבו, יוכל  
לראות כי לא כצעקת הפוקרים החפשיים הצועקים כי לא יוכלו שאת  
עוד רובי רבבות הדינים והמצות אשר יעמיסו עליהם החדשים מקרוב  
באו, כן היא. כי באמת המצות דאורייתא (חוץ דרבנן וענפי המצות)  
הנהוגות בזה"ז. המה כי אם כמספר קרנ"ן. ומהם עוד ישנן הנהוגות  
רק בארץ ישראל. ועבור זה ירום ה' קרן ישראל. ויהי כנהר שלומך  
וכנלי הים כבודך כתקות נפשך ונפש בנך דושי"ת

נחום קראמוצקי.



„א"ר סימון: בא"ר לא נתנבא אלא בשני פסוקים.  
ולא ה' בהם כדי ספר, ונטפלו בישעי", (בישעי  
ח' פסוק י"ט ב') (מדרש רבה סוף פ' ויקרא).

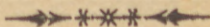
במקרה נביא הזה קרה גם אותי, כי לא חנני ה' לחדש  
במעמי המקרא כי אם מעט מזעיר ואין בהם כדי ספר,  
אמרתי לספרם אל חבורי „מצות ישראל“.

(בראשית ד' כ"ו) ולשת גם הוא ילד בן, ויקרא שמו אנוש. אז הוחל  
לקרוא בשם ה', ופירש רש"י ז"ל „חוחל לשון  
חולין, לקרוא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקב"ה  
לעשותן אלילים ולקרותן אלהות“, ומאד קשה פירוש זה, והעיקר חסר  
מן הספר, ויותר ה"י נראה פירוש הראב"ע שפירש לשון התחלה, שאז  
החלו להתפלל בשם ה', אמנם מדוע אז החלו ולא קודם לכן או לאחר  
בן, ה"י נראה לי לומר בדרך דרוש כי הלא נודע אשר אין אומרים  
דבר שבקדושה בפחות מעשרה ולהתפלל הנשמע מן „לקרוא בשם ה'“  
לנכון הוא דבר שבקדושה, כעין שנאמר כי שם ה' אקרא הנו גודל  
לאלהינו, ודרשו מכאן שעונין ברוך שם כבוד מלכותו אחר כרכה  
שבמקדש (מוכא ברש"י פ' האזינו פסוק ג') וכעת כאשר נדקק  
בחשבון הנולדים מן אדם הראשון עד אנוש, לא נמצא אשר חיו  
עשרה אנשים ביחד, כי בנתים קין הרג את הבל, ואח"כ הרג למך את  
קין וקנו ואת תובל קין בנו (כמוכא ברש"י בפסוק ויאמר למך לנשיו)  
ועד אז לא היו ביחד כ"א שמונה אנשים, אכן אח"כ כאשר ידע  
אדם עוד את חוה אשתו ונולד שת, ולשת גם הוא ילד בן והוא  
אנוש השלים לעשרה, היינו אדם, חנוך עירר מחויאל מתושאל למך  
יבל יובל שת אנוש, וע"כ אז החלו לקרוא בשם ה' כאשר פירש  
הראב"ע שהחלו להתפלל בשם ה':

(ס' ויחי מ"ט ז') ואני כבואי מפרץ מתה עלי רחל בדרך וכו' ואקברה  
שם וכו', פסוק זה אין לו שום המשך מפסוקים  
הקודמים, ואף לא שום חבור להפסוקים שלאחריו, ולמה מקומו בפרשה  
זו, ובעת צוואתו לבנו ליוסף? ולולא דמיסתפינא, ה"י נראה לי לפי  
עניית דעתי, כי יוסף עד היום עוד לא ידע ממיית אמו, עבור כי  
ילד קמץ ה"י עוד בעת מותה, כי בהקשותה בלדתה את בנימין ובצאת  
נפשה כי מתה ה"י אז יוסף כבן שש שנים, כנראה ממאמר „עבדתך  
ארבע עשרה שנה בשתי בנותך ושש שנים בצאנך (ס' וינא ליא מ"ח)

כי השלמת י"ד שני עבודתו הי' כאשר ילדה רחל את יוסף. ואחר כלות עוד שש שני עבודתו הלך לבית אביו. ובדרך סתה עליו רחל. ויוסף נתגדל אצל בלהה אשר חשבה לו לאם, כנראה מהחלום אשר ספר לאביו "הנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי ואשר גער בו אביו באמרו "הבא נבוא אני ואמך". (וגם שם מובא ברש"י כי יעקב לא ידע אשר הדברים מגיעים לבלהה שגדלתו כאמו.) ובן י"ז שנים הי' בהפרדו מאת אביו. ובזמן קצר כזה יוכל היות כי לא נודע לו טמיתתה. ואביו עד היום לא אבה לגלות לו. כי מה לו לצערו על חנם. אולם כעת כאשר קרבו ימי ישראל למות. וקרא לבנו לדבר עמו מעסק קבורתו. ואם לא עכשיו אמתי? אז הוכרח לגלות לו את עת מות אמו ומקום קבורתו למען ידע. והדברים אשר נדבר ביניהם היו מענין לענין ובאותו ענין. וכי אם בכאן המקום הנכון לאותו מאמר:

(פ' שלח י"ד פסוק ט"ו) **אך** כה' אל תמרדו. ואתם אל תראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם וה' אתנו אל תיראום. פירוש רש"י ז"ל הלא ידוע "נאכלם כלחם" סר צלם מעליהם "מגינם וחזקם כשרים שבהם מתו איוב שהי' מגין עליהם. ד"א צלו של מקום". אולם כל זה דוחק גדול להעמיד בפשט הפסוק. א) אם אבו יהושע וכלב להרגיע את רוח העם ולאמר להם שהמה יאכלום כלחם ויעשו אתם כלה. מדוע בחרו במאמר כי לחמנו הם. משל אשר לא נמצא דוגמתו. הלא יכלו לאמר נשרפם כקש. או נרטסם כטיט חצות. ב) מה ההמשך כי לחמנו הם לסר צלם מעליהם. ושמעתי ע"ז פירוש נאה ומקובל. כי אצל דוד המרבה, בעת אשר אז לחם אבירים "המך" אכל איש אז כאשר רצו לבזות את אחד מהם ולאמר עליו כי לא אמיץ בגבורים הוא כ"א חלש ורפה כח. הי' אז מורגל בפיהם לאמר הוא חלש ורפה כמו לחמנו כידוע כי מן המן אשר לקמו בכוקר לא יכלו להותיר עד למחרתו וכאשר הם השמש ונטם. וזאת גם הטה אמרו להם "ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם" הטה כלחמנו כאשר סר צלם מעליהם ויזרח עליהם השמש ונטם:



## ת ב ל י ן

**בהיותי** בעיר ווארשא בקיץ שנת תרמ"ו, הראה לי שמה זקן  
מופלג אחד מעשהו בשירים וחרוזים, והתפאר עלי באיזה  
ואיזה חרוזים במחברתו אשר בשם "ילד זקונים" יכונה, כי כמה  
אנשים נסו אותו והציעו לפניו מלות ותיבות שונות אשר עלה על  
רעיונם בלי שום סדר, והוא חבר אותן אחת אל אחת אשר כל  
מלה תעלה בסוף לחרוז בדרך מליצה ושיר, ואמרת אליו כי ינסה  
נא גם אותי בזה ואעשה כן גם אני, והציע לפני שלש פעמים מן  
חמש חמש תיבות, והלא הנה:

יֵם, רֵם, קֵם, דֵם, שֵם,  
אַרְץ, פְּרִיץ, חֲרִיץ, שְׂרִיץ, קְרִיץ,  
זֵיץ, יֵיץ, קֵיץ, אֵיץ, דֵיץ,

וחברתי אותן בדרך מליצה ושיר כאמור  
במספר מלות שוות בכל שור ושור

א) יֵם, רֵם, קֵם, דֵם, שֵם,

משה רוענו לא לכד בפינו מבורך ומהולל ממורח ועד ים,  
כי אף בפי כל העמים מאפסי ארץ הוא נשא ורם,  
כמוהו לא היה נביא בנוים, ואף בישראל עוד לא קם,  
ראשית נפלאותיו הראה בשדה צוען כי הפך את יאוריהם לדם,  
ובכל זאת צוהו ה' "עלה אל הר נבו וימת שם".

ב) אַרְץ, פְּרִיץ, חֲרִיץ, שְׂרִיץ, קְרִיץ,

בני עמי! הוי! איך בדר נשארנו פה עלי ארץ,  
אין חולה עלינו, ואין עוד נביא לעמוד לפנינו בפרץ,  
ובני בלי שם יתקוממו ויחשבו לעשות עמנו כליון וחרץ,  
המה ישקצו ויתעבו אותנו לפני כל העמים כמטא וכשרץ,  
לולא ה' עזרתה לנו בחרות אפס כמעט היינו לקרץ.

B  
538.

ת ב ל ין

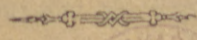
ו זין זין קין אין דיין

כאשר תעלה חמת אנוש, והוא הגור בכלי זין,  
ואם לאמץ לבבו ישתה עוד כוס מלא זין,  
אזי בחמת רוחו ושגיונו הלא יעשה כמעשה קין,  
יען כי אז האדם לנגדו נחשב כאפס ואין,  
אולם מה אחריתו בעמדו לפני כס שופט ודיין?

והבטחתיו כי אוכל לעמוד אף בעשרה נסיונות כאלה.  
יק"ר.

וכדי לסיים ככי טוב ואין טוב אלא תורה, אמרתי לרשום  
את אשר שמעתי מפי כבוד חותני הראשון הרב הגדול  
בתורה היחסין הנביר מוה' מנחם מענדל זצ"ל  
פאלטמאן בווארשא כמעמי המקראות.

(ויקרא יח מפסוק כד עד ל') "אל תטמאו בכל אלה" וכו', "ותטמא הארץ  
ותקיא הארץ את יושביה" "ושמרתם אתם ולא תעשו" וכו', "כי  
את כל התועבות האל" וכו', "ותטמא הארץ ולא תקיא הארץ אתכם  
בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם כי כל אשר יעשה  
וכו' ונכרתו". הפסוקים הללו נראו כנפולים, וכסתרי הדדי, כי לפי  
פשט כל המפרשים יקשה, הלא כבר כתוב "ותקיא הארץ את יושביה"  
ולמה לי עוד הפעם "ולא תקיא הארץ אתכם" וגם אשר נוסף בפסוק  
האחרון "כי כל אשר יעשה ונכרתו". האם היא נתינת מעם ל"ולא תקיא"  
מה שייכות זה לזה, הלא זה הוא עונש כרת. אולם כאמת פשט הכתוב  
כך הוא, כי ה' צוה אותם, "אל תטמאו בכל אלה, כי בכל אלה נטמאו  
הגוים אשר לפניכם ותקיא הארץ אותם". אמנם הזהיר עוד יותר מזה  
במאמר "ושמרתם אתם ולא תעשו מכל התועבות", כי לא זו בלבד  
יקרה אתכם כאשר קרה לגוי אשר לפניכם, והוא: "ולא תקיא הארץ  
אתכם כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם, כי כל אשר יעשה מכל  
התועבות האלה, ונכרתו" הנפשות העושות, וזאת היא עונש "כרת"  
החמור יותר מגלותם מארצם. — (לא אזכור אם לא אמרו בשם מ"א),  
ודברי פי חכם חן:





כבוד ניסי יקירי הרב הגאון מרכה תכונות, בהלכות שונות, צנא מלא  
 ספרא, מהני שוסרי דשוסרי, כליל המדעים, מדברותיו יקרים אף נאים,  
 שלשלת היחס בי"ש מ"ה חיים אר"י הלוי איש הורוויץ נ"י שהי'  
 אביד דיקי זאלקווא, ועתה יכהן סאר בתור ראב"ד דקהלתנו יצ"ו.

בי"ה

**מצות** הי כרותה הר"י מסיני מוקקה ומבוארת, כלש נהגו מרובה אחד  
 לעדה מי מנה שמורות, ונחשלו ונחשלו בספרי הסוסקוס ז"ל מוני  
 המטה, הנהגות ואין הנהגות בזמן הזה. שם ערובות וסדורות, אשרי איש שלא  
 יכתן וההייה כלנו לטונות, וכס יהנה כל הימים לרבות הלילות, אכן למען  
 זכות פעירי בני ישראל, אשר עוד כאל כהם לעלות מרוס התכמה וההכונה  
 ללמוד ולהבין כל חקי ומשפטי התורה שרביהם וענפיהם כמטה עלינו, עליה  
 כלל איש בר לכב היה כבוד חביבי ניסי הרב המופלג ומופלא חכם וגבון סופר  
 מסיד מ"ה ישראל קראסוצקי נ"י, זאסף וקבץ מטה עשה וליה וגם מטה  
 דרכן מן אלה הנהגות בזמן הזה נפי אשר מנו בספרי הסוסקוס ז"ל, ועפ"ד  
 בעל "מטה השס", למען יוכלו המלמדים להורות לבני הנעורים בדרך קדרה  
 אה אשר כי דורש מאהם, עקרי המצוה ואזהרות ישימו בניהם, ולא ימוש  
 אדם מעד עיניהם, ויהי כדלוחי עמלו ויניעוהו, וידעו כי כוננו, אהרתי אף  
 ידי הכון עמו להנציח לאור המחברת, אשר ממנה הנחה להלמדים תועלת, ואם  
 כי יורר מעט שכתוב כלן התורה עליהם בלימוד התורה מופלה, זאת המחברת  
 היתה להם כסלם התורה מדרגה הראשונה, מלש הכמחם בתוך התורה.  
 וע"ז נאחי ע"ה כיום שזכרנו כי טוב י"ש סבת הרנ"א פה קראקא,  
 חיים אר"י הלוי איש הורוויץ,  
 סחיס ח"י אר"י בי"ה וס' תקון עירובין.

B  
538.

38

# ת ב ל ין

ו זין יין קין אין דין

כאשר תעלה חמת אנוש, והוא חנור בכלי זין,  
ואם לאסוף לכבו ישתה עוד כוס מלא יין,  
אזי בחמת רוחו ושניזנו הלא יעשה במעשה קין,  
יען כי אז האדם לנגדו נחשב כאסם ואין,  
אולם מה אחריתו בעמדו לפני כס שופט ודיין?

והבטחתיו כי אוכל לעמוד אף בעשרה נסיונות כאלה.  
י'ק"ד.

וכדי לסיים כבי טוב ואין טוב אלא תורה, אמרתי לרשום  
את אשר שמעתי מפי כבוד חותני הראשון הרב הגדול  
כתורה היחסין הנכיר מזה מנחם מענדל זצ"ל  
פאללמאן כווארשא במעמי חסקראות.

(ויקרא יח מסוק כד ער ל') אל תמסאו בכל אלהי וכו', ותמסא הארץ  
ותקיא הארץ את יושביה, ושמתם אתם ולא תעשו וכו', כי  
את כל התועבות האלי וכו', ותמסא הארץ ולא תקיא אתכם  
במסאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם כי כל אשר יעשה  
וכו' ונכרתו. הפסוקים הללו נראו ככפילים, וכסתרי הדדי, כי לסי  
ששם כל המפרשים יקשה, הלא כבר כתוב, ותקיא הארץ את יושביה  
ולמה לי עוד הפעם ולא תקיא הארץ אתכם וגם אשר נוסף במסוק  
האחרון כי כל אשר יעשה ונכרתו. האם היא נתינת מעם ללא תקיא  
מה שייכות זה לזה, הלא זה הוא עונש כרת. אולם כאמת ששם הכתוב  
כך היא, כי ה' צוה אותם, אל תמסאו בכל אלה, כי בכל אלה נמסאו  
הגויים אשר לפניכם ותקיא הארץ אותם. אמנם הזהירם עוד יותר מזה  
במאמר, ושמתם אתם ולא תעשו מכל התועבות, כי לא זו בלבד  
יקרה אתכם כאשר קרה לגוי אשר לפניכם, והוא: ולא תקיא הארץ  
אתכם כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם, כי כל אשר יעשה מכל  
התועבות האלה, ונכרתו הנמשות העושות, האת היא עונש כרת  
החמור יותר מגלותם מארצם. — (לא אזכור אם לא אמרו בשם סי),  
ודברי סי חכם הן:



AMAZ